

Mongolian Economy

Байгаль хамгаалал

Нэвтрэх эрх

#FeelMongolia

Монголыг нээх сувгууд

2019 оны арванхоёрдугаар сар №159

www.mongolianeconomy.mn

БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

Хандлагаа
ӨӨРЧИЛЬЕ!

ҮНЭ 12,900Т

8 658000 679416

VIP RESIDENCE

Valuable Innovative Peaceful

Ашиглалтад
ОРЛОО

9595-1111 9595-2222 9595-3333 9595-4444

МОНГОЛ, АНГЛИ ХЭЛЭЭР САР ТУТАМ

**Mongolian
Economy**

Саярал жагсаалт

Шийдэл хайх цаг

Дөнгө

Хэрэглэгч төр

2019 оны ирмэгдүгээр сар (1158)

www.mongolianeconomy.mn

...Өрийн боол
Үр дүнгүй зарцуулалт
Мөнгө угаагч
Намнах ажиллагаа
Төв банк
Үл тоогчид
Улстөржсөн олон нийт
Дубай
Даган баясагчид
Цэц ба АМНАТ
ЖДУ, түүний эргэн
тойронд...

**МОНГОЛ ШУУДАН
ТҮГЭЭМЭЛ ШУУДАН**
-гаар дамжуулан
захиалаарай

**Улирлын
захиалга
30.000₮**

Утас: 7011-5477

www.mongolianeconomy.mn

**Mongolian
Economy**

ҮҮСГЭН БАЙГУУЛАГЧ, ЭРХЛЭГЧ:
Д.Бэхбаяр (9999 4248)

РЕДАКТОР:
Б.Үүрийнтуяа (8807 8800)

**"ДЭЛХИЙ" СЭТГҮҮЛИЙН
ОРЛОГЧ ЭРХЛЭГЧ:**
Б.Энхцэцэг (9009 9880)

СЭТГҮҮЛЧИД:
Г.Даваадорж
Г.Орхон
З.Цэлмэг
Б.Мишээл
Т.Сарангуа (Хятад дахь
сурвалжлагч)
Р.Ундаръяа (Япон дахь
сурвалжлагч)

ОРЧУУЛАГЧ:
Н.Энхбаяр

ДИЗАЙНЕР:
Ш.Оюундарь

ГЭРЭЛ ЗУРАГЧИН:
М.Энх-Амгалан

МАРКЕТИНГИЙН АЛБА:
Б.Энхцэцэг (9009 9880)
Ц.Оюун-Эрдэнэ (9915 6968)
Б.Номинзул (9009 1991)
Т.Энхбаяр (8019 1078)

ХАЯГ: Улаанбаатар,
Чингэлтэй дүүрэг, I хороо,
Экспресс таур. 1101 тоот

ВЭБ: www.mongolianeconomy.mn

И-МЭЙЛ:

info@mongolianeconomy.mn

FACEBOOK: Mongolian Economy

TWITTER: EconomyMongolia

УТАС: 7011 5476, 7011 5477

15160 Улаанбаатар,
Төв шуудан, ш/ х-2762

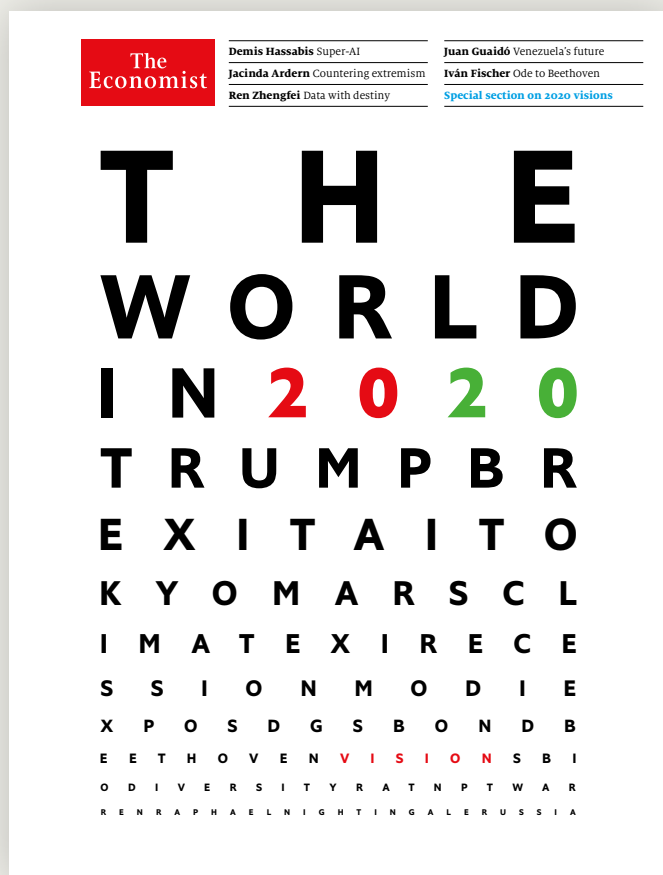
Борлуулах цэгүүд:
"Интер ном"

"Номин" супермаркетин бүх салбар
BTSI супермаркет

"Аз орчлон" номын дэлгүүр
"Билэг" их дэлгүүрийн номын тасаг
"Good Price"-ийн салбарууд:

Сөүлийн гудамж
Зайсан
Их Монгол

Уншигчдын
гарт
2019.12.23

Оюунлаг бэлэг

Утас: 7011-5476; 9009-1991

marketing@mongolianeconomy.mn

Сайдын үг 14

Н.Цэрэнбат: Бүх салбарт "Хандлагаа өөрчилье" гэх болсон нь бидний ажлын үр дүн

Тодруулга 22

Гэрийн даалгавраа хийсэн үү?

Байгаль орчны хамгаалал 26

Өнөөдрийн үйлдэл-ирээдүйн баталгаа

Орчны бохирдол 28

Өндөр өртөг үр дүнд хүргэх үү?

Нөхөн сэргээлт 32

"Хариуцлагатай" уул уурхайн
"хариуцлагагүй" олборлогчид

Товчхон 34**#FeelMongolia 36**

Монголыг нээх сувгууд

#FeelMongolia 42

С.Баясгалан: 2050 он гэхэд аялал
жуулчлал, уул уурхайн экспортын
орлого тэнцэнэ

Ногоон эдийн засаг 52

Шилжилтийн хөшүүрэг бол хөрөнгө
оруулалт

Байгаль хамгаалал 56

Нэвтрэх эрх

Улаанбаатар хотын агаарын чанар

Улаанбаатар хотын хүйтний улирлын агаарын бохирдлын эх үүсвэр

80%

ГЭР ХОРООЛОЛ
БОЛОН УСАН
ХАЛААЛТЫН ЗУУХ

6%

ДУЛААНЫ
ЦАХИЛГААН
СТАНЦААС

10%

АВТО
ТЭЭВРИЙН
ХЭРЭГСЭЛ

4%

ТООС ШОРОО,
ХӨРСНИЙ
БОХИРДОЛ

Lipault

PARIS

❶ **HOUSE OF SAMSONITE**

Naran Mall Level-2, Seoul Street 42/1, Sukhbaatar District, Ulaanbaatar, Mongolia 14250

Naran Plaza Level-2, Chinggis Khan Avenue, Ulaanbaatar, Mongolia 14251

❷ **SAMSONITE BOUTIQUE**

Shangri-La Mall Level-1, Olympic Street 19A, Bayanzurkh District, Ulaanbaatar, Mongolia 14241

❸ **TRAVEL WORLD SHOP NARAN**

Naran Place Level-2, Manlaibaatar Damdinsuren Street, Bayanzurkh District, Ulaanbaatar, Mongolia 13373

Naran Point Level-1, Zaluuchuud Avenue, Ulaanbaatar, Mongolia 15160

☎ +976-86168646

ТЭТГЭЛЭГ

Н.Цэрэнбат сайд салбарынхаа шилдэг оюутнуудад тэтгэлэг олгов

Байгаль орчны чиглэлээр мэргэжил эзэмшиж буй 20 оюутанд БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат тус бүр нэг сая төгрөгийн батламж гардууллаа. Уг тэтгэлгийн шаардлагыг МУИС, ХААИС, ШУТИС, МУБИС-ийн гуравдугаар дамжааны, 3.2-оос дээш голч оноотой оюутнууд хангасан юм. БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат “Та бүхний суралцаж буй мэргэжил бол ирээдүй хойчдоо байгаль орчны боловсрол олгох, эх дэлхийгээ хамгаалах зөв дадлыг төлөвшүүлэх ач холбогдолтой. Цаашид та бүхнийг олон улсын хурал, зөвлөгөөнд хамруулахад яаж дэмжлэг үзүүлж ажиллана. Олон нийт мэргэжлийн хүмүүсийн үгээр дутагдаж буй энэ цаг үед та бүхний мэргэжлийн үнэ цэн улам нэмэгдэж байгаа бөгөөд байгаль орчны салбарт дуу хоолой,

үзэл бодлоо илэрхийлээсэй гэж хүсэж байна.

БОАЖ-аас “Хандлагаа өөрчилъё” багц ажлын хүрээнд ЕБС-уудын ахлах ангийн сурагчдын дунд байгаль орчны боловсрол олгох “Ногоон паспорт” аяныг амжилттай зохион байгуулж, 21 аймаг, нийслэлийн шилдэг 22 сурагч Бээжин хотын ногоон бодлоготой танилцсан. Мөн шилдэг 10 сурагч БНСУ-ын Сөүл хотноо зохион байгуулагдсан “Ногоон долоо хоног” олон улсын хуралд оролцож, “Ногоон паспорт” аянаа танилцуулсан. Тэтгэлэг гардаж авсан оюутнууд талархаж, олон улсад өрсөлдөхүйц, улс эх орондоо хэрэгтэй мэргэжилтэн болохоо илэрхийлсэн.

ТЕХНОЛОГИ

“Ногоон паспорт” аппликейшнтай боллоо

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг Парисын хэлэлцээрийг

хэрэгжүүлэхэд Монгол Улсын оруулж буй хувь нэмрийг таниулах олон улсын чуулганы үеэр “Ногоон паспорт”-ын дижитал хувилбарыг танилцуулсан. Үндэсний хэмжээнд өсвөр үеийнхнийг байгаль дэлхийтэйгээ харилцах зөв дадалд хэвшүүлж, олон улсад үлгэр жишээ болж буй “Ногоон паспорт”-ыг ухаалаг утасны аппликейшн болгон хөгжүүлснээр цаас хэмнэх, “Ногоон паспорт” аяны цаг үеийн мэдээ, уралдаан тэмцээн, сургалт, уулзалтын мэдээлэл авах, оноогоо цуглуулан төрөл бүрийн урамшуулалд хамрагдах, танин мэдэхүйгээ байгаль орчны мэдээ, мэдээлэл, зөвлөгөөгөөр дамжуулан хөгжүүлэх зэрэг ач холбогдолтой юм.

Олон улсын чуулганы хүндэт зочдод БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат “Ногоон паспорт” аппликейшнийг танилцуулсны дараа тус аянд нэгдэн, ногоон паспортоо үр дүнтэй ашиглаж буйгаа өсвөрийн байгаль хамгаалагчид танилцуулан “Ногоон паспорт” гардуулсан юм. БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат санаачлан ЕБС-ийн ахлах ангийн сурагчдад байгаль орчны боловсрол олгох “Ногоон паспорт” аяныг амжилттай хэрэгжүүлж, Монгол орны хэмжээнд ахлах ангийн 120 гаруй мянган сурагч “Ногоон паспорт гарын авлага”

хөтөлж, өдөр тутмын амьдралдаа байгаль дэлхийгээ хэрхэн хамгаалах энгийн аргад суралцаж буй юм. Аяны үр дүнд Монгол Улс 2027 оноос жил бүр 12 тэрбум төгрөгийн үргүй зардал гарахаас сэргийлж чадна гэсэн тооцоолол гарсан.

ОРОН НУТАГ

Найман аймагт хог хаягдал бутлах, пресслэх машин гардуулав

Байгальд хамгийн их хор нөлөөтэй хаягдлуудын нэг болох хуванцарыг бутлах, нягтаршуулан шахах зориулалт бүхий тоног төхөөрөмжийг найман аймагт хүлээлгэн өглөө. Ингэснээр тухайн орон нутгууд хуванцар хог хаягдлаа анхан шатанд боловсруулан, нийслэлийн дахин боловсруулах үйлдвэрүүдийн түүхий эд болгон нийлүүлэх боломж бүрдэж байна. Бутлагч машин нь нэг цагт 300 кг хуванцарыг бутлах, пресслэгч нь цаас, хуванцар, гялгар уут, лааз, овор хэмжээ ихтэй хог хаягдлыг ▶

► 60 тоннын даралтаар шахах хүчин чадалтай юм байна. Улаанбаатарт ус, ундааны сав дахин боловсруулах “Мог пластик”, “Од пластик”, “Сан-Оргиу”, “Пластик центр”, “Танган-Анд”, “Жин хургуй”, “Ти Эм Эл” зэрэг 13 үйлдвэр байдаг бөгөөд жилд 30 мянган тонн хогийг дахин боловсруулах хүчин чадалтай. Гэвч түүхий эдийн дутагдлаас болж бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж чаддаггүй байна. Түүнчлэн орон нутагт иргэдийг хогоо анхны эх үүсвэр дээр ангилан ялгах дадалд сургахад томоохон түлхэц болно гэж албаныхан тооцоолж буй аж. БОАЖ-аас хэрэгжүүлж буй төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд “Орон нутагт хуванцар сав нягтруулан шахах, бутлагч төхөөрөмж суурилуулж, хог хаягдлын менежментийг дэмжих төсөл” хүрээнд Увс, Говь-Алтай, Баянхонгор, Орхон, Сэлэнгэ, Төв, Хэнтий, Дорноговь аймагт холбогдох тоног төхөөрөмжийг хүлээлгэж өгөөд байна. Уг үйл ажиллагааны менежментийг “Мог пластик” ХХК хариуцаж ажиллах аж.

ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Даян дэлхийн ногоон хөгжлийн байгууллага

“Ногоон паспорт”-ыг дэмжихээ илэрхийлэв

Даян дэлхийн ногоон хөгжлийн байгууллага (GGGI)-ын гүйцэтгэх захирал Фрэнк Райшберман Монголын сурагчдын хөтөлж буй “Ногоон паспорт” аяныг дэмжин ажиллахаа БНСУ-ын Сөүл хотод зохион байгуулсан “Ногоон хөгжлийн долоо хоног” олон улсын хурлын үеэр илэрхийлжээ. Байгаль орчны боловсрол олгох “Ногоон паспорт” аяны шилдэг 10 сурагч GG-GI-ийн урилгаар “Ногоон хөгжлийн долоо хоног” олон улсын хуралд оролцож, аяныхаа талаар танилцуулга, илтгэл тавьсан. Ногоон паспорт эзэмшигч шилдэг сурагчид айлчлалын эхний өдөр “Ногоон Ази сүлжээ” ТББ-ын оффисоор зочилж үйл ажиллагаатай нь танилцахын сацуу байгууллагын захирал У Ги Чүлийн бичсэн “Тоёмсог ноолуурын ард нуугдсан нулимс” номыг гардан авч, сэтгэгдлээ хуваалцан эссэ бичиж явуулахаар болжээ.

Хүлэмжийн хийн ялгарлыг 22.7 хувиар бууруулна

Дэлхийн 200 гаруй улс нэгдсэн уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах Парисын хэлэлцээр ирэх оноос дэлхий даяар хэрэгжиж эхэлнэ. Дэлхийн дулаарлыг цельсийн 2.0 хэм, цаашлаад 1.5 хэмд хязгаарлах замаар уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах эл зорилтын хүрээнд Монгол Улс 2030 он гэхэд хүлэмжийн хийн ялгарлыг 14 хувиар бууруулах зорилт тавьж байсан.

Ирэх оноос хүлэмжийн хийг бууруулах зорилтоо ахиулж 22.7 хувь болгосноо БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат өнгөрсөн сарын 22-нд Улаанбаатар хотноо болсон “Парисын хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх үндэсний зорилт, арга хэмжээ” чуулганы үеэр мэдэгдлээ. Төр, Монгол Улсад суугаа гадны элч, төлөөлөгч, хувийн хэвшил, олон улсын түнш байгууллага, иргэний нийгэм, хэвлэл мэдээллийн салбарын 300 гаруй төлөөллийг оролцуулсан тус чуулганы нээлтийн үеэр

БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат “Нийт эдийн засгийн 80 гаруй хувь уур амьсгалаас шууд хамааралтай манай улсын хувьд конвенц болон хэлэлцээрийн хүрээнд уур амьсгалын өөрчлөлтийг сааруулах, дасан зохицох чиглэлээр олон талын дэмжлэг авч, идэвхтэй хамтран ажиллах нь улс орны эдийн засаг, ирээдүйн аюулгүй байдалд нэн чухал ач холбогдолтой бөгөөд бид конвенц болон Парисын хэлэлцээрийн гишүүн улсын хувьд уг зорилтоо тодорхойлж хүргүүлэх үүрэг хүлээсэн. Энэ хүрээнд БОАЖ-ын сайдын 2019 оны А/91 дүгээр тоот тушаалаар салбар дундын ажлын хэсгийг байгуулж, олон улсын шинжээч, үндэсний зөвлөхүүдтэй хамтран эдийн засгийн голлох салбарууд болох эрчим хүч, хөдөө аж ахуй, барилга, зам тээвэр, аж үйлдвэр, хог хаягдлын салбаруудын хөгжлийн бодлого, хөтөлбөрт тусгагдсан хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах арга хэмжээнүүдийг тооцоолж, “Парисын хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх Үндэсний хэмжээнд тодорхойлсон хувь нэмрийн зорилт”-ыг тодорхойлоод байна. Үүний үр дүнд үндэсний хүлэмжийн хийн ялгарлыг 2030 он гэхэд ямар ч арга хэмжээ авахгүй байх түвшинтэй харьцуулахад 14 хувиар бууруулахаар 2015 онд тодорхойлсон өмнөх зорилтыг ахиулан 22.7 ►

► хувь болгосныг дуулгахад таатай байна” гэв. Уг хурлаар Парисын хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх Үндэсний хэмжээнд тодорхойлсон хувь нэмрийн зорилтыг баталж, Конвенцийн Нарийн бичгийн дарга нарын газарт хүргүүлэх тухай асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэсэн юм. Монгол Улс эдийн засгийн тэргүүлэгч салбарууд болох эрчим хүч, хөдөө аж ахуй, зам тээвэр, барилга, аж үйлдвэр, хог хаягдлын чиглэлээр хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах зорилт, арга хэмжээнүүдээ мөн тодорхойлсон бөгөөд ногоон хөгжилд шийдвэрлэх үүрэг гүйцэтгэх энэхүү тогтолцоог үндэсний хэмжээнд хэрэгжүүлэхэд олон талын хамтын ажиллагаа, дэмжлэг нэн чухал.

Монгол Улс Туркээр Европтой холбогдно

БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат, БНТУ-д албан айлчлал хийж, БНТУ-ын

Соёл, аялал жуулчлалын сайд Нури Эрсой, “Туркиш Эйрлайнс” компанийн захирал Билал Экшитэй уулзаж, “Монгол-Туркийн аялал жуулчлалын салбарын бизнес форум”-ыг нээж үг хэлэв. Айлчлалын хүрээнд БНТУ-ын Соёл, аялал жуулчлалын сайдтай Монгол, Туркийн соёлын төвийг 2 улсад нээхээр тохиролцож, яамд хоорондын хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх, Монголын аялал жуулчлалын хөгжлийн төв, Туркийн аялал жуулчлалын агентлагийн хооронд албан ёсны холбоо тогтоон ажиллахаар болов. Н.Цэрэнбат мөн агаарын тээврийн “Туркиш Эйрлайнс” компанийн захирал Билал Экшитэй уулзаж, 2020 оны нэгдүгээр сарын 1-нээс Улаанбаатар-Истанбул чиглэлд эхлэх шууд нислэг нь аялал жуулчлалыг нэмэгдүүлэхэд үлэмж хувь нэмэр болно гэдгийг харилцан тэмдэглэж, хамтран ажиллах тодорхой саналуудыг хэрэгжүүлэх талаар санал солилцсон юм.

НӨХӨРЛӨЛ

254 нөхөрлөл эко бүтээгдэхүүнээ дэлгэлээ

Ойн болон дагалдах баялгаар үйлдвэрлэсэн байгальд ээлтэй бүтээгдэхүүний

үзэсгэлэн худалдаагаа ойн нөхөрлөлүүд “Мишээл экспо” төвд дэлгэлээ. БОАЖЯ болон Нөхөрлөлүүдийн үндэсний холбоотой хамтран арваннэгдүгээр сарын 29-нөөс гурван өдрийн турш зохион байгуулсан тус үзэсгэлэн худалдаанд 21 аймгийн 254 нөхөрлөлийн 390 гаруй хүн оролцсон. Засгийн газар үйл ажиллагааныхаа хүрээнд “... Байгаль хамгаалах, байгалийн нөөц баялгийг арвижуулах, нөхөн сэргээх ажил эрхэлж байгаа иргэн, нутгийн иргэдийн нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжих эрх зүй, эдийн засгийн орчинг бүрдүүлж, орон нутагт ажлын байр, орлогын эх үүсвэр бий болгох ажлыг зохион байгуулна” гэсэн зорилт дэвшүүлсэн бөгөөд үүнийг хэрэгжүүлэхээр уг үзэсгэлэн худалдааг санаачлан зохион байгуулж буйг нээлтийн үеэр БОАЖ-ын дэд сайд Ц.Батбаяр онцоллоо. Улсын хэмжээнд Байгалийн нөөцийн хамтын менежментийн

1629 нөхөрлөлийн 41.3 мянган гишүүн байгаа бөгөөд нийт 8.2 сая га талбайг хариуцан хамгаалж байна. Үүний 80 орчим хувь нь 3.3 сая га талбай бүхий ойн санг гэрээгээр эзэмшиж байна. Ойн нөхөрлөлийн хамгаалалтад байгаа байгалийн нөөцийн үр өгөөж нэмэгдэхийн зэрэгцээ гишүүдийн амьжиргаанд нэмэр болж, байгальд хандах иргэдийн хандлага, үйлдэл эерэгээр сайжирч, гишүүд бие биедээ итгэн, хамтран ажиллах идэвхтэй болсон нь нөхөрлөлийн чухал ач холбогдлын илрэл. Тухайлбал, ойн санг гэрээгээр эзэмшин хамгаалж буй нөхөрлөлүүдийн хариуцсан талбайд гардаг түймэр 60 хувиар буурч, хууль бус мод бэлтгэл ч байхгүй болжээ. Харин цаашид нөхөрлөлийн гишүүдийн дунд тэгш бус байдал нэмэгдэхээс сэргийлэх, амьжиргаанд нэмэр болохуйц эдийн засгийн хөшүүрэг бий болгох зайлшгүй шаардлагатай байгаа аж. Үүнээс гадна үйл ажиллагаа нь жигдэрч, санхүүгийн тогтвортой эх үүсвэр бүрдүүлсэн нөхөрлөл цөөн байгаа тул үүнд анхаарах, хамгаалалтад ороогүй ойн санг зөвшөөрөлгүй ашиглах, хууль бус мод бэлтгэлийг зогсоох ажил идэвхтэй хийх хэрэгтэй байгаа юм. ►

▶ БОЛОВСРОЛ

ОХУ-ын ойн олимпиадад Э.Мөнгөнцоож оролцлоо

Ногоон паспорт эзэмшигч, шилдэг сурагч болох Эрдмийн өргөө цогцолбор сургуулийн 12в ангийн сурагч Э.Мөнгөнцоож “Олон улсын өсвөр үеийн ойн XVI олимпиад”-д Монгол Улсаа төлөөлөн амжилттай оролцлоо. ОХУ-ын Ворожен хотод 2019 оны аравдугаар сарын 28-31-нд болсон тус олимпиадыг ойн шинжлэх ухааныг сонирхон судалдаг сурагчдын дунд ОХУ-ын Ойн алба 2015 оноос жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулдаг. Энэ жил олимпиадад 25 орны 30 гаруй сурагч илтгэлээ танилцуулан өрсөлджээ. Энэхүү олимпиад хойш хөршийн хамгийн чухал ойн арга хэмжээний нэг бөгөөд олон улсын зочдыг хүлээн авахаас гадна НҮБ-ын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллага болон ЮНЕСКО зэрэг байгууллагын дэмжлэгтэй явагддаг юм.

ХУУЛЬ

Байгаль орчны салбарын багц хуулийн төслүүд өргөн барилаа

Усны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зорилгоор УИХ-ын гишүүн, БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан боловсруулсан “Тогтоолын хавсралтад нэмэлт оруулах тухай” УИХ-ын тогтоолын төсөл, Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Байгалийн ургамлын тухай, Амьтны тухай, Ойн тухай, Усны тухай болон бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах багц хуулийн төслүүд, Азийн ойн хамтын ажиллагааны байгууллагыг үүсгэн байгуулах тухай хэлэлцээр соёрхон батлах тухай, Дэлхийн аялал жуулчлалын байгууллагын дүрмийн 38 дугаар зүйлд оруулах нэмэлтийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслүүдийг Улсын Их Хурлын дарга Г.Занданшатарт өргөн барилаа.

Ус бохирдуулах тусам өндөр төлбөр төлдөг боллоо

Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон дагалдах хуулийн төслүүдийг БОАЖЯ-аас боловсруулан УИХ-аар батлууллаа. Ингэснээр усны бохирдол нэмэгдэх

бүрт ус бохирдуулсны нөхөн төлбөр нэмэгдэх зарчмыг бий болгож, хаягдал усаа стандартад нийцүүлэн цэвэрлэж байгаа аж ахуйн нэгжүүдийг бодлогоор дэмжих асуудлыг маш тодорхой тусгасан аж. Мөн ус бохирдуулсны төлбөрийн орлогын 50-аас доошгүй хувийг тухайн цэвэрлэх байгууламжуудын шинэчлэл, засвар үйлчилгээнд зарцуулахаар хуульчилжээ. Үүнээс гадна төлбөрийн доод, дээд хязгаарыг зааж, уг хязгаарын хүрээнд Засгийн газар төлбөрийн хэмжээг тогтоох зохицуулалттай болов.

Хууль хэрэгжиж эхлээд тодорхой хугацаа өнгөрсний дараа хаягдал усны бохирдлын хэмжээ буурч, үүнийг дагаад зөвхөн Туул гол гэхгүй олон гол, нуур цэвэршиж, байгаль орчны доройтлыг бууруулах ач холбогдолтой юм.

САНХҮҮ

Сайжруулсан зуухыг ногоон зээлээр авах боломж бүрдлээ

Иргэдийнхээ орчиндоо ээлтэй үйлдлийг дэмжих зорилгоор БОАЖЯ болон Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хороо (ОББҮХ)-оос стандартын зуухыг ногоон зээлээр авах боломжийг бүрдүүлжээ. ОББҮХ-оос хийсэн амьдрах орчны судалгаагаар гэр хорооллын 220 мянган өрхийн 20 хүрэхгүй хувь нь стандартын зуух хэрэглэж байгаа тооцоо гараад байгаа юм.

Иргэдийг гэр байшингаа дулаалах, дэвшилтэт технологи ашиглан халаалтын асуудлаа шийдэх, ариун цэврийн байгууламжаа сайжруулахад зориулж БОАЖЯ болон ОББҮХ-оос жилийн есөн хувийн хүүтэй Ногоон зээлийг ХААН, ХАС, Төрийн банкаар олгох санхүүжилтийн эх үүсвэрийг шийдсэн. Одоогоор халаалтаа цахилгаанаар шийдсэн

► болон гэр, байшингийн дулаалгын зориулалтаар 78 иргэн гурван банкнаас нийт 270 орчим сая төгрөгийн ногоон зээл авсаныг БОАЖ-ын сайд, ОББҮХ-ны дарга Н.Цэрэнбат мэдээлсэн. Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд гэр хорооллын өрхүүдийн шөнийн цахилгааны хэрэглээний үнийг тэглэх, гэр байшингийн дулаан алдалт, халаалтын асуудлаа шийдэхэд нь санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх зэрэг цогц арга хэмжээ хэрэгжүүлж байгаагийн нэг нь стандартын зуух худалдан авах иргэдэд ногоон зээл олгож буй явдал юм. Ногоон зээл нь жилийн есөн хувийн хүүтэй бөгөөд дараах шаардлагад нийцсэн зуухыг санхүүжүүлэх аж.

1. Шахмал түлшний бүтэц, шинж чанарт тохирсон сайжруулсан зуух байх
2. Утааны хийн бохирдуулагч үзүүлэлт болон стандартын шаардлагад нийцүүлсэн талаарх үйлдвэрлэгчийн тодорхойлолт, мэргэжлийн дүгнэлт лабораторийн туршилтын үр дүнг гаргасан байх
3. MNS5216:2016 стандартын шалгуур үзүүлэлт хангасан байх
4. Зуухны туршилт, судалгааны төвд туршигдаж баталгаажсан

дүгнэлт гаргуулсан байх

5. Зуухны загварыг сайжруулсан цэвэрхэн, өнгө үзэмж сайтай байх
6. Түлшинд хэмнэлттэй, дулаанаа удаан барьдаг, хэрэглэхэд хялбар байх
7. Ялгарлын үзүүлэлтийг сайжруулах зорилгоор зуухны загвар, хийц, технологид сайжруулалт, өөрчлөлт хийсэн байх
8. MNS5216:2016 Стандартын шалгуур үзүүлэлт

ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗАР НУТАГ

Ноён уул орчмыг дархан цаазат газар болгохоор шийдлээ

Сэлэнгэ болон Төв аймгийн гурван сумын нутаг дэвсгэрийг дамнан байршсан Ноён уулын Сэлэнгэ аймаг дахь Мандал сумын хэсгийг БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат дархан цаазат газар болгохоор

шийдвэрлэжээ. Анх 1995 онд орон нутгийн тусгай хамгаалалтад орсон тус бүс нутгийг энэ оны есдүгээр сард улсын тусгай хамгаалалтад авах Засгийн газрын тогтоолын дагуу салбарын сайд ийнхүү ангилал ахиулаад байна. БОАЖ-ын сайд Н.Цэрэнбат "Ноён уултай холбоотой асуудал олон жил яригдсан. Сэлэнгэ аймгийн ИТХ-ын 1995 оны зургадугаар сарын 29-ий өдрийн 16 тоот тогтоолоор орон нутгийн тусгай хамгаалалтад нийт 21600 га газрыг тусгай хамгаалалтад авсан байдаг ч энэ бүс нутагт 12 тусгай зөвшөөрөл олгосон. Аймгийн ИТХ тусгай хамгаалалтад авахын өмнөх өдөр буюу 1995 оны зургадугаар сарын 28-ны өдөр 359.7 га газарт алтны хайгуулын тусгай зөвшөөрөл олгосон байна. Үүнээс хойш 1995 оны арванхоёр, 1997 оны тав, арваннэг, 2000 оны найм, 2001 оны зургаа, ес, 2004 оны арваннэгдүгээр сард тус тус тусгай зөвшөөрөл олгосон. Тиймээс Шадар сайдаар ахлуулсан ажлын хэсэгт Ноён уул орчимд олгосон тусгай зөвшөөрөл, бүрдүүлсэн материал, үндэслэл нь хууль зөрчсөн эсэхийг тодруулахыг Ерөнхий сайд даалгасан. Энд "Пурам", "Гацуурт", "Сентерра гоулд", "Сон гоулд", "Лучерра" гэсэн таван аж ахуйн нэгж нийт 12 тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байна. 1995

онд тусгай хамгаалалтад авсан байхад тусгай зөвшөөрөл олгосон нь гол асуудал болоод байна. Тиймээс хууль хяналтын байгууллагад шалгуулна. Одоогийн бичиг баримтаас харвал тусгай зөвшөөрлийг хууль зөрчин олгосон байх магадлалтай" гэсэн юм. Ноён уул орчмын газрыг тусгай хамгаалалттай болгосноор байгалийн өвөрмөц тогтоц, түүх соёлын дурсгалууд ойн сан бүхий газрын 0.11 хувь хамгаалагдаж, Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээ 10.483 га талбайгаар нэмэгдэх юм. ■

ТАНЫ БИЗНЕСИЙН ҮНЭНЧ ХАМТРАГЧ

Canon Pixma G3010

ХАМГИЙН ӨРТӨГ БАГАТАЙ ХЭВЛЭЛ

+УРАМШУУЛАЛ

Худалдан
авалт бүрт
нэмэлтээр багц
хор бэлэглэнэ.

Н.Цэрэнбат: Бүх салбарт "Хандлагаа өөрчилье" гэх болсон нь бидний ажлын үр дүн

*Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд
Н.Цэрэнбаттай хийсэн ажил, тус салбарт
хэрэгжиж буй төслүүдийн талаар ярилцлаа.*

- Та ажлаа хүлээн авснаас хойш ямар ажлууд хийсэн бэ. Эдгээрээс онцлохыг нь дурдахгүй юу?

-Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдаар томилогдсноос хойш “Хандлагаа өөрчилье” аяныг эхлүүлсэн бөгөөд үр дүнд нь Монгол оронд олон эерэг өөрчлөлт гарсанд баяртай байгаа. Анх албан тушаалаа аваад хүний буруутай үйл ажиллагаанаас улбаатай байгалийн нөөцийн доройтлыг хязгаарлах, цаашид бий болох доройтлыг бууруулах хоёр том асуудалтай тулгарсан. Одоо буй асуудлаа үйл ажиллагааныхаа хүрээнд шийднэ, харин ирээдүйд бий болох эрсдэлийг бууруулахын тулд байгальд ээлтэй техник технологийг нэвтрүүлэх, ногоон хөгжлийн чиг хандлагыг хойч үедээ бий болгох шаардлага тулгарч байв. Энэ үүднээс “Хандлагаа өөрчилье” багц ажлын хүрээнд аянууд зохион байгуулах ёстой юм байна гэдэг шийдэлд хүрч, “Ногоон паспорт” аяныг санаачилсан. ЕБС-ийн ахлах ангийнханд зориулсан тус хөтөлбөрийг сурагчид маань өдөр бүр нэг аяга ус хэмнэж, жилд нэг мод тарьж, хогоо ангилдаг болоход 2027 оноос Монгол Улс байгаль хамгаалалд зарцуулах ёстой 12 тэрбум төгрөгийн зардлыг хэмнэнэ гэсэн тооцоололд үндэслэсэн учраас нүүр бардам онцолмоор байна. Насанд хүрэгчдийн буруу дадлыг өөрчлөхийн оронд өрх бүрийг өсвөрийн байгаль хамгаалагчтай болгож хандлагыг өөрчлөх нь илүү үр дүнтэй гэж үзсэн. Аян маань хамгийн богино хугацаанд хамгийн олон хүнийг хамарч жил хүрэхгүй хугацаанд 543 сургуулийн 150 мянга гаруй сурагч Ногоон паспорт хөтөлж, өсвөрийн байгаль хамгаалагч болсныг дуулгахад таатай байна. Энэхүү үйл явцыг олон улсад онцолж, 2018 онд Дэлхийн ногоон байгууллагаас Ногоон паспорт аяныг хэрэгжүүлсэн Цэнгэг усны нөөц, байгаль хамгаалах төвд байгаль орчны салбарын хамгийн том шагнал болох “Ногоон алим”-ыг гардуулсан. Мөн миний биеийг “Ногоон элч”-ээр онцолсон.

Аян маань хүрээгээ тэлж МУИС-ийн Байгаль эх лицей сургуулийн сурагч Б.Энэрэл анх удаа Монгол Улсаас НҮБ-ын Уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлаарх олон улсын хүүхэ, залуучуудын чуулганд оролцож, Монголын сурагчдын хөтөлж буй “Ногоон паспорт” аяныг дэлхийн удирдагч хүүхдүүдэд танилцуулсан. Мөн аяны шилдэг 21 сурагч Бээжин хотоор аялж, ногоон байгууламжийг хэрхэн бий болгож байгаа туршлагаас судалсан. Шилдэг 10 сурагч Өмнөд Солонгос улсын Сөүл хотноо зохион байгуулсан "Ногоон хөгжлийн долоо хоног" олон улсын чуулга уулзалтад оролцож,

“Ногоон паспорт” аянаа танилцуулсан. Ингэхдээ олон улсын байгууллагуудын урилгаар оролцож, туршлагаа хуваалцан эх орныхоо нэрийг гаргасныг энд дурьдах нь зүйтэй болов уу. Монголынхоо сурагчдын хөтөлж буй Ногоон паспортыг миний бие дэлхийн хэмжээний удирдагчдад дурсгал болгон үлдээж, Монголын хүүхдүүд байгаль хамгаалалд хэрхэн оролцож байгааг дуулгасны үр дүнд Ногоон паспорт эзэмшигч сурагчид олон улсын томоохон үйл ажиллагаануудад уригдаж байгаа билээ. Улаанбаатар хотноо дэлхийн байгаль орчны салбарын тэргүүнүүдийг цуглуулсан Парисын хэлэлцээрт оруулах үндэсний хувь нэмэр олон улсын чуулганы үеэр “Ногоон паспорт” аппликейшны нээлтийг хийлээ. “Ногоон паспорт” хөтөлдөг сурагчид маань цахимаар байгальд ээлтэй үйлдлээ хянах боломж бүрдэж байгаагаас гадна өсвөр насныханд зориулсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч томоохон компаниудтай хамтран урамшууллын хөтөлбөрүүдийг ч нэвтрүүлэхэд бэлэн болоод байна.

Мөн “Ногоон паспорт” эзэмшигч сурагчидтайгаа хамтран 21 аймаг, есөн дүүрэгт тус бүр 3.5 га газарт усалгааны систем, сүүдрэвч, хамгаалалт бүхий “Ногоон паспорт-Ногоон төгөл” бутлаг ургамлын цэцэрлэгийг байгууллаа. Усалгааны систем, сүүдрэвч, хамгаалалт байгуулсан нь мод ургах нөхцөлийг бүрдүүлээд зогсохгүй хүүхдүүдээ тарьсан модоо байнга эргэж тойрч, тордох боломжоор хангаж буй явдал юм. “Ногоон паспорт-Ногоон төгөл” цэцэрлэг удахгүй цэцэрлэгт хүрээлэн болж аймаг, дүүрэг тус бүрт иргэдийн чөлөөт цагаа өнгөрөөх ногоон байгууламж болж сүндэрлэнэ гэдэгт итгэл төгс байна. Монголчууд байгалиа дээдэлдэг зан заншлаа сүүлийн 20 гаруй жил орхигдуулж, ардчилалын шинэ зарчмаар дураараа амьдарна гэж байгалиа бохирдуулж ирсэн нь хэвийн үзэгдэл, дадал болсон. Үүнийг залруулах зорилгоор “Цэвэрхэн шинэлцгээе, “Цэвэрхэн наадацгаая”, аяныг санаачлан хоёр дахь жилдээ амжилттай хэрэгжүүллээ. Монголчуудын уламжлалт баяр болох цагаан сарын үеэр бурхан шашны хийдүүдийн лам хуваргуудтай хамтран байгаль хамгаалагчид маань томоохон овоонуудыг цэвэрлэж, иргэддээ уул, усаа бохирдуулахгүй цэвэрхэн шинэлэхийг уриалсан. Мөн үндэсний их баяр наадмаар “Цэвэрхэн наадацгаая” уриалгыг маань баяр наадам зохион байгуулах үндэсний хороо, БОАЖЯ-ны харьяа ►

Аялал жуулчлалын
салбарын 2020
оны төсөв өмнөх
онныхоос хоёр тэрбум
төгрөгөөр нэмэгдсэн

► тусгай хамгаалалттай газар, сав газрын захиргаад, 21 аймгийн ЗДТГ, БОАЖГ-ууд, Нийслэлийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих төв, Монгол наадам цогцолбор, МОХ зэрэг төр, хувийн хэвشلүүд дэмжиж, хоггүй цэвэрхэн наадсан. “Цэвэрхэн наадацгаая” аяныг Засгийн газраас сайшааж, Ерөнхий сайдын захирамжаар өргөтгөн “Хоггүй цэвэрхэн Монгол” жилийн аяныг санаачлаад амжилттай хэрэгжүүлж байна. “Хоггүй цэвэрхэн Монгол” аянд улс орон даяараа нэгдсэн нь Монгол Улс хогноосоо цаашлаад иргэд маань тархиныхаа “хог”-ноос салах эхлэл болж байна гэж харж байгаа. Аяны хүрээнд орон сууц, сургууль болон цэцэрлэгүүдэд хог ангилах хогийн сав байрлуулах төслийн уралдаан зарлаж, “Мог пластик” ХХК шалгаран амжилттай ажиллаж байна. Тус компаниас найман аймагт хог бутлагч, пресслэгч машиныг өнгөрсөн сард хүлээлгэж өгсөн. Мөн хаягдал дугуй цуглуулж, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх төслийн шалгаруулалт зарлаж, “Инахис” компани шалгаран, хаягдал дугуйгаар хүүхдийн тоглоомын талбай тохижуулахаас эхлээд явган хүний зам хийх ажлуудыг амжилттай эхлүүлээд байна. “Хандлагаа өөрчилъе” багц ажлын хүрээнд хийж буй аянууд маань Монгол орны өнцөг булан бүрт буй хүмүүст хүрсэн ажил болсонд бага ч гэсэн бахархаж байгаа ч нөгөө талаас энэ нь бидний хийх л ёстой ажил.

Оройтсон байж магадгүй ч эхлүүлээд үр дүн гарч байгаа нь чухал. Сүүлийн хоёр жилд Улаанбаатар хотын агаар, хөрсний бохирдлыг бууруулахад анхаарч ажилласан. Үүний үр дүн бид бүгдэд харагдаж байна. Мэдээж энэ нь төгс хувилбар биш ч хүйтний улирлын агаарын бохирдол бидний хяналтад байж болох асуудал гэдгийг харлаа.

-Анх сайдын үүргээ хүлээж авахдаа юу хийхээр төлөвлөж

байсан мөн санасандаа хүрч чадаж байна уу?

-Бид аливааг шүүмжилдэг, буруутгадаг, бусдаас өө хайдаг ард түмэн болчихсон байсан. Түрүүн хэлсэнчлэн ажлаа аваад миний салбарт хамаарах бүх хүрээнд хүмүүсийн хандлагыг өөрчлөхийг зорьж багц ажил санаачилсан. Хийсэн ажлууд ч үр дүнд хүрч байгааг харж байгаа байх. Хоёр жилийн өмнө “Хандлагаа өөрчилъе” гэж ярихад “Наадах чинь хэнд хэрэгтэй юм? Үндсэн ажлаа хийгээч ээ, Цэрэнбат аа!” гэдэг байлаа. Гэтэл өнөөдөр бүх л салбарт хандлагаа өөрчлөх тухай ярьдаг болжээ. Бид хамтраад нэг ч гэсэн жижиг өөрчлөлт хийж

чадвал үр дүнд хүрдэг гэдэг үгийн гэрч болж байна. Манай яамны өөр нэг гол чиглэл нь аялал жуулчлал. Өмнө нь энэ салбарт төрийн бодлогогүй, хувийн хэвشلүүд л үйл ажиллагаа явуулдаг байсан бол аялал жуулчлалын салбарыг цэгцлэх ажилд улсын төсвөөс анх удаа ихээхэн хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийж, Монгол орон даяар есөн ажлын байрны сургалтыг үнэ төлбөргүй явуулж, 10 мянга гаруй хүнийг хамрууллаа. Үүнээс гадна гадаадын жуулчдыг тогтвортой нэмэгдүүлэх үүднээс олон улсын үзэсгэлэнгүүдэд тогтмол оролцох болсон. Нөгөө талаас тэднийг хүлээж авах тогтвортой орчныг бүрдүүлэхээр үйлчилгээний стандартыг нэвтрүүлж, хүнд бус өөртөө үйлчилж байгаа юм шиг үйлчлэх соёлыг бий болгох, хөтөчүүд англи, орос, хятад хэлтэй болох нөхцөлийг бүрдүүлэхээр ажиллаж байна. Цаашид салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагуудад банк, санхүүгийн дэмжлэг үзүүлж, ногоон зээл авч ариун цэврийн байгууламжаа шийдэх нөхцөлийг бүрдүүлээ. Үүнээс гадна аялал жуулчлалын бодлого, маршрутуудыг батлуулсан бөгөөд жилийн дөрвөн улиралд жуулчин хүлээн авахын тулд агаарын тээврийн либералчлал шаардлагатай болсон. Энэ хүрээнд Өмнөговь, Хөвсгөл, Дорнод, Увс, Ховд, Өвөрхангай аймгийн нисэх буудлыг олон улсын статустай болгохоор төлөвлөсөн. Ингэснээр аялал жуулчлалыг дагасан ажлын байр, ХАА-н салбарын борлуулалт нэмэгдэнэ. Энэ жилээс Өмнөд Солонгос руу гурван авиа компани нислэг үйлддэг болж, Казахстан руу шууд нислэгтэй болсон бөгөөд хил орчмын аялал жуулчлал хөгжиж байгааг дагаад жуулчдын тоо бага ч гэсэн өсөж байна. Агаарын бохирдлын асуудлаа шийдэж чадсан учир өвлийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх боломж бүрдсэн. Мөн аялал жуулчлалыг дагасан үзвэр үйлчилгээ нэмэгдүүлэх хүрээнд Хархоринд задгай театр барих ажлыг эхлүүлсэн. Цаашид энэ төрлийн театр, музейг Тэрэлж, Хөвсгөл, Өмнөговь зэрэг аялал жуулчлалын цэг бүрт байгуулна. Мөн АХБ-аас түүхэн аялал жуулчлалын бүс бий болгохоор 38 сая ам.долларын зээл авч байгаа зэрэг нь ирсэн жуулчдад үзэж харах, мөнгөө зарцуулах үйлчилгээг бий болгох зорилготой. Цахим аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх чиглэлд төрөл бүрийн ажил эхлүүлсэн бөгөөд датад суурилсан төлөвлөлт хийх ажлыг эхлүүлэхээр дэлхийд аялал жуулчлалаар тэргүүлэгч компанитай хамтарч ажиллах санамж бичиг байгуулсан. Аялал жуулчлалын салбарын 2020 оны төсөв өмнөх оныхоос хоёр тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн зэрэг амжилтаар ирэх оныг угтаж байна. ►

2020 нийт
176.2 тэрбумыг
төсөвлөсний 25.4
тэрбум нь хөрөнгө
оруулалтад үдсэн
нь урсгал зардалд
зарцуулагдана.

► **-Сонгууль эхлэхэд хагас жил үлдлээ. Энэ хугацаанд ямар ажил хийхээр төлөвлөж, хэдэн төгрөг төсөвлөсөн бэ?**

-2020 онд нийт 176.2 тэрбум төгрөг байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбарт зарцуулахаар төсөвлөсний 25.4 тэрбум нь хөрөнгө оруулалтад үдсэн нь урсгал зардалд зарцуулагдана. Агаарын бохирдлын төсөв нэмэгдсэн ч өнгөрсөн онд төсөв хүндрэлтэй гээд зээл өгснөө буцааж татах юм. Аялал жуулчлалын салбарын төсөв өмнөх оныхоос хоёр тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн. Ажлын байрны үнэ төлбөргүй сургалтаа үргэлжлүүлэн явуулах болно. Үеийн үед бид төсөв, мөнгө хангалтгүйгээс болж нөхөн сэргээгдэх боломжтой баялгаа хайрлаж, хамгаалаагүй учир Монгол Улс орчны бохирдол өндөртэй улсын нэг болсон. Үүнээс гадна ой, усны нөөцгүй болж. Иймд ирэх онд багтаагаад усны агентлагтай болчихвол цаашид улсын усны бодлоготойгоо уялдуулан асуудлуудаа шийдээд явна. Гадаргын усыг ашиглах бүх төслөө багцалж “Хөх морь” төсөлд нэгтгэсэн бөгөөд хамгийн оновчтой, нэн түрүүнд шаардлагатай 2-3 төслөө хэрэгжүүлээд эхэлнэ. 2020 оны төсөвт хоёр тэрбум төгрөгийг гадаргын усыг ашиглах ТЭЗҮ-д тусгаснаар бид нөөцөө ашиглах боломж бий болох юм. Хэрэв амжвал Ойн агентлаг байгуулах хуулийн төслөө УИХ-д өргөн барина. Мөн хөрсний бохирдлыг шийдэхээр лаг боловруулан шатаах Германы технологийг энэ оны сүүлч эсвэл ирэх оны эхэн гэхэд бүх аймаг, дүүрэгт нэвтрүүлнэ. Ингэснээр агаар, хөрсний бохирдол, хог хаягдлаа бууруулж эрүүл амьдрах орчин бүрдүүлж чадна. Эхний даваагаа давчихсан, дараагийн алхмуудаа улам эрчимжүүлэхээр зорьж байна.

-Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийн нэгдүгээр үе шат энэ оноор дуусаж байна. Эхний шатанд тавьсан зорилтууддаа хүрч чадсан уу?

-Энэ хүрээнд өргөн хүрээний зорилгуудыг тавьсан бөгөөд 20 мянган айл өрхийг дөрвөн кВт цахилгаан халаагуураар халаах техникийн боломжийг бүрдүүлсэн. Бүсчлэлийн хөгжлийг дэмжих үүднээс аж ахуй нэгжүүдийн орлогын албан татварыг хөнгөлөх, Баянхошуу, Сэлбэ дэд төвүүдийг эхлүүлэх, 228 уурын зуухыг буулгах, нам даралтын зуухуудад шүүлтүүр тавих, 1230 өрхийг ариун цэврийн байгууламжаар хангах, бичил цэцэрлэгт хүрээлэнгүүд байгуулах гээд чамлахааргүй олон ажил хэрэгжүүлээд байна. Мөн сайжруулсан шахмал түлшийг хэрэглээнд нэвтрүүлсэн бөгөөд одоо

тулгарч буй хүндрэл нь насжилт өндөртэй тээврийн хэрэгслийн шатахууныг евро стандартад нийцүүлэх асуудал болж буй. Насжилт өндөртэй тээврийн хэрэгслийн импортод тодорхой зохицуулалт хийх шаардлагатайг энэ асуудал харуулж байна. Хаягдал дугуйгаар явган хүний замын хавтан хийдэг, хаягдал сав боловсруулдаг аж ахуйн нэгжүүдээ дэмжиж буй нь хог хаягдлыг дахин боловсруулахад гарсан ахиц дэвшилүүдийн нэг юм. Энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих зорилгоор "Эко төлбөрийн тухай хууль" төслийг боловсруулаад УИХ-д өргөн барихад бэлэн болсон. Харин дулааны шугам татах зэрэг томоохон дэд бүтцийн, дагуул хотын асуудал цаг хугацааны хувьд хойшилсон болохоос огт эхлээгүй, хэрэгжээгүй ажил ховор байна.

-Сайжруулсан шахмал түлш хэрэглээнд нэвтэрснээс хойш эерэг өөрчлөлт гарсан ч үүнийг дагаад гарах асуудал мундахгүй байгаад та ямар байр суурьтай байгаа вэ?

-Нийт ард иргэд маань стандартын шаардлага хангасан зуух, орон байртай болох хэрэгтэй. Хүмүүс мэргэжлийн хүний үгийг биш сэтгэл хөөрөлдөө автсан хэн нэгний буруу мэдээлэлд итгэж бие биенийхээ хийсэн зөв ажил, санаачлагыг хойш татаж байна. Улаанбаатар хотод 220 мянган өрх бий. Статистикаас үзвэл өдөрт 15-20 өрх угаарын дуудлага өгөх үзүүлэлт гарч байгаа. Утаа багассан ч агаарт хорт бодисууд агуулагдаж байна гэж байгаа ч агууламжийн тоон үзүүлэлт хүлцэх хэмжээ, стандартын түвшинд байгаа юм. Бусад үзүүлэлт буурсан ч хүхэрлэг хийн үзүүлэлт өндөр байгааг бид насжилт өндөртэй тээврийн хэрэгслийнх гэж үзэж байгаа. Учир нь хүхэрийн хий таваас наймдугаар саруудад ч өндөр гарч байсан. Үүн дээр нэмээд цаашид Тавантолгой түлшний чанар, стандартыг сайжруулах чиглэлийг Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хорооны гишүүдэд өгч байгаа. Агаарын бохирдлоос үүдэлтэй амьсгалын замын өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинд энэ жил 524 сая төгрөг төсөвлөсөн. Бүгд шинэ техник, технологи нэвтрүүлж, шинэ зүйлтэй ажиллаж байгаа учир эхний жил хүнд байх нь аргагүй. Ямар ч бэлтгэлгүй байхад шинэ зүйл нэвтрүүлж, ард иргэдээр тоглоод байна гэсэн гомдол гарч байсан. Гэтэл түүхий нүүрс хориглох Засгийн газрын тогтоолыг 2018 хоёрдугаар сард гаргасан. Иймд цагийг нь тулгаж зарласан, хийсэн мэтээр хүмүүст буруу ойлголт өгч болохгүй гэж бодож байна.

-Энэхүү түлшийг зөв хэрэглэх заавар, ►

► **аргачлалыг ямар байгууллагаас хийж, хэр их хүнийг хамруулсан бэ?**

-Хүн амын хэдэн хувь нь сургалт, зааварчилгаа авсан юм бэ гэж статистик нэхэж, буруутан хайгаад байна. Гэтэл тухайн гэр доторх асуудлыг тэр

зүйл нөлөөлнө. Зөвхөн түлшнээс болохгүй. Орон байруудад инженерчлэлийн үндсэн дээр хийсэн юу ч алга. Үүнийг бид хүлээн зөвшөөрөх ёстой бөгөөд залруулахын тулд мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтрах хэрэгтэй. Энэ хүрээнд Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хороо ШУТИС-ийн Барилга, архитектурын сургуультай хамтарч ногоон зээлд хамрагдах боломжтой дөрөв, зургаа, найман ам бүлтэй айлын стандарт орон сууцны нэгдсэн зураг гаргасан. Хэзээ хүртэл бид стандартын түлш өгөхөд стандартын бус үр дүн гарлаа гэж буруу, зөв болж талцсаар байх юм бэ? Бүх шийдлийг шинжлэх ухааны үндэстэй, дүрмийн дагуу шийдэхэд хүндрэл багасна гэдгийг иргэд ойлгох хэрэгтэй.

-Одоогоос нэг жилийн өмнө та манай сэтгүүлд ярилцлага өгөхдөө агаарын бохирдлыг 40 хүртэлх

хувиар бууруулах боломжтой гэж байсан. Хүлээлт хэвээрээ юу?

-Хэвээрээ. Гэхдээ одоогоор дүгнэхэд эрт байна.

-Манайд бодлогын залгамж халаа сул байдаг. Дараагийн сайд таны эхлүүлсэн аль ажлыг үргэлжлүүлээд яваасай гэж хүсэж байгаа вэ?

-Энэ удаагийн УИХ, МАН-аас бүрдсэн Засгийн газар манай улсад олон жилийн турш хуримтлагдсан асуудлуудыг шийдэж ард нь гарлаа. Монгол төрийн хар хайрцагны бодлого гэж бий, шинэ Засгийн газар гараад бүгдийг нь орвонгоор нь өөрчлөхгүй. Эдгээр нь би л байх ёстой гэж бодож хийсэн ажлууд биш бөгөөд байгаль орчин, нийслэлийн суурьшил, хөгжлийн чиг хандлага зэрэгт тулгуурлан асуудлуудыг зөв зүйтэй шийдэх үүднээс хийж, энэ шийдэл иргэн бүрт хүрэх зорилготой болохоор бүх ажил маань үргэлжлээд явах байх гэж бодож байна. Энэ суудалд хэн ч байсан тэр хүний шийдэх ёстой л асуудал шүү дээ. Өнөөдөр агаар орчны бохирдлыг бууруулсан нь бүгд хүчээ нэгтгэж, тууштай ажилласны үр дүн гэж харж байгаа. Тэрнээс биш хэн нэгний хувийн амбиц эсвэл улс төрийн хүчний оноо авах ажил биш гэдгийг хэлэх байна. ■

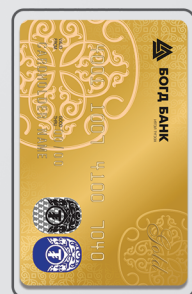
Францын ерөнхийлөгчөөр Эммануэль Макронд Ногоон паспорт дурсгав.2019.03

хүн л хариуцах ёстой шүү дээ. 4200 орчим сайн дурын ажилтан зуны улиралд стандартын дагуу орон байраа шийдэх зааварчилгаа, танилцуулгыг тараасан. Тухайн үед гэртээ байгаагүй эсвэл үүнийг үл тоосноос асуудал үүссэн байхыг үгүйсгэхгүй. Өнөөдөр хүний амь эрсдсэн асуудал гарсан учир биднийг буруутгах нөхцөл үүсэж байж магадгүй ч илүү олон хүний амийг аварч, эрүүл орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлж байгааг, зөв талаас нь харах хэрэгтэй болов уу гэж бодож байна.

-Хар утаа гардаг, хаягдал ихтэй зэрэг гомдол хэр үндэслэлтэй вэ. Уг түлшийг ямар байгууллагаар хянаж шалгуулсан бэ?

-Монгол Улсад мөрдөгдөж байгаа дүрэм, журмын дагуу Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газар үнэлэлт дүгнэлтийг өгдөг. Түрүүн хэлсэнчлэн мэргэжлийн хүний үгийг сонсох хэрэгтэй. Хэн нэгэнд таалагдахгүй, өөр мэдрэмж төрүүлж болно, тэрийг нь шинжлэх ухааны үндэслэлтэй нотлох шаардлагатай. Үүнтэй холбоотойгоор түлшний шинжилгээний хариу гарсан. Харин арга ажиллагаа, стандартын болон стандартын бус зуухууд дээр ялгаа гарч байгаа. Зуухны байрлал, байшингийн агаар сэлгэцээс авахуулаад олон хүчин

₮
ЭХНИЙ
ЖИЛИЙН
ХУРААМЖ
+
100.000₮
КРЕДИТ КАРТ

- Олон улс болон дотоодын картуудаас сонгох
- Интернет банкны үйлчилгээний хураамжаас чөлөөлөгдөх
- Гишүүд хоорондын гүйлгээ шимтгэлгүй
- Бүх картаа өдөр бүр хүүтэй дансанд холбуулах

2019.12.31-ээс өмнө захиалсан карт бүрт 0.1%-0.2%-ийн буцаан олголтын урамшуулалтай.

МОНГОЛ УЛСЫН УСНЫ НӨӨЦ

- Сүүлийн 40 гаруй жилийн судалгаанаас үзэхэд Монгол орны усны нийт нөөц жилд дунджаар 608,300.0 сая.м3 байсан бол уур амьсгалын өөрчлөлт дэлхийн дулаарлын улмаас мөнх цас, мөсөн голын эзлэх талбай багассанаар усны нийт нөөцийн хэмжээ 564,800.0 сая.м3 болж буураад байна.
- 2018 оны байдлаар Монгол Улсад нийт **48** гол, мөрөн ширгэсэн бол **72** сэргэж, **324** булаг, шанд ширгэж **312** сэргэсэн бөгөөд 155 нуур, тойром ширгэж **130** сэргэжээ. Хамгаалалтад авсан усны эх үүсвэрийн тоо **8350** байсан бол тохижуулсан булаг, шандын тоо **236** байв.
- 2019 оны байдлаар улсын хэмжээнд нийт 265 газрын доорх усны хяналт шинжилгээний цэг ажиллаж, усны ордны төвшин, температур, агаарын даралт болон ашиглалтын мэдээллийг тогтмол хянаж буй.
- ДЭМБ-ын судалгаагаар хүний анхдагч хэрэглээг хангах өдрийн зохистой хэмжээ 50-100 литр бол манай улсын хувьд ундны ус, ариун цэврийн байгууламжийн хүртээмжээс шалтгаалан энэ тоо харилцан адилгүй байдаг. Орон сууцны оршин суугч өдөрт 200 литр ус хэрэглэдэг бол гэр хорооллын оршин суугчийн өдрийн хэрэглээ 7-15 литр байна.

Гэрийн даалгавраа хийсэн үү?

Дэлхий нийтээрээ дагаж мөрдөх Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилгыг (ТХЗ) 2015 оны есдүгээр сард баталснаар улс орнууд 2030 он хүртэл хийх гэрийн даалгавартай болсон. Тогтвортой хөгжлийг ирээдүй хойч үеийнхний хэрэгцээгээ хангах боломжийг алдагдуулахгүйгээр өнөөдрийнхөө хэрэгцээг хангах гэсэн энгийн зарчмаар тодорхойлдог бөгөөд нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчин гэх гурван тулгуурт суурилдаг. Тэгвэл Монгол Улс өнгөрсөн гурван жилд энэ чиглэлд, тэр дундаа байгаль орчны салбарт ямар ахиц гаргасан бэ?

Манай улсын байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбарт ТХЗ-ын зургаа нь шууд хамаардаг. Тодруулбал, баталгаат ундны ус, ариун цэврийн байгууламжийн хүртээмж, тогтвортой аялал жуулчлал, агаарын чанар, хог хаягдлын менежмент, уур амьсгалын өөрчлөлт болон хуурай газрын экосистемийн хамгаалал зэрэг асуудлыг багтаасан зорилгуудын шалгуур үзүүлэлтэд тулгуурлан ахиц дэвшилээ хэмжих боломжтой.

2018 оны НҮБ-ын Европын Эдийн засгийн комиссийн (ЕЭЗК) Байгаль орчны гүйцэтгэлийн үнэлгээнд Монгол

Улсыг ТХЗ-ын хүрээнд үндэсний бодлогын бичиг баримт ба байгууллагын механизмыг бий болгох тал дээр тэргүүлэгчдийн нэг болохыг дурдсан ч эдгээрийн мөрдлөг, хэрэгжилт удаашралтай байна гэжээ. Байгалийн нөөцийн менежментэд орон нутгийн иргэдийн оролцоог амжилттай нэмэгдүүлж буйг нутгийн иргэд, ТББ-уудын идэвхтэй үйл ажиллагаа харуулж байна. Ололт амжилтад хлорфторт нүүрстөрөгчийн хэрэглээг бууруулсан, тахь нутагшуулалт ба эко сургуулийн тоог нэмэгдүүлсэн зэрэг багтсан бол нэмэгдэж буй уул уурхайн үйл ажиллагаа, агаарын бохирдол мөн энэ асуудлыг зөвхөн нийслэлийн хүрээнд авч үзэж буй нь гол сорилт болохыг онцолжээ. ТХЗ-ын хэрэгжилт зүүн өмнөд Азийн орнуудын дундажтай ойролцоо байгаа ч 17 зорилгын тэн хагас нь улаан буюу бэрхшээлтэй хэмээн тэмдэглэгджээ. Манай улс энэ оны долдугаар сард Тогтвортой хөгжлийн зорилгуудын хэрэгжилт, цаашид анхаарах зүйлсийн талаар Үндэсний сайн дурын илтгэлээ НҮБ-д танилцуулсан. Тус илтгэлд Монгол Улсын байгаль орчны салбарт гаргасан ахиц дэвшилд манай улс УАӨСК-оор хүлээсэн үүргээ амжилттай биелүүлж буйг онцолжээ.

ТХЗ 6: Манай улсын усны нөөцийн ихэнх хэсэг нийт газар нутгийн 30 хувьд бүрэлдэн бий болдог бол үлдсэн 70 хувь нь усны хязгаарлагдмал нөөцтэй эсвэл хомсдолтой байдаг. Үндсэн чиг үүргийн яам болох БОАЖЯ усны нөөцийг тогтоож, баталгаажуулах ажлыг хариуцдаг. Усны нөөц ашигласны ямар ч төлбөр төлдөггүй улс манайхаас өөр байдаггүй бөгөөд шатлан өсгөх зарчмыг баримтлан

төлбөрийн систем бий болгохоор ажиллаж буйг тус яамны Ногоон хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Т.Булган онцоллоо. Орон сууцны хэрэглэгч хоногт 110 л хэрэглэдэг бол ДЭМБ-ын судалгаагаар хүний наад захын хэрэгцээг хангах усны хэмжээг хоногийн 10 литр гэж тогтоожээ. Төлбөрийн системийг нэвтрүүлснээр иргэдийн ухамсарт хэмнэх ухаан суулгах юм.

ТӨСЛИЙН НЭР:
Гэр хорооллын ариун цэврийн байгууламжийг сайжруулах замаар хөрсний бохирдлыг бууруулах төсөл

ХУГАЦАА:
2017-2020

ТӨСӨВ:
3,025,000 ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:
Азийн хөгжлийн банк
Ядуурлыг бууруулах Японы Сан

ТӨСЛИЙН НЭР:
Экосистемд түшиглэсэн дасан зохицох арга хэмжээг уур амьсгалын өөрчлөлтөд өндөр эрсдэлтэй эмзэг голуудын сав газарт хэрэгжүүлэх нь

ХУГАЦАА:
2012-2017

ТӨСӨВ:
5.5 ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:
Азийн хөгжлийн банк

ТӨСЛИЙН НЭР:
Ус – Ногоон хөгжлийн зангилаа

ХУГАЦАА:
2015-2016

ТӨСӨВ:
300 мянган ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:
Киотогийн протоколийн Дасан Зохицох Сан, НҮБХХ

ТӨСЛИЙН НЭР:
Монгол орны усны аюулгүй байдлын үнэлгээ төсөл

ХУГАЦАА:
2015-2016

ТӨСӨВ:
500 мянган ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:
Швейцарийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн агентлаг

ТХЗ 8: Уг зорилгын есдүгээр зорилтын хүрээнд эко аялал жуулчлалыг дэмжих бодлогыг баримталж буй. Үүний цаана буй концепц нь аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх нэрээр асфальтан зам тавих бус аялагчдыг алхах, ердийн хөсгөөр зорчих нөхцөлийг бүрдүүлэх зэргээр байгальд халгүй аялалыг дэмжих юм. Үүнээс гадна эко аялал жуулчлалд

аялагчдын хариуцлагын асуудал чухал байр суурь эзэлнэ. Хариуцлагатай аялал жуулчлалыг дэмжих зорилгоор аяллын гол чиглэлүүдэд түр буудаллах цогцолборуудыг байгуулах ажлыг эхлүүлсэн бөгөөд энэ жил Түлүүгийн даваа, Элсэн тасархай зэрэг газарт ариун цэврийн байгууламж байгуулжээ.

ТӨСЛИЙН НЭР:
Хөвсгөл нуурын байгалийн цогцолборт газрын орчны бүсийн иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэх тогтвортой аялал жуулчлалыг дэмжих

ХУГАЦАА:
2016-2019

ТӨСӨВ:
3.1 сая ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:
Азийн хөгжлийн банк, Японы ядуурлыг бууруулах сан

ТӨСЛИЙН НЭР:
Хөвсгөл нуурын БЦГ-т аялал жуулчлалыг тогтвортой хөгжүүлэх нь

ХУГАЦАА:
2019-2023

ТӨСӨВ:
38 сая ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:
Азийн хөгжлийн банк

ТӨСЛИЙН НЭР:
Тогтвортой Аялал Жуулчлалыг Хөгжүүлэх төсөл

ХУГАЦАА:
2017-2018

ТӨСӨВ:
1 сая ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:
Азийн хөгжлийн банк

ТХЗ 11: Хаягдалгүй үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд байгууллагууд ухаалаг шийдлийг нэвтрүүлж, хоорондоо уялдаа холбоотой ажиллах шаардлага үүсэж буй. Тухайлбал, үйлдвэрүүд цэвэрлэсэн усаа бусад үйлдвэрүүдэд ашиглахаар өгөх, ногоон байгууламжийн усалгаанд хэрэглэх зэргээр дахин ашиглах тогтолцоог бий болгосноор хаягдалгүй эдийн

засгийг дэмжих боломжтой. Ингэсэн байгууллагуудад эргүүлээд төрөөс татаас, урамицуулал олгодог байх зэргээр шийдэх боломжийг бий болгохоор ажиллаж буй. Энэ хүрээнд БОАЖЯ олон улсын байгууллагуудад хүсэлт гаргаж MCS компанийн цэвэрлэсэн хаягдал усыг Амгалан дулааны станцид хүргэх боломжийг судлах ажлыг хийлгэж байна.

11

Ээлтэй хот,
иргэдийн
оролцоог дэмжих

ТӨСЛИЙН НЭР:

Улаанбаатар хотын ахуйн
хог хаягдлын цуглуулалт,
тээвэрлэлтийн менежмент

ХУГАЦАА:

2019-2023 он

ТӨСӨВ:

3.8 сая ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

Швейцарийн хөгжлийн агентлаг

ТӨСЛИЙН НЭР:

Хаягдал дугуй
цуглуулах, дахин
боловсруулах төсөл

ХУГАЦАА:

2019 он

ТӨСӨВ:

400 сая төгрөг
/Улсын төсөв/

ТӨСЛИЙН НЭР:

Боловсруулах
боломжтой хог
хаягдлыг худалдан авах,
дахин боловсруулах

ХУГАЦАА:

2019 он

ТӨСӨВ:

200 сая төгрөг
/Улсын төсөв/

ТХЗ 12: Хог хаягдлыг зайлуулах нь өртөг өндөртэй байдаг. Энэ тал дээр манай улс бохирдуулагч нь төлбөр төлөх, ашиглагч нь нөхөн сэргээх гэсэн агуулгын эрх зүйн зохицуулалтыг бүрдүүлж эхэлсэн. Мөн бүх төрлийн хуванцар сав суулга, машины аккумулятор, дугуй, бүх төрлийн зай, шил болон химийн хорт бодис зэрэг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч, импортлогчдод нэмэлт төлбөр ногдуулах

Эко төлбөрийн тухай хуулийн төслийг боловсруулж буй. Ингэснээр үйлдвэрлэгч, импортлогчдын хариуцлага нэмэгдэж, тэднээс авсан төлбөрөөр эргээд хог хаягдлыг дахин боловсруулах зэрэг тогтвортой менежментэд хөрөнгө оруулалт хийх боломжтой болно. Аюултай хог хаягдлыг устгах тусгай байгууламж барих газрын асуудлыг Багануур, Сонгинохайрхан дүүргүүдэд энэ жил шийдэжээ.

12

Хариуцлагатай
хэрэглээг дэмжих

ТӨСЛИЙН НЭР:

Төв Азийн орнуудад
биоаюулгүй байдал,
биоаюулгүй ажиллагааг
хангах P53 бүсийн
төсөл

ХУГАЦАА:

2017-2020

ТӨСӨВ:

5 сая ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

Европын холбоо

ТӨСЛИЙН НЭР:

МУ-ын химийн бодисын зохистой
менежментийг дэмжих замаар
хүний эрүүл мэнд, байгаль
орчинд үзүүлэх мөнгөн усны сөрөг
нөлөөллийг бууруулах нь

ХУГАЦАА:

2013-2016

ТӨСӨВ:

600 мянган ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

GEF, UNIDO

ТӨСЛИЙН НЭР:

Нагоя протоколийг
хэрэгжүүлэхэд эрх
зүй, байгууллагын
чадавх, хүний нөөцийг
бэхжүүлэх

ХУГАЦАА:

2017-2019

ТӨСӨВ:

350 мянган ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

GEF

ТХЗ 13: Ногоон хөгжлийн бодлогын хүрээнд хүлэмжийн хийн ялгарал хамгийн ихтэй барилга, эрчим хүч, зам тээвэр болон хөдөө аж ахуйн салбаруудад импортлогч, үйлдвэрлэгчийн хариуцлагыг нэмэгдүүлэх буюу тогтвортой үйлдвэрлэлийг дэмжих бодлогоо дэвшүүлсэн. Хүлэмжийн хийг бууруулах үйл ажиллагааг

дэмжих олон улсын санхүүгийн эх үүсвэрүүд олноор бий болсны дотор УАНС-тай манай улс энэ чиглэлд долоон төсөл хэрэгжүүлж буй. Эдгээрээс хамгийн том хөрөнгө оруулалттай төсөл нь АХБ-ны тусламжтай хэрэгжүүлж буй Орлогод нийцсэн ногоон орон сууцны төсөл юм.

13

Уур амьсгалын
өөрчлөлтийн үр
нөлөөг багасгах

ТӨСЛИЙН НЭР:

Хог хаягдал ба
Уур амьсгалын
өөрчлөлт

ХУГАЦАА:

2017-2021

ТӨСӨВ:

2.1 сая евро

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

UNEP

ТӨСЛИЙН НЭР:

Уур амьсгалын
өөрчлөлтөнд дасан
зохицох төлөвлөгөө
боловсруулах Үндэсний
чадавхи бэхжүүлэх

ХУГАЦАА:

2019-2022

ТӨСӨВ:

2.8 сая ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

УАНС

ТӨСЛИЙН НЭР:

НҮБ-ын УАӨСК-ийн
Үндэсний хоёр жил
тутмын тайлан илтгэл
боловсруулах арга хэмжээг
хэрэгжүүлэх төсөл

ХУГАЦАА:

2015-2017

ТӨСӨВ:

382.000 ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

GEF

ТХЗ 15: Газар нутгийг тусгай хамгаалалтад авч буй нь экосистемийн үйлчилгээг дэмжих, газрын доройтол болон цөлжилтийг нэмэгдэхээс сэргийлэх чухал ач холбогдолтой. Монгол орны усны эх бүрэлдэх газрын 48 хувийг тусгай хамгаалалтад авсан бол тусгай хамгаалалтад авсан газрын хэмжээ нийт газар нутгийн 20.1 хувийг эзэлж

буй. 2019 онд 22 газрыг Улсын тусгай хамгаалалтад нэмж авснаар тусгай хамгаалалттай газрын тоо 115 болж нийт 31.4 сая га нутгийг хамарч байна. Тусгай хамгаалалттай газар нутгийг өргөтгөхөөр 1.3 сая га хэмжээтэй есөн газрыг шинээр хамгаалалтад авахаар төлөвлөж буй.

15

Хуурай газрын
экосистемийг
хамгаалах

ТӨСЛИЙН НЭР:

Биологийн олон янз
байдлыг хамгаалах,
уур амьсгалын
өөрчлөлтөд дасан
зохицох

ХУГАЦАА:

2015-2023

ТӨСӨВ:

15.3 сая евро

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

ХБНГУ-ын Засгийн
газар, Сэргээн
босголтын
зээлийн банк /
KfW/

ТӨСЛИЙН НЭР:

Тусгай хамгаалалттай
газар нутгуудад
дэмжлэг үзүүлэх
замаар экосистемийг
хадгалан хамгаалахад
хувь нэмэр оруулах нь

ХУГАЦАА:

2019-2022

ТӨСӨВ:

4 сая евро

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

ХБНГУ-ын Эдийн
засгийн хамтын
ажиллагаа,
хөгжлийн яам

ТӨСЛИЙН НЭР:

Монгол-
Солонгосын
“Ногоон хэрэм”
төсөл

ХУГАЦАА:

2016-2021

ТӨСӨВ:

9 сая ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

БНСУ-ын Ойн
алба

ТӨСЛИЙН НЭР:

Ой бүхий аймгуудын
биологийн олон
янз байдлын
хамгаалал, тогтвортой
ойн менежмент,
нүүрстөрөгчийн
хийн хуримтлалыг
нэмэгдүүлэх

ХУГАЦАА:

2014-2019

ТӨСӨВ:

23.3 сая ам.доллар

ХЭРЭГЖҮҮЛЭГЧ:

ГУОУХАН /GIZ/,
ДДБОС, НҮБ-ын
ХХААБ

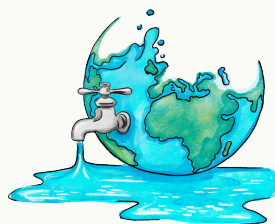
Өнөөдрийн үйлдэл ирээдүйн баталгаа

Хүн төрөлхтний байгалийн нөөцийн хэрэглээ сүүлийн 40 жилд гурав дахин ихэссэн бол энэ онд дэлхийн оршин суугчид жилийн турш хэрэглэх байгалийн нөөцөө эхний долоон сард хэрэглэж дуусжээ. Дэлхийн түүхэн дэх хамгийн эрт Earth overshoot day болсон нь энэ. Юу гэсэн үг вэ гэхээр зохисгүй хэрэглээ өнөөгийн уур амьсгалын өөрчлөлт, нөөцийн хомсдол зэрэг асуудлын үндэс болж байна. Улмаар энэ нь хүмүүсийн амьдралын чанар, хэв маягт нөлөөлж хэдхэн жилийн дараа гэхэд бидний төсөөлөө ч үгүй орчин нөхцөл бүрэлдэх нь тодорхой болсон бөгөөд үүнд дасан зохицох шаардлага бий болж буй. Харин манай улс энэ чиглэлд ямар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байгаа вэ?

Монгол Улс байгаль орчны олон талт гэрээ хэлэлцээрүүдийн дийлэнхэд нэгдсэн байдаг ч хүлээсэн үүргээ биелүүлж, энэ чиглэлийн хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэхэд төсөвлөсөн хөрөнгө маш бага, гадаадын зээл, буцалтгүй тусламжаас ихээхэн хамааралтай явсаар ирсэн. Гурван жилийн өмнөх байдлаар БОАЖЯ 30 гаруй оронтой нийт 170 гаруй хоёр талын хэлэлцээр хийж, санамж бичиг зурахын зэрэгцээ хамтарсан олон хөтөлбөр санаачлагад нэгдсэн бол голлон анхаарч ирсэн асуудлууд байгаль хамгаалал, ус, ойн салбарт байв. Мөн олон улсын хандивлагчдын дэмжлэг, тусламжтайгаар 1991-2017 оны хугацаанд нийт 83 төсөл хэрэгжүүлжээ.

Харин энэ жил олон улсын байгууллагуудын санхүүжилтээр 28, улсын төсвийн хөрөнгөөр 20 төсөл хэрэгжиж байгаа бол улсын төсвөөс салбарын төсөл хөтөлбөрүүдэд 13.7 тэрбум төгрөг төсөвлөсний 60 орчим хувийг нуур, голуудын экосистемийг хамгаалах болон цаг уурын станциуд байгуулахад зарцуулахаар төлөвлөжээ.

Ус

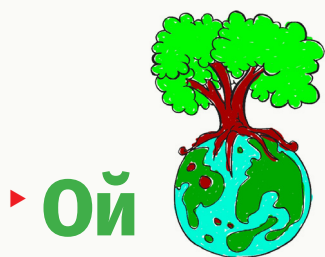
Монгол Улсын ариун цэврийн байгууламжийн хүртээмж нэмэгдүүлэх, усны нөөцийг тогтоох, хамгаалах, менежментийн чиглэлд хэд хэдэн төсөл хэрэгжүүлснээс 2017-2018 онд Ганга нуурын экосистемийг сэргээх зорилгоор гидрогеологийн болон усны балансын судалгаа хийж, ус дөхүүлэх суваг, байгаль хамгаалагчийн байрыг ашиглалтад оруулсан. Бага устай жилд Ганга нууранд тус сувгаар 6-8 дугаар сард дунджаар 3.25 л/сек-ээр тогтмол тэжээл өгч нуурын усны түвшин 1293.4 метрээс, эзлэхүүн 870.000 шоо метрээс доошгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлжээ.

Бага устай жилд Ганга нууранд ус дөхүүлэх сувгаар тогтмол тэжээл өгч нуурын усны түвшин 1293.4 метрээс, эзлэхүүн 870,000 шоо метрээс доошгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлжээ.

Дэлхийн банкны санхүүжилтээр хэрэгжиж буй Уул уурхайн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төслийн хүрээнд газрын доорх усны хяналт шинжилгээний сүлжээг байгуулж 2019 онд шинээр 30 цэг

байгуулан нийт 265 хяналт шинжилгээний цэг болгон өргөжүүлжээ. Тус сүлжээг байнгын ажиллагаатай болгосноор тухайн усны ордны түвшинг тогтмол хянах, Оюутолгой, Тавантолгойн бүлэг орд зэрэг ус ашиглагч усыг зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрүүлэн ашигласан эсэхийг хянах боломжтой болсон байна. Мөн Дорноговь аймгийн хоёр, Говь-Алтай аймгийн нэг сумын хүн амын ус хангамжийн эх үүсвэрийг тогтоох, газрын доорх усны эрэл хайгуулын ажлыг хийж, нөөцийг баглан усаар хангах боломжийг бүрдүүлсэн.

Мянганы Сорилтын Корпорацийн (МСК) хоёр дахь компакт гэрээний хүрээнд 350 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжаар Улаанбаатар хотын баруун эх үүсвэрийг ашиглалтад оруулахаар төлөвлөсөн. Ингэснээр жилд 50 сая шоо метр усыг унд ахуйд хэрэглэхээс гадна төв цэвэрлэхээс гарсан усыг цэвэрлэж ТЭЦ-д өгснөөр жилд 20 сая шоо метр ус хэмнэх бөгөөд энэ нь нийслэлийн иргэд 50 жилдээ усны асуудалд санаа зовохгүй гэсэн үг. МСК-ийн хоёр дахь компакт гэрээ хүчин төгөлдөр болоход БОАЖЯ шаардлагатай мэдээллээр хангаж, Шувуун фабрик, Биокмбинатын талбайд гүйцэтгэх газрын доорх усны эрэл хайгуулын ажилд мэргэжил, арга зүйгээр ханган ажиллаж байна. ►

► **Ой**

Улсын хэмжээнд 2018 онд улсын болон орон нутаг, аж ахуйн нэгжийн хөрөнгөөр нийт 3351.8 га газарт ойжуулалт, байгалийн сэргэн ургалтад туслах ажил 2366 га-д, 345.9 га талбайд ойн зурвас байгуулж, ойн нөхөн сэргээх ажлыг 6027.6 га талбайд хийжээ.

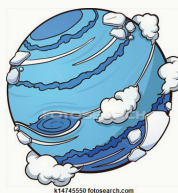
UN-REDD буюу Ойн хомсдол, доройтлоос үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр нь UN-REDD хөтөлбөрийн олон талт хандивлагчдын илтгэлцлийн сангийн дөрвөн сая ам.долларын, улсын төсвөөс хоёр сая ам.долларын санхүүжилтээр 2015-2018 оны хооронд хэрэгжсэн. Төслийн хүрээнд манай улс ойн сангаа тоолуулж, Ойн хомсдол, доройтлоос үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах, нүүрстөрөгчийн хуримтлалыг нэмэгдүүлэх Үндэсний стратегийг боловсруулж, Хөвсгөл, Төв аймагт ойн хамтын нөхөрлөлүүдийг бий болгох замаар орон нутгийн иргэдийн амьжиргааг дэмжих үйл ажиллагааг хэрэгжүүлсэн бөгөөд уур амсгалын өөрчлөлтийг бууруулсан байдлаа УАӨСК-д тайлагнаснаар урамшуулалд хамрагдах боломж бүрдэх юм.

БНСУ-ын Ойн албаны 20.8 сая ам.долларын санхүүжилтээр Монгол-Солонгосын хамтарсан Ногоон хэрэм төслийг хоёр үе шаттайгаар хэрэгжүүлж буй. Төслийн эхний шат 2006-2017 оны хооронд хэрэгжиж ойжуулалтын ажлыг Өмнөговь аймгийн Даланзадгад, Булган сум, Төв аймгийн Лүн зэрэг сумын 2.826 га талбайд хийжээ. Тарьц, суулгацыг бэлтгэх зорилгоор мод үржүүлгийн газрыг байгуулж одоогоор 20 гаруй төрлийн сая гаруй цөлжилтөд тэсвэртэй говь болон тал хээрийн унаган моднуудын суулгац ургаж байна. Үүнээс гадна гадаад болон дотоодын сургалтыг жилд 2-3 удаа зохион байгуулж, 300 гаруй хүнийг чадавхжуулж, эрдэмтдээс бүрдсэн баг туршилт, судалгааны ажлыг явуулжээ. Мөн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага, нөхөрлөлийн мод тарих идэвхи санаачлагыг нэмэгдүүлэх зорилгоор төслийн хүрээнд үржүүлсэн нэг сая орчим суулгацыг үнэгүй тараасан байна.

Төслийн хоёрдугаар шат 2017-2022 онд хэрэгжих бөгөөд ойжуулсан талбайг үе шаттайгаар Засгийн газарт хүлээлгэн өгөх, Дамбадаржаад цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах, цөлжилтөөс хамгаалах ойн зурвасын арчилгаа, хамгаалалтыг гүйцэтгэх аж.

UN-REDD+ төслийн хүрээнд ойн хомсдол, доройтлоос үүдэлтэй хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулсан байдлаа тайлагнаснаар Монгол Улс олон улсаас санхүүгийн дэмжлэг авах боломж бүрдэнэ.

Уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох

Төв, Хангай, Зүүн бүсийн тусгай хамгаалалттай газар нутгийн 33 хамгаалалтын захиргааг тээврийн хэрэгсэл, судалгааны тоног төхөөрөмжөөр хангаж, шаардлагатай 53 барилгыг хүлээлгэн өгчээ.

2015 оноос эхлэн ХБНГУ-ын буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох төсөл гурван үе шаттайгаар Төв, Хангай, Зүүн бүсийн тусгай хамгаалалттай 15 газар нутгийг хамарч буй. Нийт санхүүжилт болох 47.55 сая еврогоос 39 саяыг Германы Сэргээн босголт зээлийн банкнаас, үлдсэнийг улсын төсвөөс гаргаж буй. Төслийн эхний шат амжилттай хэрэгжиж тусгай хамгаалалттай газар нутгийн 33 хамгаалалтын захиргааг интернетэд холбож, мэргэжилтнүүдийг хувцас хэрэгслэл,

тээврийн хэрэгсэл, мэдээлэл, судалгааны тоног төхөөрөмжөөр хангаж, байгаль хамгаалагчийн байр, сургалт мэдээллийн төв, хамгаалалтын захиргааны байр зэрэг нийт 53 барилгын ажлыг дуусгаж хүлээлгэн өгчээ. Мөн байгалийн цогцолборт газруудын бүсийн менежментийн төлөвлөгөө, биологийн олон янз байдлын суурь судалгаа, орон нутгийн иргэдийн амьжиргааг дэмжих зээлийн эргэлтийн сангийн журам

боловсруулах зэрэг суурь ажлыг хийсэн байна. Төслийн дараагийн хоёр шатны хүрээнд сонгондсон бүс нутгуудын аймгуудыг таван кластерт хувааж тогтвортой, үр дүнтэй менежментийг бэхжүүлэх, нутгийн иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэх ажлуудыг хийхээр бэлтгэж буй.

БОАЖЯ НҮБ-ын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллагатай хамтран энэ оны дөрөвдүгээр сараас Парисын хэлэлцээрийн хүрээнд Монгол Улсын Үндэсний хувь нэмрийн хэрэгжилтийг хөдөө аж ахуй, газар ашиглалтын салбарт илт тод байдлаар тайлагнах, мониторингийн үндэсний чадавхыг бэхжүүлэх төслийг 1.2 сая ам.долларын буцалтгүй тусламжаар эхлүүлээд байна. Гурван жил хэрэгжих уг төслийн үр дүнд дэлхийн дулаарлыг бууруулахад оруулсан үндэсний хувь нэмэр, сайн туршлага, сургамжаа олон улсын хэмжээнд хуваалцаж энэ чиглэлд санхүүжилт татах боломжийг нэмэгдүүлэх юм.

Байгаль орчны салбарт хэрэгжиж буй хөтөлбөрүүд, тэр дундаа нөхөн сэргээлтийн төслүүд үр нөлөөгөө урт хугацаанд үзүүлдэг тул бусад салбартай харьцуулахад нүдэнд харагдаж, гарт тэмтрэгдэх үр дүн тэр дороо гардаггүйг салбарын мэргэжилтнүүд онцолдог. Хүрээлэн буй орчноо хамгаалах, нөхөн сэргээх, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох асуудал хүн төрөлхтөний хойч үеийнхээ өмнө хүлээсэн нийтлэг үүрэг болсныг дэлхий нийтээрээ хүлээн зөвшөөрч энэ чиглэлийн олон талт хамтын ажиллагаа өргөжсөөр байна. Байгаль орчин, цаг уурын өөрчлөлтийн өнөөгийн хурд энэ чиглэлд авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээг улам эрчимжүүлэх шаардлага буйг сануулсаар. ■

2019 оны арванхоёрдугаар сар

Өндөр өртөг үр дүнд хүргэх үү?

Хэт төвлөрөл, төлөвлөлтгүй тэлэлтээс үүдэлтэй нийслэлийн агаарын бохирдлын асуудал ярианы сэдэв болоод хэдэн арван жилийг үдлээ. Засгийн газраас агаарын бохирдлыг бууруулахад 2008-2016 онд улсын төсвөөс 147 тэрбум төгрөг, гадаадын хандивлагчдын зээл, буцалтгүй тусламжаар 153.3 сая ам.доллар зарцуулсан боловч нааштай үр дүнд хүрээгүй. Энэ хугацаанд зөвхөн нийслэл төдийгүй аймгийн төвүүдийн агаарын бохирдол нэмэгдэн Монгол Улсын агаарын чанарын стандартаас давж хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлсээр байна. Энэ асуудлыг цогцоор нь шийдэх зорилгоор Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийг 2017 онд баталсан бөгөөд 2025 он хүртэл хоёр үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхээр төлөвлөжээ. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр агаар, орчны бохирдлыг 80 хувиар бууруулах зорилт тавьсан.

Нөхцөл байдал

Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлын дийлэнх хувь гэр хорооллын айлууд болон аж ахуйн нэгжүүдийн усан халаалтын зуухнаас, хөрсний бохирдол стандартад нийцээгүй ариун цэврийн байгууламжаас гадна ахуйн болон үйлдвэрийн хог хаягдал, агаарын бохирдлоос үүдэлтэй байдаг бол үйл ажиллагааны доголдолтой цэвэрлэх байгууламжуудын цэвэрлээгүй эсвэл дутуу цэвэрлэсэн бохир ус усны бохирдлын гол эх үүсвэр болж байна.

Өнгөрсөн оны байдлаар нийслэлийн хөрсний бохирдлыг экогеохимийн судалгаагаар 360 цэгээс сорьц авч шинжлэхэд 88 хувьд нь нян, мөөгөнцөр илэрсэн бол зарим аймагт хүнд металлын (кадмий, хар тугалга, цайр болон стронций) дундаж агууламж стандартаас хэтэрсэн байжээ. Гадаргын усны чанарын хяналт шинжилгээний үнэлгээгээр ▶

2018 оны арванхоёрдугаар сар

Фотог Б.Бямба-Очир

► бага бохирдолтой ангилалд багтаж байсан цэгийн тоо өмнөх оныхоос нэмэгдэж, бохир ба маш бохир гэж үнэлэгдсэн цэгийн тоо багасжээ. Улсын хэмжээнд Туул голын Сонгиноос Алтанбулаг хүртэлх хэсэг, Хангал голын Эрдэнэт доод цэг, Хиагт гол, Дуут болон Ганга нуур хамгийн их бохирдолтой байв. Харин агаарын бохирдлыг үүсгэж буй гол бохирдуулах бодис болох хүхэрлэг хий, тоос тоосонцор, азотын давхар ислийн хэмжээ сүүлийн жилүүдийн дунджаар хүлцэх агууламжаас давсан үзүүлэлттэй гарсаар байна.

Агаар, орчны бохирдлын гол эх үүсвэрүүдийн нэг болох хог хаягдлыг манай улс шатаах эсвэл байгальд булж зайлуулдаг. 2016 онд төвлөрсөн цэгт зайлуулсан хог хаягдлын хэмжээ 2.3 сая тонн байсан бол 2018 онд 3.4 сая болж нэмэгджээ. Ялгарч буй нийт хог хаягдлын тал хувийг дахин боловсруулах боломжтой байдаг бол одоогийн байдлаар 10 хүрэхгүй хувийг дахин боловсруулж буй. Орон сууцанд оршин суугчдын

Агаар, орчны бохирдлыг
бууруулах үндэсний
хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж
2025 он гэхэд агаар, орчны
бохирдлыг 80 хувиар
бууруулах зорилт тавьсан

хог хаягдлын дийлэнх буюу 36-41 хувийг, гэр хорооллын оршин суугчдын хаягдлын 30 орчим хувийг дахин боловсруулах боломжтой бүх төрлийн цаас, хуванцар, шил болон металл зэрэг хоол, хүнсний хаягдал эзэлдэг. Гэвч манайд хог хаягдал дахин боловсруулах цөөн тооны хувийн үйлдвэр үйл ажиллагаа явуулдаг бөгөөд хаягдлыг ангилан ялгадаггүйн улмаас боловсруулах түүхий эдгүй тус үйлдвэрүүд бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж чаддаггүй.

Шийдэл

Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах арга хэмжээнд энэ жил улсын төсвөөс нийт 75.2 тэрбум төгрөг зарцуулахаар төлөвлөжээ. Үүний дийлэнхийг сайжруулсан түлшний үйлдвэрлэл болон шөнийн цахилгааны тариффын хөнгөлөлтийг нэмэгдүүлэхэд зориулсан. Энэ хүрээнд 2019 оны тавдугаар сараас түүхий нүүрсний хэрэглээг нийслэлд хязгаарлаж шахмал түлшний хэрэглээг нэвтрүүлэх, хяналтын явуулын дөрвөн станц, 4000 гаруй орон тооны бус ажилтан ажиллуулах, шөнийн цахилгааны тариффын хөнгөлөлтийг хоёр дахин нэмэгдүүлэх, халаалтын зуухны системийг ►

Улаанбаатар хотын агаарын чанар

Улаанбаатар хотын хүйтний улирлын агаарын бохирдлын эх үүсвэр

Эх сурвалж. Байгаль орчны төлөв байдлын тайлан, 2017-2018

► шинэ дэвшилтэт технологиор солих, 290 нам даралтын зууханд агаар шүүгч тавих, түүхий нүүрс хэрэглэдэг байсан өртгөөр нь 22 сургууль, цэцэрлэгийн халаалтыг хийн, цахилгаан болон газрын гүний технологиор солих зэрэг цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлж буй. Эдгээр ажлын үр дүнд сүүлийн хэдэн сарын агаарын чанарын үзүүлэлтүүд хүлцэх хэмжээнд эсвэл бага зэрэг давсан эерэг үзүүлэлттэй байгааг онцлууштай. Гэвч үр дүнг жилийн, цаашлаад таван жилийн дунджаар харьцуулах нь зөв болохыг Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хорооны ажлын хэсгийн дарга Ч.Гантулга онцоллоо. Үүнээс гадна АНУ-ын дата шинжээч Роберт Ритз Улаанбаатар хотын агаарын чанарыг хэмжих стандартад өөрчлөлт оруулсныг нийтлэлдээ дурджээ. Тухайлбал, АНУ-ын Байгаль орчныг хамгаалах агентлагийн стандарттай харьцуулахад Монголын шинэ стандартын агаар дахь бохирдуулагч бодисын хязгаар 2-3 дахин их байна. Иймд агаарын чанарыг өмнөх жилүүдийн үзүүлэлттэй харьцуулахдаа хуучин эсвэл шинэ стандартын аль нэгт шилжүүлснээр бодит дүгнэлт гарахыг тэмдэглэжээ.

Ус болон хөрсний бохирдлыг бууруулах чиглэлд Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах, Хэнтий, Төв, Булган болон Орхон аймагт нийт есөн хөв, цөөрөм байгуулах, БЗД болон СХД-ийн 177 айл өрхийн ариун цэврийн байгууламжийг сайжруулах зэрэг ажлыг хийгээд байна. Мөн гэр хорооллын хөрсний бохирдлыг хэмжих

ажлыг анх удаа цогцоор нь хийж, холбогдох стандартыг нэвтрүүлж байгаагаас гадна лаг боловсруулах үйлдвэрийг ашиглалтад оруулахаар ажиллаж буй. Хөрс хамгаалах, газрын доройтлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийг 2019-2023 онд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн бөгөөд үр дүнд нь бохирдож доройтсон хөрсний хэмжээг 30 хувиар бууруулах, хөрсний бохирдлоос шалтгаантай өвчлөлтийг 20 хувь бууруулах, хөрс ашиглагч иргэд, аж ахуй эрхлэгчид хөрснийг хамгаалах, нөхөн сэргээх, газрын доройтлыг бууруулах ач холбогдлыг мэдэн гадаадын туршлага судалснаар хөрс хамгаалагдах боломж дээшилж түүнийг нөхөн сэргээхэд гарах зардал буурах нөхцөл бүрдэх аж.

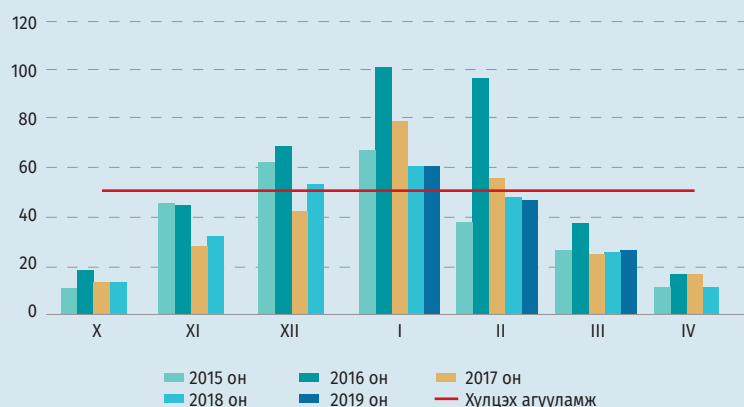
Өнгөрсөн онд зориулалтын бус цэгт хаясан 151, 256 тонн хог хаягдлыг зөөн цэвэрлэхэд улсын төсвөөс гадна нэмэлт хөрөнгө зарцуулжээ. БОАЖЯ-аас Нэг удаагийн нийлэг хальсан уутыг хориглох тухай Засгийн газрын 189 дүгээр тогтоолын хэрэгжилтийн хүрээнд хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйл ажиллагаатай танилцан, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгөхөөс гадна

Иргэдээс өдөр тутамд гарч буй хог хаягдлын 30-40 хувийг дахин боловсруулах боломжтой бүх төрлийн цаас, хуванцар, шил болон металл зэрэг хоол, хүнсний хаягдал эзэлдэг

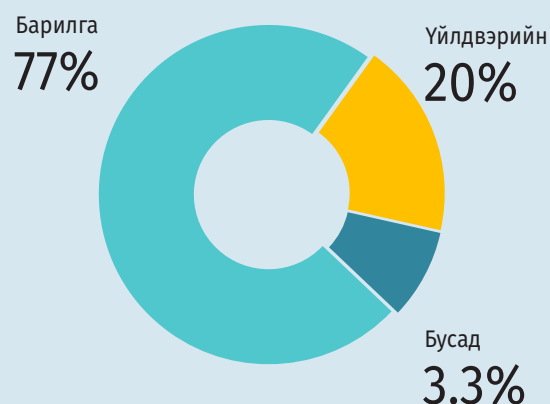
дотоодын үйлдвэрлэгчдийг дэмжин энэ оны долдугаар сараас эхлэн төслүүд хэрэгжүүлж буй. Тухайлбал, 400 сая төгрөгийн төслийг хаягдал дугуй дахин боловсруулж резин хавтан зэрэг 11 төрлийн эко бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг “Инахис” ХХК-тай хамтран хэрэгжүүлж буй. Төслийн хүрээнд таван сарын дотор 96 мянган хаягдал дугуйг байгальд ээлтэй аргаар дахин

боловсруулж 6000 ам.метр хавтан үйлдвэрлэх төлөвлөгөөтэй байсан бол одоогийн байдлаар 156 мянган дугуй дахин боловсруулж 15 цэцэрлэгийн гаднах талбайг тохижуулаад байна. Тус компани нь 2001 онд байгуулагдсан цагаасаа хойш нийт 8 сая гаруй дугуйг байгаль орчинд ээлтэй бутлах аргаар дахин боловсруулж, дэлхийн стандартад нийцсэн импотыг орлох бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэн агаар орчны бохирдлыг бууруулах ажилд үнэтэй хувь нэмэр оруулж буй. Энэхүү төсөл хэрэгжсэнээр тус компанийн хүний нөөц дөрөв дахин нэмэгдсэн бөгөөд төрөөс анх удаа бодитоор дэмжсэн явдал болсныг захирал Н.Мөнхбаяр онцолсон. ►

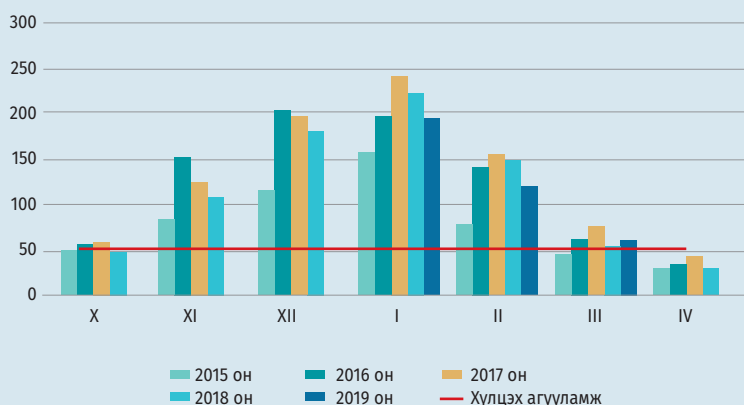
Хүйтний улирлын хүхэрлэг хийн SO2 сарын дундаж агууламж

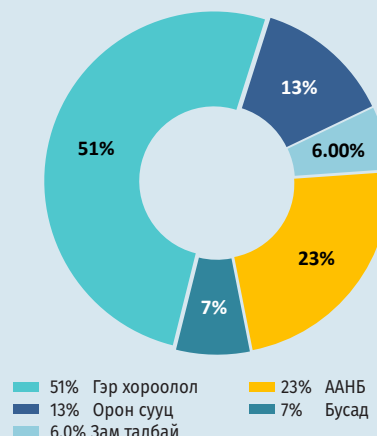
Хог хаягдлын эх үүсвэр

Хүйтний улирлын PM 2.5 тоосонцрын сарын дундаж агууламж

Ахуйн хог хаягдал

Эх сурвалж. Байгаль орчны төлөв байдлын тайлан, 2017-2018

► Харин хаягдал хуванцар дахин боловсруулж эцсийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрүүдийг түүхий эдээр хангадаг “Могпластик” ХХК-тай хамтран хоёр төслийг хэрэгжүүлж эхэлжээ. Эхний төсөлд 200 сая төгрөг төсөвлөж Сүхбаатар дүүрэгт хогийг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгах, хогийн сав байршуулах, ачиж тээвэрлэх болон нөлөөллийн ажлыг хийж буй. Уг төслийн хүрээнд Сүхбаатар дүүргийн 12-р хорооны нэг гудамжны 40 өрхийн гадаа болон 20 орон сууц, хороололд ялган ангилах хогийн сав байршуулжээ. Төслийн хүрээнд сард 50 тонн дахивар хог хаягдлыг нийлүүлэхээр тогтсон бол одоогоор нийт 200 тонныг нийлүүлэн төлөвлөгөөгөө давж биелүүлжээ. Хоёр дахь төслийн хүрээнд орон нутгаас дахивар хаягдлыг тээвэрлэхэд амар болгох үүднээс бэлтгэх пресслэгч,

бутлагчийг гардуулж, нийслэл дэх үйлдвэрүүд рүү нийлүүлэх мөн дахивар хаягдлын менежментийн зөвлөх үйлчилгээг үзүүлж буй. Төсөлд 150 сая төгрөгийг төсөвлөсөн бөгөөд нийт найман аймагт тоног төхөөрөмж хүргүүлжээ.

Сүүлийн жилүүдэд хэрэгжүүлсэн арга хэмжээний үр дүнгээс харахад 2025 онд хүрэхээр тавьсан зорилтдоо хүрэхгүй гэх үндэслэлгүй. Гэвч манай улс олон улсын судалгаа, шинжилгээний байгууллагуудын шүүмжлэлд өртөх гол шалтгаан нь аливаа хөтөлбөр, бодлогын бичигт баримт баталчихаад бодитоор хэрэгжүүлдэггүй явдал. Иймд цаашид төлөвлөгөөнд заасны дагуу цаг тухайд нь ажлуудаа хэрэгжүүлж, хэрэгжилтийн явцад хатуу хяналт тавих нь өмнөх алдаагаа давталгүй бодит үр дүнд хүрэхэд чухал юм. ■

"Хариуцлагатай" уул уурхайн "хариуцлагагүй" олборлогчид

Компаниуд нөхөн сэргээлт хийх нэрийдлээр зөвшөөрөл авч, орхигдсон талбай руу нэвтрэн хууль бусаар олборлолт хийх, эрхээ бусдад шилжүүлэх асуудал түгээмэл гардаг.

Уул уурхай эрчимтэй хөгжихийн хэрээр байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөө ихэссэн. Үүнтэй холбоотойгоор хариуцлагатай уул уурхайн талаар ихэд ярих болсон. Гэвч эвдэгдсэн газрын үнэ цэн, үр ашиг, байгаль орчны унаган

төрхийг сэргээх ажлыг хангалттай хийхгүй байна. Өнгөрсөн оны тооллогоор улсын хэмжээнд уул уурхайн ашиглалтын улмаас 24.3 мянган га газарт хохирол учирснаас зөвхөн мянга гаруй га газарт нөхөн сэргээлт хийсэн бол 9.3 мянган га газар нөхөн сэргээх эзэнгүй орхигджээ. Эвдэрсэн газар болон уул уурхайн ашиглалт хийгээд нөхөн сэргээлгүй орхисон талбайн хэмжээ Өмнөговь, Сэлэнгэ, Төв аймаг болон Улаанбаатар хотод хамгийн их байна. Уул уурхайн газрын

нөхөн сэргээлтийг гүйцэтгэх, үнэлэх, хүлээн авах ажлын стандарт нэг мөр болж чадаагүй бөгөөд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт 40-60 хувьтай байгааг 2017-2018 оны Байгаль орчны төлөв байдлын тайланд дурджээ.

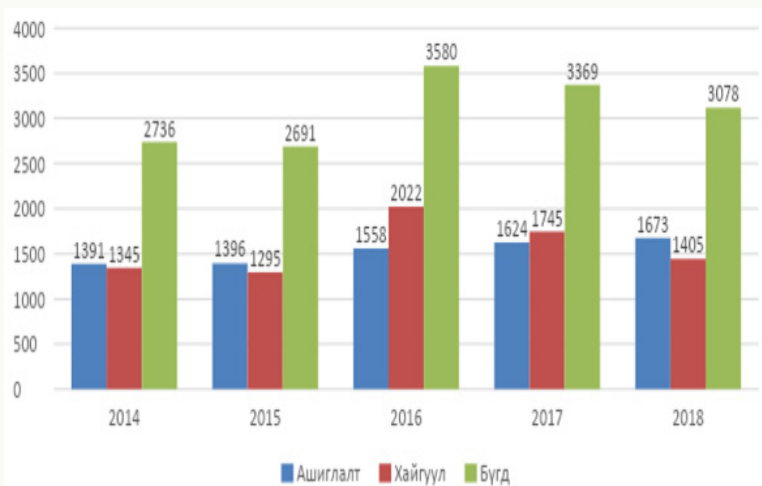
Тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчдийн байгаль орчныг хамгаалах үүргийн биелэлтийг хянах

мэдээллийн санг өнгөрсөн жил бий болгож олон нийтэд ил болгосноор хариуцлагатай уул уурхайг дэмжих, аливаа ААНБ-ыг үндэслэлгүйгээр гүтгэсэн мэдээллээс сэргийлэх боломж бүрджээ. Тусгай зөвшөөрөл эзэмшдэг 2800 гаруй компани байдгаас өнөөдрийн байдлаар 200 орчим нь идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж буй.

Уул уурхайн салбарт үйл ажиллагаа явуулдаг зарим компани газрын хэвлийн нөхөн сэргээлтийг өөрсдөө хийхээ мэдэгддэг бол бусад нь мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэдэг. Биологийн болон техникийн нөхөн сэргээлт хийх материаллаг бааз, боловсон хүчний чадавх, нөхөн сэргээлтийн хамгийн зөв шийдэл бүхий арга зүй, орчин үеийн технологитой компаниудад нөхөн сэргээлт хийх эрхийг БОАЖЯ-аас гурван жилийн хугацаатай олгодог. Харин нөхөн сэргээлт хийх нэрийдлээр зөвшөөрөл авч, орхигдсон талбай руу нэвтрэн хууль бусаар олборлолт хийдэг, эрхээ бусдад шилжүүлдэг явдал мэргэжлийн байгууллагуудын эрхийг цуцлах гол шалтгаан болдог. 2005 оноос хойш нийт 300 гаруй байгууллагад эрх олгосноос одоогоор 101 орчмынх нь эрх хадгалагдаж үйл ажиллагаагаа явуулж байгаа бөгөөд энэ онд нөхөн сэргээлт хийх эрх шинээр олгоогүй аж. БОАЖЯ-ны Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн удирдлагын газрын дарга П.Цогтсайханы хэлж буйгаар засаг захиргааны нэгжүүд нөхөн сэргээлт хийсэн байдлын тайланг нэгтгэж холбогдох яам руу илгээх ёстой боловч энэ үүргээ биелүүлдэггүй. Үүнтэй холбоотойгоор Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд энэ оны есдүгээр сард "Уул уурхайн хайгуул, ашиглалтын улмаас эвдэгдсэн газрыг нөхөн сэргээх үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх тухай" албан даалгавар аймаг, нийслэлийн засаг дарга нарт хүргүүлжээ.

Уул уурхайн хайгуул, ашиглалтын явцад байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх чиглэлд гурван хууль, 20 гаруй журам баримталдаг. Гэвч Ашигт малтмалын тухай хуулийн дагуу Уул уурхайн яам тусгай зөвшөөрлийг БОАЖЯ-аас ямар ч санал авалгүйгээр олгодог боловч цуцлахдаа тус яамнаас санал авч үнэлгээ гаргуулдаг нь маргаан үүсэх, зөрчлийг шийдэхэд хүндрэл учруулдаг байна. ▶

Хүчин төгөлдөр тусгай зөвшөөрлийн тоо

Эх сурвалж. БОАЖЯ

Эвдрэлд орсон нөхөн сэргээсэн талбай

Төрөл	Хэмжих нэгж	2013	2014	2015	2016	2017
Уулын ажилд хамрагдсан талбай	га	1037.8	1560.7	871	671	917.2
Нөхөн сэргээлт хийгдсэн талбай	га	806.9	959.6	750	623	556.5
Нөхөн сэргээлтэд зарцуулсан зардал	сая төг.	7381.7	9211.6	4019	1296	2560.2
Байгаль орчныг хамгаалах зардал	сая төг.	3876.3	11683.1	3771	5180	5155

Эх сурвалж. БОАЖЯ

► Иймд тус хуульд уул уурхайн компаниудад тусгай зөвшөөрөл олгохдоо БОАЖЯ-аас санал авч байх нэмэлт өөрчлөлт оруулах санаачлагыг салбарын сайд Н.Цэрэнбат дэвшүүлжээ. Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх үүргээ хэрэгжүүлэхгүй байгаа компаниудын зөвшөөрлийг цуцалснаараа БОАЖЯ улсын эдийн засгийн хөгжлийг хойш татаж, хөрөнгө оруулагчдыг үргээсэн нэр зүүдэг. Гэвч байгаль орчны нөхөн сэргээлт, хариуцлагатай уул уурхайн асуудалд хамгийн ихээр ач холбогдол өгдөг тал нь гадаадын хөрөнгө оруулагчид байдаг.

Харин бичил уурхайгаар ашигт малтмал олборлогчдод эрх олгох, цуцлах, тэдний нөхөн сэргээлтийг хянах бүрэн эрх нь сум, дүүргийн засаг дарга нарт байдаг бөгөөд БОАЖЯ-д энэ асуудлыг хариуцдаггүй. Гэвч бичил уурхайчидтай холбоотой асуудал гарахад тус яамнаас хариу нэхэж ирдэг. Хувиараа ашигт малтмал олборлогчид олсон алтаа бүртгэлгүйгээр борлуулдаг, олборлохдоо мөнгөн ус хэрэглэдэг зэрэг хууль бус үйл ажиллагаа явуулсаар байна. Өнгөрсөн онд гэхэд албан болон албан бусаар гарсан алтны хэмжээ тэнцүү байжээ. Харин мөнгөн усыг ашигт малтмалын олборлолт, боловруулалтад ашиглахыг 2008 онд хориглосон ч мөнгөн усны хууль бус хэрэглээ далдуур оршоор буй нь нууц биш. Иймд бичил уурхайчдын мөнгөн усны хэрэглээг зогсоох, олборлолтод өөр технологи нэвтрүүлэх зорилготой таван жилийн хугацаатай төслийг Даян дэлхийн уур амьсгалын сантай хамтран хэрэгжүүлж энэ хүрээнд сургалт, нөлөөллийн ажлыг хийж буй. Төслийн хүрээнд Хангайн бүс нутагт мөнгөн усны уураг тархи, төв мэдрэлийн системд үзүүлэх сөрөг нөлөөг таниулах үзэсгэлэн зохион байгуулсан бол ирэх жил нөлөөллийн ажлыг баруун бүсийн аймгуудад хийх аж. Бичил уурхайн олборлолтод ашигладаг мөнгөн ус “нинжа” нарын сүлжээгээр дамжин орж ирдэг бөгөөд манай гаалийн тоног төхөөрөмж, хүчин чадал үүнийг илрүүлэхэд хүрэлцдэггүйг БОАЖЯ-ны газрын дарга П.Цогтсайхан хэллээ.

Уул уурхай болон үйлдвэрлэлийн салбарын байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах, хаягдлын менежментийг сайжруулах, хариуцлагын

системийг бий болгох зорилгоор агаар болон ус бохирдуулсны төлбөр авдаг. Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуульд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр усны бохирдуулсан хэмжээгээр төлбөр нэмэгдэх зарчмыг бий болгож, хаягдал усаа стандартад нийцүүлэн цэвэрлэж байгаа аж ахуйн нэгжүүдийг бодлогоор дэмжихээр тогтсон. Гэвч уул уурхайн компаниудаас ус бохирдуулсны төлбөр авах аргачлалыг боловсруулахад хүндрэл учирч буй нь тус салбарт үйл ажиллагаа явуулж буй компаниудын ус ашиглах технологи өөр байдагтай холбоотой. Иймд уул уурхайн төлөөлөлтэй уулзаж саналыг авч, ус ашиглах технологитой газар дээр нь танилцан нэгтгэснээр холбогдох дүрэм, журмууд гарах аж. Харин хүн амын унд, ахуй болон үйлдвэрлэлийн технологийн хэрэгцээнд эргүүлэн ашигласан усыг Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулиар төлбөрөөс чөлөөлдөг. Өнгөрсөн онд уул уурхайн салбарт 356.7 сая куб метр ус ашигласан ба үүний 74.5 хувийг дахин ашиглажээ.

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуульд төвлөрсөн орлогын 15-85 хувийг нөөц хамгаалах, сэргээх үйл ажиллагаанд зарцуулахаар заасан байдаг ч сүүлийн гурван жилийн дунджаар 77.4 тэрбум төгрөгийн орлого төвлөрснөөс 10.2 тэрбумыг л зарцуулжээ. Хуулийн хэрэгжилтийг орон нутгийн засаг захиргаа хянаж, Сангийн яаманд төвлөрүүлэх ёстой боловч 20 гаруй жил энэ асуудал урагшлаагүй хэвээр байна. Салбарын гол хуулийн хэрэгжилт муу байгаа нь санхүүгийн чадавх сул байх үндсэн шалтгаан болдог тул гадаадын хандивлагчдаас төсөл, хөтөлбөрийн дийлэнх санхүүжилтийг бүрдүүлэхээс өөр аргагүйд хүрдэг ажээ. ■

Бичил уурхайгаар ашигт малтмал олборлогчдын мөнгөн усны хууль бус хэрэглээг зогсоох, олборлолтод өөр технологи нэвтрүүлэх зорилгоор Даян дэлхийн уур амьсгалын сантай хамтран төслийг хэрэгжүүлж буй

“Хог хаягдлын менежмент” үндэсний
форумыг хаягдалгүй эдийн засаг руу
шилжих гарц ба шийдэл сэдвийн дор анх
удаа зохион байгуулав.

Озоны давхаргыг хамгаалах асуудлаар
НҮБ-ын байгаль орчны хөтөлбөртэй
хамтран Өмнөд Азийн бүсийн Озоны
албадын олон улсын хурлыг Монгол
Улсад зохион байгууллаа.

Сав газрын талуудын оролцооны
зөвлөлийг бэхжүүлэх сургалт,
зөвлөлдөх уулзалтыг зохион
байгууллаа. Үр дүнд нь зөвлөл ба
захиргааны хамтын ажиллагааг
сайжруулав.

Сав газар тус
бүрийн усны
нөөцийн нэгдсэн
менежментийн
төлөвлөгөөг батлав.

Тогтвортой
хөгжлийн үр дүнг
хэмжих маягтай
болов.

Алтны бичил уурхайн үйл
ажиллагаанаас үүдэлтэй мөнгөн
усны бохирдлыг бууруулах үндэсний
хөтөлбөрийг батлууллаа.

Эко төлбөрийн тухай
хуулийн төслийг
боловсруулав

Генетикийн нөөцийн
тухай хуулийн төслийг
УИХ-д өргөн барив

Харъяа газруудынхаа
автомашиныг шинэчиллээ.

Парк шинэчлэлийн хүрээнд
ойн ангиудын автомашиныг
шинэчиллээ

Монголыг нээх сувгууд

Дэлхий даяар 110 сая орчим жуулчин Монголын байгаль, түүх соёлын өвийг үзэхээр интернэт хайлт хийдэг гэдгийг аялал жуулчлалын дэлхийн тэргүүлэгч технологийн компани болох Amadeus судалж тогтоожээ. 2018 онд 1.4 тэрбум байсан жуулчдын тоо жилд 4-5 хувийн өсөлттэй байгаа бөгөөд дийлэнх урсгал нь Азид, тэр дундаа Хятадад төвлөрнө гэдгийг зах зээлийн судалгааны Euromonitor International байгууллага аялал жуулчлалын ирээдүйн мега зураглалдаа онцлов. Тиймдээ ч 2030 он гэхэд Парисын цамхаг, Францын төв хэсгээр дайран урсдаг Луар голын хөндийгөөс илүү Шанхайн цамхаг, Хуаншань уулын аяллын багцууд илүү борлуулалттай байх аж.

Товч дүгнэвэл, манай аялал жуулчлалын макро орчин урт хугацаандаа таатай харагдаж байна.

Монгол Улс энэ таатай үеийг ашиглахаар эрчимтэй ажиллаж байгаа. Тухайлбал, Дэлхийн эдийн засгийн форумаас гаргадаг 136 улсын Аялал жуулчлалын өрсөлдөх чадварын индексээр Монгол Улс 2018 онд өмнөх жилээс найман байраар

ахиж, 93 дугаарт эрэмбэлэгдсэн байна. Ийн ахихад нөлөөлсөн гол үзүүлэлтүүд нь эрүүл ахуйн байдал, аялал жуулчлалыг төрийн бодлогын тэргүүлэх эгнээнд авч үздэг эсэх, байгаль болоод соёлын нөөцөө эргэлтэд оруулах чадвар тодорхой хэмжээгээр сайжирсан зэрэг нь нөлөөлжээ. Гэсэн хэдий ч манай улсын өрсөлдөх чадвар бүс нутагтаа хамгийн сул хэвээр

байна. Өрсөлдөх чадварын индекс манай улсыг урт хугацаанд доош татсан үзүүлэлт нь төрийн бодлогын тэргүүлэх салбар мөн эсэх, олон улсад нээлттэй байдал буюу виз мэдүүлэх нөхцөл, дэд бүтцийн хөгжил, үйлчилгээний чанар юм. Нэг ёсондоо эдгээр сэдэв манай аялал жуулчлалын салбарт нэн тэргүүнд шийдэх асуудал болж байна.

Энэ оны наймдугаар сарын 21-ний өдрийн Засгийн газрын хуралдаанаар Төрөөс аялал жуулчлалын талаар баримтлах бодлогын баримт бичиг баталсан юм. Ингэснээр хөгжлийн тулгуур

гэгдэж буй аялал жуулчлалын салбарыг урт хугацаанд бодлоготойгоор хөгжүүлж, салбарын олон тулгамдсан асуудлыг шийдэж, хувийн хэвшилтэй түншлэх замаар гадаад, дотоодын жуулчдад таатай орон болох зорилт тавьсан. Монгол Улсыг 2050 он хүртэл хөгжүүлэх урт хугацааны хөгжлийн зураглалд аялал жуулчлалыг хамгийн бага өсөлттэй гэж тооцоход уул уурхайн салбартай дүйцэхүйц экспортын орлоготой болох төлөв гарчээ.

Мэргэжлийн үйлчилгээ

Аялал жуулчлалыг төрийн бодлогын тэргүүлэх чиглэл болгосны үр дүнд төсвийн хэмжээг нэмэгдүүлж, улмаар өрсөлдөх чадварын дотоод нөөцөө сайжруулах боломж бүрдсэн. Үйлчилгээний чанараар Монгол Улс дэлхийд 105 дугаарт эрэмбэлэгдэж буй. Харин ирэх гурван жилд энэ үзүүлэлтийг хоёр дахин сайжруулж, эхний 50 улсын тоонд орохоор зорьж байна. Энэ хүрээнд БНСУ-ын Засгийн газрын буцалтгүй тусламжаар Улаанбаатар хотод Аялал жуулчлалын мэргэжил сургалт үйлдвэрлэлийн төв байгуулах ажил ид өрнөж буй. Жолооч, тогоочоос эхлээд аялал жуулчлалын бүх мэргэжилтнээ нэг сургалтын хөтөлбөрөөр бэлтгэж, улс даяар үйлчилгээний чанарыг стандарт хангасан ижил түвшинд хүргэнэ.

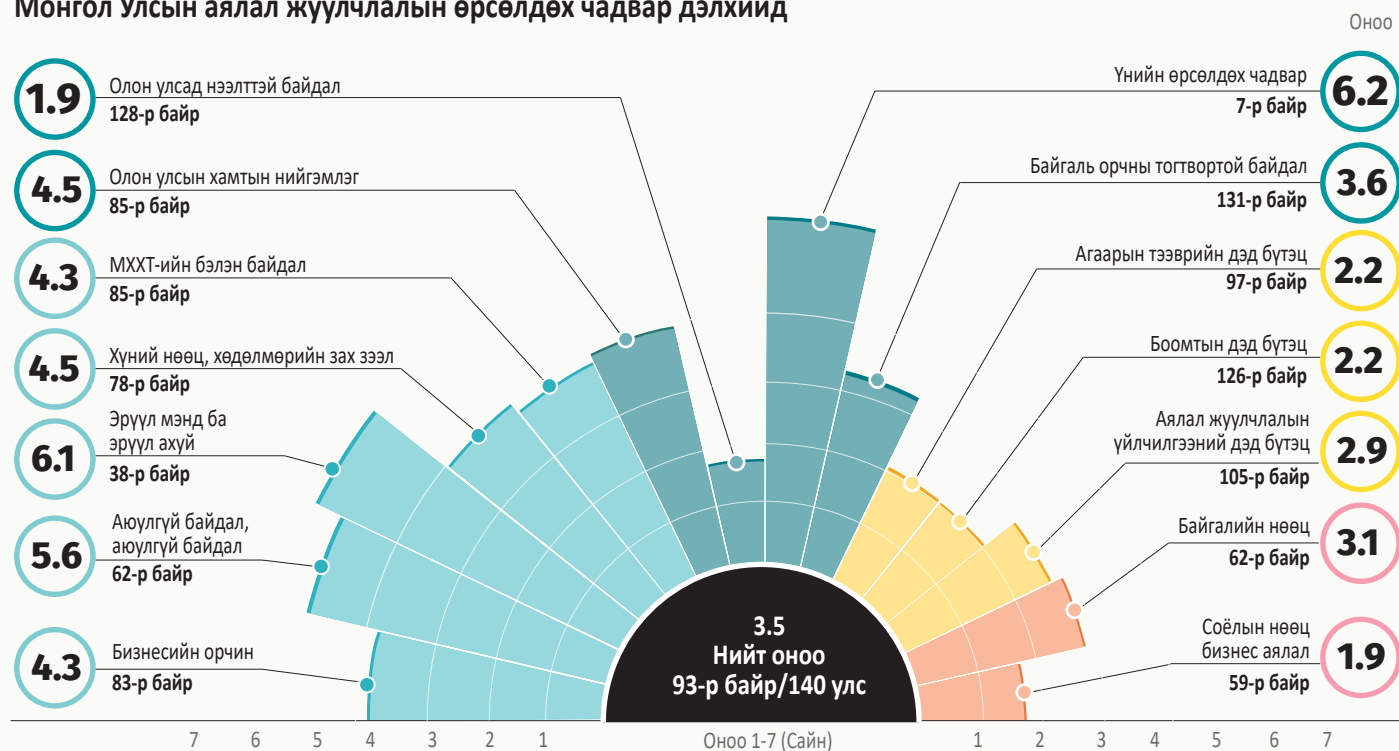
Ойрын зорилтоо хангахаар энэ оны эхний улиралд мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран зочлох үйлчилгээний салбарын есөн мэргэжлээр 15 орчим мянган ажилтанд нэгдсэн сургалт зохион байгуулсан. Үүний зардал болох нэг тэрбум төгрөгийг улсын төсвөөс гаргасан. Мөн нэгдсэн сургалтын хөтөлбөртэй болж, үйлчилгээний ажилтнуудын ажлын байрны дүрэм баталсан. Энэ ажил ирэх жил улам боловсронгуй хувилбараар хүрнэ. БНСУ-ын 500 сая ам.долларын санхүүжилтээр Сэжонг их сургуулийн мэргэжилтнүүд үйлчилгээний сургалтын хөтөлбөрийг олон улсын жишигт нийцүүлэх, сургалтын мастер төлөвлөгөө боловсруулан ажиллаж байгааг салбарын яам мэдээлсэн. ►

Дэлхий даяар 110 сая орчим жуулчин Монголын байгаль, түүх соёлын өвийг үзэхээр интернэт хайлт хийдэг

Монгол Улс 2019 оны нэгдүгээр сарын 31-ээс хоёрдугаар сарын 03-нд Швейцарийн Цюрих хотноо зохион байгуулсан FESPO үзэсгэлэнгийн албан ёсны түнш орноор оролцсон бөгөөд швейцар жуулчдын эдийн засгийн үр өгөөж жилд 9.6 тэрбум төгрөгөөр хэмжигддэг.

Монгол Улсын аялал жуулчлалын өрсөлдөх чадвар дэлхийд

Эх сурвалж. Travel and Tourism Competitiveness Index 2019

► Агаарын тээврийн даацад ахиц гарав

Дэлхийн дахинд утаагүй үйлдвэрлэлийн өрсөлдөх чадварыг дэмждэг хоёр гол салбарын нэг нь агаарын тээврийн дэд бүтэц. Олон улсын агаарын тээврийн нийгэмлэгийн мэдээлж буйгаар 2037 он гэхэд агаарын тээврээр зорчигчдын тоо 2018 оныхоос хоёр дахин нэмэгдэж, 8.2 тэрбумд хүрнэ. Тиймээс улс орнуудыг агаарын тээврийн салбараа либералчилж, дэд бүтцийг нь сайжруулах замаар аяллын зардлыг бууруулж, үр ашиг хүртэхийг мэргэжилтнүүд уриалж байна. Манай агаарын тээврийн олон улсын зорчигч урсгалын даац 2018 оны байдлаар нэг сая зорчигч буюу 500 мянган иргэн тээвэрлэх хүчин чадалтай. Үүнээс 262 мянга нь Бээжин, Сөүлээр дамжсан өндөр үр ашигтай жуулчид. Сөүлийн чиглэлд нийт жуулчны даацын 60 хувь хамаардаг. Тиймээс агаарын тээврийн даацаа нэмэгдүүлж байж нэг сая жуулчин, тэр дундаа үр ашиг өндөртэй аялагчдыг татах боломжтой. Харамсалтай нь, 2013 онд батлагдсан Төрөөс агаарын тээврийн талаар баримтлах бодлогод нэг улс нэг тээвэрлэгчтэй байна гэж зааснаас 2018 он дуустал даацаа нэмэгдүүлэх боломж хязгаарлагдаж байв. Харин энэ онд хязгаарлалт цуцлагдсанаар

агаарын тээврийн даац 34 хувиар нэмэгдэх хүлээлттэй байна. Asiana Airlines, Аерофлот авиа компаниуд том онгоцоор, МИАТ 2-3 шинэ чиглэл болон долоо хоногт үйлдэх нислэгийн тоог нэмж, Бээжинд мөн шөнийн нислэг үйлддэг болсон, Eznis airways Хонконгийн чиглэлд хямд үнийн нислэгийн үйлчилгээ үзүүлдэг болсон гээд энэ онд агаарын тээвэр нэлээд ололттой ажилласан. Ирэх онд Хөшигийн хөндийн нисэх онгоцны шинэ буудал ашиглалтад ороход агаарын тээвэр бүр ч их даацтай болно. Тэрчлэн зургаан аймгийн нисэх онгоцны буудлыг олон улсын статустай болгосноор хямд үнэтэй нислэг хөгжих боломж нээгдэх аж.

Визийн нөхцөл

Манай бүс нутгийг чиглэж буй аялал жуулчлалын их тэсрэлтээс хувь хүртэхэд визийн нөхцөлийг хөнгөвчлөх нь хамгийн гол бодлого байхыг тинк танкууд тайлбарлажээ. Нийт жуулчдын 80 хувь нь бүс нутгийнх байх аж. 2026 он гэхэд жуулчны энэ их урсгалыг амжилттай татах 10 орноор Энэтхэг, Бруней, Тайланд, Хятад, Мьянмар, Вьетнам зэрэг улс байхыг Euromonitor International онцолсон байна.

Харин бид хөрш хоёр улсынхаа нэгийг нь иргэдийг визгүй нэвтрүүлдэг бол нөгөөд нь маш ►

Энэ онд агаарын тээврийн даац 34 хувиар нэмэгдэх хүлээлттэй байна

► хатуу бодлого барьдаг. Тэнцвэргүй энэ бодлого үнэн хэрэгтээ урд зүгээс орж ирэх мөнгөний урсгалыг хааж байна. 2018 онд БНХАУ-аас манайд 168 мянган жуулчин аялсан бол эргээд Монголоос Хятад руу 1.4 сая хүн аялсан. Монгол жуулчдын онцлог бол нэг аялахдаа хамгийн багадаа 1000 орчим ам.долларын зарцуулалт хийдэг аж. Нэг монгол жуулчны тээврээс бусад зардлыг нь дунджаар 500 ам.доллар гэж тооцвол нийт 700 сая ам.долларыг Хятад руу жуулчлалын экспортод алдаж байна. Тиймдээ ч Монгол Улс Хятадад зорчдог жуулчдын эхний долдугаарт ордог. Дэлхий нийт хятад жуулчдыг авахаар өрсөлдөж байхад хаяаг нь дэрлэсэн бид үндэсний аюулгүй байдал гэдэг үгээр бүх боломжоо таг хаачихаад сууж байгааг дээрх тоо харуулна. Дэлхийн мэргэжлийн байгууллагуудын таамгаар 2030 он гэхэд хятад жуулчдын тоо 260 саяд хүрнэ. Бид аялал жуулчлалын салбараа ашигтай ажиллуулахын тулд энэ урсгалаас хагас саяыг татахад л хангалттай. Дотоодын болгоомжлол, гадаад орчны таатай байдлын нийцлийг хангахын тулд салбарын яамнаас хил орчмын жуулчлалыг зөв жишгээр хөгжүүлэх бодлого баримталж байна. Энэ нь хил орчмын бүс нутагт батлагдсан маршрутаар 24-48 цаг аялах сонирхолтой, аяллын эрх бүхий компаниар дамжиж буй жуулчдад хөнгөлттэй нөхцөлөөр виз олгох явдал юм. Хятад жуулчид манай хил орчмын бүсэд цэнхэр үнэмлэхээр аялдаг байсан жишгийг 2016 онд ГХЯ зогсоосон. Гэтэл хил орчмын жуулчлалыг хөгжүүлэхээр хөрөнгө оруулсан компаниуд олон бий. Тиймээс үүнийг сэргээж, “царцсан” хөрөнгө оруулалтыг эргэлтэд оруулж, цаашлаад хилийн цаана байгаа монгол угсааны иргэдийг Монголд аялах боломж бүрдүүлж байж энэ салбар нэг шат ахина. Том зургаар нь харвал энэ бүхнийг шийдэхгүйгээр газрын боомтоор нэвтрэх жуулчдын тоог нэмэгдүүлэх боломж хомс.

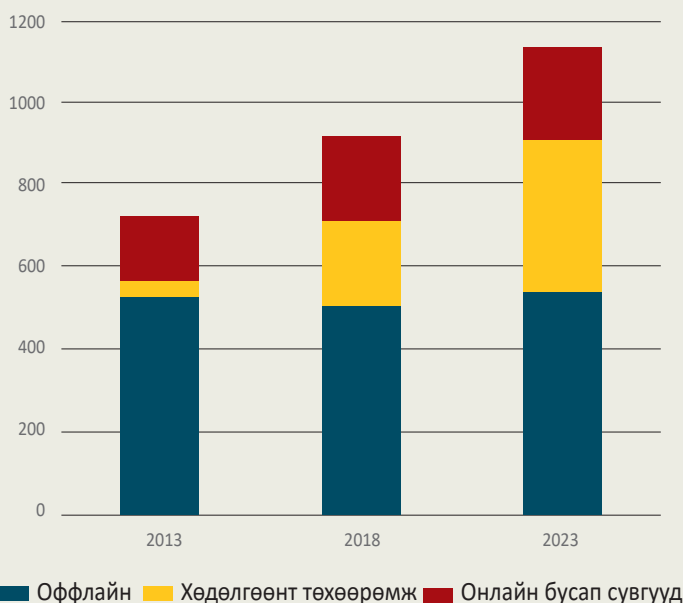
Мега төслүүдийн уулзах цэг

Монгол, Хятад, Орос улсын аялал жуулчлалын сайд нарын уулзалтаар байнга яригддаг хил орчмын болон хил даамнасан жуулчлалыг хөгжүүлэх, боомтуудын даацыг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд Торгоны болон Цайны зам, Их түмэн голын санаачлага гэсэн гурван том төсөл хөтөлбөр хэрэгжиж байна. Их түмэн гол төслийн энэ жилийн удирдах хорооны хурлыг

Улаанбаатарт зохион байгуулж, НҮБ-ын Дэлхийн аялал жуулчлалын байгууллагын удирдлагыг урьж оролцуулан зүүн хойд Азид жуулчдын урсгалыг татах, энэ чиглэлээр хэд хэдэн төсөл хэрэгжүүлэх санамж бичиг байгуулахаар болжээ.

Эдгээр мега төслийн хүрээнд сүүлийн жилүүдэд олон улсын авто ралли, машинтай аялал элбэг болсон тул зөвхөн хоёр улс гэлтгүй олон улсын иргэдийн нэвтрэх боломжийг тэлж, жуулчдад наад захын мэдээ мэдээлэл, үйлчилгээг хүргэхэд олон асуудал тулгамдаж буй. БОАЖЯ энэ онд газрын 23 боомтыг цахим хөтөөр хангаснаар Монголд аялах үндсэн мэдээллээс гадна хил орчмын бүсэд гарч буй түймэр зэрэг цаг үеийн анхааруулга өгөх боломж бүрдэв. Мөн What3words хаягжуулалт хэрхэн ашиглах, эвент арга хэмжээ, эрүүл мэндийн шаардлага гарсан тохиолдолд хэзээ, хаана, хэрхэн хандах гэх мэт өврийн цэнхэр паспортаар дамжуулж жуулчдыг мэдээллээр хангаж эхэлжээ. Түүнчлэн орж ирж буй жуулчдад анхны эерэг сэтгэгдэл төрүүлэх зорилгоор “Монгол Улсад тавтай морил” гэсэн хаяг байрлуулсан байна. ■

Ази тивийн аялал жуулчлалын захиалгын сүвгүүд 2013/2018/2023 /тэрбум ам.доллар/

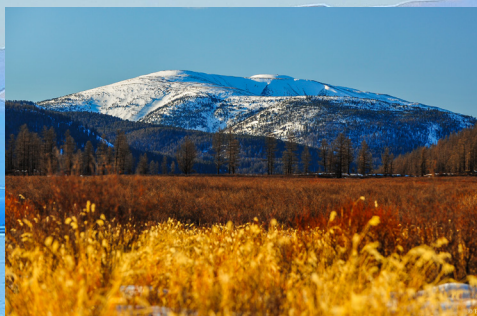
Эх сурвалж: Euromonitor International

УЛСЫН ТУСГАЙ ХАМГААЛАЛТТАЙ ГАЗАР НУТАГ

2019 онд есөн аймгийн 3.4 сая га талбайг хамарсан 22 газрыг тусгай хамгаалалтад нэмж авснаар Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тоо 115 болж нийт газар нутгийн 20,11 хувийг эзэлж байна.

Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн дахин өргөтгөхөөр зургаан аймгийн 1.3 сая га хэмжээтэй есөн газрыг шинээр улсын тусгай хамгаалалтад авахаар төлөвлөөд буй.

2019 оны байдлаар гол мөрний урсац бүрэлдэх эхийн 48.4 хувийг улсын тусгай хамгаалалтад авсан бөгөөд Рамсарын конвенцийн жагсаалтад бүртгэгдсэн 11 газар байдгаас зургааг нь улсын тусгай хамгаалалтад аваад буй.

Бурхан
Халдун
уул

Ганга
нуур

Дэгэн
жигэн

Дархадын
хотгор

Сутай
хаирхан

С.Баясгалан: 2050 он гэхэд аялал жуулчлал, уул уурхайн экспортын орлого тэнцэнэ

Монгол Улсын Хөгжлийн гурван тулгуурын нэг аялал жуулчлалын салбарт сүүлийн үед хэрэгжүүлж буй ажил, төслүүдийн зорилго, үр дүнгийн талаар БОАЖЯ-ны Аялал жуулчлалын бодлого зохицуулалтын газрын дарга С.Баясгалантай ярилцлаа.

-Аялал жуулчлалыг хөгжлийн нэг тулгуураар нэрлэсэн. Өнгөрсөн хугацаанд олж авсан алдаа болон сургамж юу байв?

Дэлхий даяар 110 сая орчим жуулчин Монголын байгаль, түүх соёлын өвийг үзэхээр интернэт хайлт хийдэг

-Хэдийгээр аялал жуулчлал 1990 оноос л өнөөгийн дүр төрхөө олж, хөгжиж буй салбар ч 2018 оны байдлаар төсөвт 596 сая орчим ам.доллар буюу 1.5 их наяд гаруй төгрөгийн орлого бүрдүүлж, 35 мянган шууд ажлын байр бий болгодог эдийн засгийн гол тулгууруудын нэг болоод байна. Зохистой бодлогоор явуулбал орон

нутгийн иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлж, соёлын өвийн менежментийг сайжруулж, байгаль орчныг хамгаалах боломжтой салбар. Харин зохион байгуулалтгүй хөгжүүлбэл хог хаягдал, орчны

бохирдол үүсдэг эрсдэлтэй нь сүүлийн жилүүдэд харагдаж байна. Үр өгөөж ихтэй, орлого нь эдийн засгийн 13 салбарт тарж ордог, тэгш бус байдлыг бууруулахад чухал боловч салбар дундын зохицуулалт шаарддаг онцлогтой. Тиймээс урт хугацаандаа үр өгөөжийг нь хүртэе гэвэл зөв бодлогоор авч явах ёстой. БОАЖЯ-ны хувьд Аялал жуулчлалын тухай хуульд заасны дагуу Монгол Улсад ирэх гадаадын жуулчдын тоог нэмэгдүүлэх замаар нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөжийг сайжруулах, эл зорилгоо хэрэгжүүлэхийн тулд Монгол Улсыг гадаадад сурталчлах бодлого хэрэгжүүлдэг.

-Дэлхийн эдийн засгийн форумаас гаргадаг Аялал жуулчлалын өрсөлдөх чадварын индексээр Монгол Улс 2018 онд найман байр ахисан. Үүнд ямар хүчин зүйлс нөлөөлсөн бэ?

-Энэ индексээр манай улс 2017 онд 136 улсаас 102 дугаарт эрэмбэлэгдэж байв. Манай салбарыг доош нь татдаг таван үзүүлэлт бий. Тухайлбал, аялал жуулчлалын олон улсад нээлттэй байдал буюу визийн бодлогоор бид 125 дугаарт буюу сүүлийн аравт ордог. Мөн агаарын тээврийн болон газрын боомтын дэд бүтэц, үйлчилгээний чанар хүртээмж, аялал жуулчлалыг тэргүүлэх бодлогод авч үздэг эсэх гэсэн үзүүлэлтүүд манай салбарын хөгжилд тулгамдаж буй асуудал юм. Эдгээр асуудлаа шийдвэрлэж, бүс нутагт, олон улсад өрсөлдөх чадвараа сайжруулж байж л жуулчдын тоог нэмэгдүүлнэ. Тиймээс БОАЖЯ-аас аялал жуулчлалыг эдийн засгийн тэргүүлэх салбар болгох хүрээнд Аялал жуулчлалын салбарт төрөөс баримтлах бодлогын баримт бичгийг энэ оны наймдугаар сарын 21-ий өдрийн Засгийн газрын 333 дугаар тогтоолоор баглуулсан. Уг баримт бичигт дэд бүтэц, үйлчилгээний чанар, аюулгүй байдал, улирлын хамаарлыг бууруулах зэрэг нарийн асуудлыг шийдвэрлэхээр тусгасан. Үүнээс гадна үйлчилгээний чанар, газрын боомтуудыг жуулчдад ээлтэй болгох хүрээнд хэд хэдэн ажил хийж эхэлсэн. Агаарын тээврийн урсгал ч энэ жил овоо нэмэгдсэн. ▶

► **-Сүүлийн үеийн статистикийг харахад жуулчдын тоо хагас сая орчимд хэлбэлзэж байна. Тээвэр, үйлчилгээ, визийн нөхцөлөө сайжруулаа гэхэд аялал жуулчлалын нийт багтаамж хэр байгаа вэ?**

-2019 оны эхний хагас жилийн байдлаар аялал жуулчлалын салбар нэг хоногт 72 мянган ор хоногийн даацтай. Бүрэн хүчин чадлаараа бол 5-9 дүгээр сард 1.2 сая жуулчин хүлээж авах боломжтой юм. Нэг жилд биш таван сард л нэг сая жуулчин хүлээж авах дотоод даац бий.

-Зургаан аймгийн онгоцны буудлыг олон улсын статустай болгохоор ажиллаж байгаа нь ямар ач холбогдолтой вэ?

-Энэ бол аялал жуулчлалын чиглэлээр төрөөс баримтлах бодлогод тусгасан ажил. Жуулчин хүнд нэн түрүүнд визийн нөхцөл, нислэгийн үнэ аялах шийдвэрээ гаргахад нөлөөлдөг. Дэлхийн нийт жуулчдын 57 хувь нь агаарын тээврээр зорчдог бөгөөд дийлэнх нь жилдээ нэг бус хэд хэдэн газраар аялах сонирхолтой учраас агаарын тээвэр маш чухал. Гэтэл Монгол Улс өргөн уудам газар нутагтай ч олон улс руу агаарын тээврийн ганцхан хаалгатай. Бүргэдийн баяр үзэхээр ирж буй жуулчид 1000 орчим ам.доллар зарцуулж Улаанбаатарт нисэж ирээд, дахиад Баян-Өлгий рүү хоёр хоног явахад зардал ихтэй, цаг хугацаа алдаж байна. Тиймээс олон улсад гарах хаалганы тоог нэмэгдүүлэх нь үүнийг шийдвэрлэх, бас бүс нутгуудад өндөр үр ашигтай жуулчин авах боломж бүрдүүлж, хүртээмжийг нь сайжруулах нэг арга зам. Тэгэхгүй бол одоо Улаанбаатарт ирж буй 260 гаруй мянган жуулчныг л булаалддаг. Нисэх буудлуудын хувьд Увсаас бусад нь олон улсын статустай. Эдгээр буудлыг олон улсын жишигт хүргэх дэд бүтэц, үйлчилгээтэй болгох хөрөнгө оруулалтыг шийдэхэд манай яам голчлон ажиллаж байна. Одоогоор шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын хэмжээнээс гадна орон нутгийн үр өгөөж, бүс нутгийн хөгжил, авиа компаниудад ашигтай эсэх, нисэх буудлын ашиглалт гэх мэт олон талаас нь судалж тооцоо хийгээд, Дэлхийн банк, ЖАЙКА болон олон улсын доноруудад хүргүүлэхээр ажиллаж байна. Эхний ээлжинд Дэлхийн банк болон ЖАЙКА хөрөнгө оруулалт хийх сонирхолтойгоо илэрхийлсэн. Мөн энэ оны аравдугаар сарын 25-нд Японы Осака хотод болсон олон улсын аялал жуулчлалын үзэсгэлэнгийн үеэр БОАЖ-ын сайд НҮБ-ын Дэлхийн аялал жуулчлалын байгууллагын Ерөнхий нарийн

бичгийн дарга Зураб Пололикашвилитай уулзаж, хөрөнгө оруулалтын төслүүдээ танилцуулсан.

Аймгуудад олон улсын нислэг үйлддэг болсноор бүс нутгийн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх үүдийг тэлж, аяллын богино зайн нислэгүүд бий болж, жуулчдын тоо болон агаарын тээврийн олон улсын даац нэмэгдэнэ. Мөн low cost airline буюу хямд үнэтэй нислэгийн үйлчилгээ орж ирэх боломж нээгдсэнээр зах зээл дээр үнийн өрсөлдөөн бий болгоно.

-Аялал жуулчлалын салбарын төсөв нэлээд нэмэгдсэн. Зарцуулалт нь юунд голлон чиглэж байна вэ?

-Гурван тулгуурт хөгжлийн бодлого батлагдахаас өмнө аялал жуулчлалын салбарт нэг тэрбум орчим төгрөг төсөвлөдөг байсан. Харин эдийн засгийн нэг тулгуур салбар болгож авч үзсэнээс хойш 2018 онд анх удаа зургаа орчим тэрбум төгрөгийн төсөв баталлаа. Юуны өмнө бид энэ төсвөөр гадаад сурталчилгаа, маркетингаа идэвхжүүлж байна. Олон улсын томоохон үзэсгэлэнд улсаа сурталчлах ажлыг төр, хувийн хэвшил түншилж, зардлаа эн тэнцүү хуваах замаар явуулдаг. Энэ жил хийсэн онцлох сурталчилгаа бол 2019 оны 01.31-02.03-нд Швейцарийн Цюрих хотноо зохион байгуулсан

FESPO үзэсгэлэнгийн албан ёсны түнш орноор оролцсон явдал. Нийт 300 орчим сая төгрөгийн санхүүжилттэй, өргөн бүрэлдэхүүнтэй оролцож, үр дүнд нь 2.5 тэрбум төгрөгийн сурталчилгаа хийсэн. Швейцар жуулчид дэлхийд хамгийн өндөр зарцуулалттай бөгөөд ахимаг насныхан зонхилдог тул өндөр үр өгөөжтэй багц аяллыг сонгож, урт хугацаанд аялдаг. Монгол Улсад оруулж буй эдийн засгийн үр өгөөж нь жилд 9.6 тэрбум төгрөгөөр хэмжигддэг. Үзэсгэлэнгийн таван өдрийн турш Швейцарын 25 телевиз Монгол Улсын сурталчилгааны самбарын дэргэд мэдээ мэдээллээ бэлдэж ажилласан. Бас 350 орчим мянган уншигчтай, өдөр тутмын дөрвөн сонинд Монгол Улсын сурталчилгааг 4-5 нүүрээр гаргасан гээд үр дүнтэй сурталчилгаа хийсэн Харамсалтай нь, Швейцарын Цюрих болон бусад хотын иргэд Монгол Улсад аялахын тулд заавал Женев хотод очиж виз мэдүүлдэг. Бид улс орноо сайхан сурталчилдаг ч жуулчиддаа үүдээ бүрэн дэлгэхгүй байна.

-Цахим сурталчилгаанд хэрхэн анхаарч байгаа вэ? ►

Эдийн засгийн нэг тулгуур салбар болгож авч үзсэнээс хойш 2018 онд анх удаа зургаа орчим тэрбум төгрөгийн төсөв баталлаа.

► -Гуравдугаар сард Берлин хотод болсон ITB Berlin-д оролцоходоо Монгол Улс аялал жуулчлалын Mongolia Travel цахим платформтой болсноо зарласан. Уг платформ хиймэл оюун ухаанд суурилсан бөгөөд Германы хамтын ажиллагааны GIZ байгууллага санхүүжилтийнх нь 50 хувийг хариуцаж, төсвөөс үлдсэн 15 мянган ам.доллар гаргасан. Платформд манай аялал жуулчлалын бүх бизнес, нутгийн иргэд ч холбогдох боломжтой бөгөөд гадаадын жуулчид, дотоодын аялагчид контент бүрдүүлэгч нь болж байгаа юм. Аяллынхаа талаар ямар нэг эерэг сэтгэгдэл бичиж, дурын сошиал орчинд #FeelMongolia гэсэн хаштаг ашиглан public тохиргоотой тавих замаар Mongolia Travel платформд контент нийлүүлж болно. Тэгэхээр Монгол Улсын эерэг сурталчилгааг гадаад, дотоодын бүх аялагч хийж байна гэсэн үг. Өмнө нь “Орхоны хүрхрээ гэж ийм гоё газар” гэж сурталчилдаг байсан бол одоо Trip Advisor зэрэг аяллын платформыг харахад “Орхоны хүрхрээ ийм гоё газар юм билээ” гэж тухайн газар аялсан жуулчны мэдэрсэн мэдрэмж, төрсөн сэтгэгдлээр нь сурталчилгаа хийдэг болсон. Аялагчид аялсан газар, үйлчлүүлсэн хүний сэтгэгдэлд суурилан шийдвэр гаргадаг тул бид ийм сүүлийн үеийн арга технологид суурилсан платформ нэвтрүүлсэн. Зураг, дүрс постлоходоо гол нь биш иргэд, бизнес

эрхлэгчид үүгээр дамжуулж орлого олох боломжийг бүрдүүлэх нь чухал. Тиймээс ч энэ боломжийг аялал жуулчлалын салбарт цахим технологи нэвтрүүлэх замаар бүрдүүлж буй нэг том ажил юм.

-Улсын төсвөөр хийж байгаа томоохон ямар бүтээн байгуулалтууд байгаа вэ?

-Түүхэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх хүрээнд 2018 оноос тус бүр хоёр тэрбум төгрөгийн

санхүүжилтээр Хэнтий аймгийн Батноров, Биндэр суманд бүтээн байгуулалт хийж байгаа бөгөөд ирэх сард хүлээж авна. Мөн тус аймгийн Норовлин суманд “Шихихутаг” хэмээх аялал жуулчлалын цогцолборыг 2020 онд ашиглалтад оруулахаар барьж эхэлсэн.

Эдгээрээс гадна энэ жил Завхан аймгийн Улаагчны хар нуурт аялал жуулчлалын дэд бүтэц, бүтээгдэхүүн үйлчилгээг хөгжүүлэхэд улсын

төсвөөс гурван тэрбум төгрөг хуваарилсан. Гэхдээ энэ бүтээн байгуулалтыг тухайн орон нутагт даалгасан. БОАЖЯ-аас баримталж буй нэг бодлого бол орон нутгийн оролцоог аль болох их байлгах сонирхолтой. Улаагчны хар нуурын хувьд орон нутгийн удирдлага нөхцөл байдлаа сайн мэдэх учраас шийдлээ ч өөрсдөө хийх нь оновчтой. Мэдээж яамны зүгээс бодлогын нийцлийг хангаж, хяналтаа тавина.

Түүнчлэн олон жил ярьж буй бас нэг асуудал болох авто зам дагуу 200-250 км тутамд жуулчдад зориулсан түр буудаллах, аюулгүй байдлыг хангасан үйлчилгээний цэгүүдийг хувийн хэвшлийн оролцоо, хөрөнгө оруулалттайгаар байгуулах ажлыг ЗТХЯ-тай хамтран хийж байна. Эхний ээлжинд энэ онд Горхи-Тэрэлжийн тусгай хамгаалалттай газар нутагт байдаг Redrock цогцолбор орчимд “Өндөр-Улаан трейвэл” компанийн зургаан тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар үйлчилгээний цэг байгуулж, ирэх оны сүүлээр ашиглалтад оруулахаар тооцож байна. Энд кофешоп, худалдаа, сувенир дэлгүүр, музей, дугуйн түрээс, морь унуулах үйлчилгээ, 200-300 хүний багтаамжтай задгай театр гэх мэт үйлчилгээ төвлөрнө.

-Донор байгууллагын санхүүжилтээр ямар төслүүд хэрэгжиж байгаа вэ?

-Манай салбарын түүхэнд анх удаа 100 орчим тэрбум төгрөг буюу 38 сая ам.доллараар тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төсөл Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлттэй зээлийн хэлэлцээрийн хүрээнд хэрэгжүүлж эхэлсэн. Уг төсөл аялал жуулчлалын хувьд харилцан адилгүй хөгжил, нөөц боломжтой Хөвсгөл, Хэнтий аймагт хэрэгжинэ. Хөвсгөлд жуулчдын урсгал их боловч зохион байгуулалтгүй явснаас хүрээлэн буй орчинд сөрөг нөлөө бий болох хандлага ажиглагдаж эхэлсэн. Тиймээс төслөөр зохион байгуулалт, дэд бүтцийг нь сайжруулах, нутгийн иргэдийг чадавхжуулаар зорьж байна. Энэ хүрээнд 37.9 км автозам тавих, хатуу хог хаягдал булаах төв, Хатгал, Ханх суурингуудад ердийн болон шингэн хог хаягдлыг нөөцлөх цэг, аялал жуулчлалын гол чиглэл дагуу автомашины зогсоолууд, түр буудаллах болон мэдээлэл үйлчилгээний төв зэрэг байгуулна.

Харин Хэнтийн дэд төсөл нь аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн бий болгоход чиглэнэ. Нийт 19 сая ам.долларын төсвийн 90 орчим хувиар “Мянганы суут хүн Их эзэн Чингис хаан” цогцолбор

Аялагчид аялсан газар, үйлчлүүлсэн хүний сэтгэгдэлд суурилан шийдвэр гаргадаг тул бид ийм сүүлийн үеийн арга технологид суурилсан платформ нэвтрүүлсэн.

Vietnam
Nha Trang

СУРАГЧДЫН АМРАЛТАНД
ЗОРИУЛСАН АЯЛАЛ

НЬО ЖУУЛЧИН ТУРС
ДЭЛХИЙГЭЭР АЯЛАХ ТАНЫ МӨРӨӨДӨГ ЗОРИУЛСАН АЯЛАЛ

ШУУД НИСЛЭГТЭЙ АЯЛАЛ

12/23-28

2,990,000

12/28-01/04

3,290,000

01/04-11, 11-18

3,190,000

3,090,000

01/18-23

там хяг: 1890,000
Хягхэг: 1690,000
0-2 насны хягхэг:
300,000

Нислэгийн тийз

ХОЛБОО БАРИХ:

70109401

99909401

88099401

ХАЙНАН
ШУУД НИСЛЭГТЭЙ АЯЛАЛ

1 -ЫН ҮНЭЭР ХОСООРОО АЯЛЦГАА

50% off

Монгол дахь цор ганц
албан ёсны борлуулагч

2 сая төгрөг тутамд ТОКИО
2020 олимп цээх 1 сугалаа

Аялал жуулчлалын экспортын орлого уул уурхайн бус салбаруудын экспортын орлогоос давж эхэллээ

► байгуулна. Олон улсад жуулчдын нэлээд урсгал татдаг жишигт хүрсэн цогцолбор болгохоор зорьж байна. Өвөр Монголын Чингисийн онгон, өлгий нутаг гэдэг брэндэд нь татагдаж зорчдог жуулчдын урсгалыг наашаа чиглүүлэх, ирээдүй хойчдоо Чингисийн онгон Өвөр Монголд биш Хэнтийд байгааг ойлгуулах, монгол угсааны бусад ард түмнийг татах хэмжээний бүтээн байгуулалт юм.

Уг цогцолборын цаашдын менежментийг хэрхэн авч явах нь чухал учраас жил бүр Чингисийн онгоныг тахиж ёслол, Чингис судлалын олон улсын хурлууд гэх мэт маш олон арга хэмжээ зохион байгуулах боломжтой.

-Донор байгууллагууд манай аялал жуулчлалын салбарт ямар нөхцөлтэйгээр хөрөнгө оруулах сонирхолтой байна вэ?

-Зургаан нисэх буудлыг олон улсын статустай болгох нь бүс нутгийг хөгжүүлэх эрэлт хэрэгцээ, шаардлагатай уялдаж байгаа. Дорнодын цаана ОХУ-ын Рашаант тосгонд жилдээ ирдэг 4-5 сая жуулчнаас тодорхой хэмжээгээр Монголдоо татахын тулд богино зайн хямд нислэгүүдийг хөгжүүлж, орон нутагт эдийн засгийн өгөөжийг нь татах хэрэгтэй. Ийм боломж Монголыг тойрсон хил орчмын нутгуудад байна. Аялал жуулчлалын хөгжилд дэд бүтэц хамгийн чухал. Ялангуяа, Дэлхийн банкны зүгээс Торгоны замын улсуудыг дэд бүтцээр холбох төслийн хүрээнд манай төслийг дэмжих сонирхлоо эхний байдлаар илэрхийлсэн. ЖАЙКА мөн манайхаас аялал жуулчлалын салбарт ямар хөрөнгө оруулалт татах талаар асууж, сонирхож байгаа. Орон нутгийн иргэдийн амьжиргааг дэмжих бүрэн боломжтой салбар учраас хөрөнгө оруулах сонирхол бий. Аялал жуулчлал бол нийгмийн цөөнх үр ашгийг нь хүртдэг бус, нарийн мэргэжил шаарддаггүй, орон нутгийн иргэд өгөөжийг нь шууд хүртэх боломж илүү өргөн бөгөөд ямар нэг ханшийн нөлөөлөлд автдаггүй цэвэр экспортын орлого бүрдүүлдэг салбар. Аялал жуулчлалын экспортын орлого уул уурхайн бус салбаруудын экспортын орлогоос давж эхэллээ. Монгол Улсын хөгжлийн урт хугацааны бодлогын зураглалд аялал жуулчлалыг хамгийн бага өсөлттэйгээр авч үзэхэд 2050 он гэхэд уул уурхайтай дүйцэхүйц экспортын орлоготой салбар болох боломжтой байна.

-Тусгай хамгаалалттай газар нутагт аялал жуулчлалын ямар бодлого баримталж байгаа вэ. Ийм газрууд нэг талаар аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн боловч тухайлбал, Горхи-Тэрэлж гэхэд даац нь хэтэрсэн, зөвшөөрөл замбараагүй олгодог гэх мэт шүүмжлэл байдаг шүү дээ?

-Аялал жуулчлалын тухай хуульд тусгай хамгаалалттай газар нутагт явагдах аялал жуулчлалын үйл ажиллагааг тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулиар зохицуулдаг. Өөрөөр хэлбэл, энэ асуудалд манай Аялал жуулчлалын бодлого зохицуулалтын газар ямар ч эрх мэдэл, оролцоогүй. Олон улсад тусгай хамгаалалттай газар нутгийн аялал жуулчлал өөр жишгээр, нэгдсэн бодлоготой явдаг. Тиймээс энэ бол бидэнд тулгамдаж буй бас нэг асуудал. Аялал жуулчлалын тухай хуульд Монгол Улсын аялал жуулчлалын бүх бодлого манай газарт хамаарна гэж буй ч Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулиар бидэнд хаалттай болчихдог тул хэчнээн компани тэнд үйл ажиллагаа явуулж, стандартад нийцсэн эсэх талаар мэдээлэл бидэнд байхгүй. Эдгээр асуудал нэг яамд хамаарч буй боловч хуулиараа тусдаа зохицуулалттай.

-1990-ээд оноос хойш энэ салбар хувийн хэвшлийн нуруун дээр явсаар ирсэн. Одоо төр нэгдсэн бодлоготой болж байгаа нь энэ салбарт төрийн оролцоо нэмэгдэнэ гэсэн үг. Тиймээс хувийн хэвслээ хэрхэн дэмжих вэ?

-Энэ жил хүний нөөцийг чадавхжуулахад улсын төсвөөс нэг тэрбум төгрөгөөр 15 мянга орчим хүнийг зочлох үйлчилгээний сургалтад хамруулсан. Цаашдаа энэ үйл ажиллагаа улам өргөжинө. Компаниуд өөрсдийн төсвөөр хийж чадахгүй байсан зүйлийг шийдсэн гэж харж байна. Тур операторууд гадаадаас жуулчин авах, гадаад зах зээл дээр сурталчилгаа хийхэд маш их хэмжээний зардал гаргадаг. Тиймээс тур операторуудын гол зах зээлүүд дэх сурталчилгаанд хамтарч ажилладаг. Мөн олон улсын зах зээлд хэрхэн ажиллах, компани өөрөө хэрхэн өсөж дэвжих талаар багц сургалтууд жилийн турш зохион байгуулж ажилладаг.

Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй 400 орчим жуулчны баазын ихэнх нь байгаль, түүх, соёлын нөөц бүхий тусгай хамгаалалттай газар нутагт байрладаг. Хөвсгөл нуурын эрэгт гэхэд 100 орчим гэр буудал, жуулчны бааз үйл ажиллагаа явуулж буйгаас тал хүрэхгүй хувь нь зөвшөөрөлтэй, стандартад нийцсэн. Өнгөрсөн онд БОАЖ-ын сайд ►

► тушаал гаргаж, хөрсний болон орчны бохирдлоос сэргийлэх үүднээс тусгай хамгаалалттай газар нутагт үйлчилгээ үзүүлдэг жуулчны баазууд ариун цэврийн нүхэн байгууламжтай байхыг хориглосон. Энэ хүрээнд нэг талаар стандартын дагуу хяналтаа тавьж буй ч нөгөөтэйгүүр дэмжих бодлого байгаагүй. Тиймээс энэ онд БОАЖЯ ногоон зээл бий болгож, энэ эх үүсвэрээр “Хас” болон ХААН банкаас 100-аас дээш ор хоногийн хүчин чадалтай жуулчны баазуудад олгосон жилийн 18 хүүтэй зээлийн 10 хувийн хүүг нь дааж байгаа. Зээлийн шалгуур нь жуулчны баазууд цахилгаан халаагууртай болох, ариун цэвэр, бохирын байгууламждаа байгаль орчинд ээлтэй технологи нэвтрүүлж, эрүүл ахуйн нөхцөлөө сайжруулахад чиглэнэ. Энэ онд банкууд зургаан тэрбум орчим төгрөгийн зээл олгох боломжтой байна.

-Энэ зээлийн эрэлт хэр байна вэ?

-Ногоон зээлийн талаар ярьж эхэлснээс хойш аялал жуулчлалын бүхий л компани сонирхсон. Манай салбарынхан маш олон ажлын байр бий болгодог ч жижиг, дунд үйлдвэрлэл, хөнгөлөлттэй нөхцөл бүхий зээлийн ангилалд хамрагдаггүй. Тэгэхээр хувь хүнээс эсвэл бизнесийн өндөр хүүтэй зээлээр санхүүжихээс өөр боломж байгаагүй. Тиймээс манай салбарын аж ахуйн нэгжүүдэд анх удаа жилийн найман хувийн санхүүжилттэй зээл олдож байгаа нь энэ учраас эрэлт өндөр байна. Бид ч мөн ногоон зээлийг үргэлжлүүлэх сонирхолтой байгаа.

-Аялал жуулчлалын салбарт гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт хэр хэмжээнд байдаг вэ?

-Жуулчны бааз, ресорт, тур операторуудын хувьд дотоодын хөрөнгө оруулалт давамгайлж байна. Улсын хэмжээнд байгаа олон улсын сүлжээ долоон зочид буудлын хувьд ч ялгаагүй. Гэхдээ аялал жуулчлалын үйл ажиллагаа тусгай зөвшөөрөлгүй учраас гаднын хөрөнгө оруулалттай компаниуд ч үйл ажиллагаагаа явуулж болно. Сүүлийн үед нэлээд шүүмжлэлд өртөөд байгаа сэдэв бол энэ. БНСУ-ын компаниуд солонгос жуулчдаа, Өвөр Монгол компаниуд хятадын жуулчдыг аваад байна, дотоодын компаниудын эрх ашгийг хамгаалж, давуу байдал үүсгэх зохицуулалт шаардлагатай гэж үзээд байгаа. Тиймээс аялал жуулчлалын үйлчилгээ эрхлэгчдийг тусгай зөвшөөрөлтэй болгох талаар Аялал жуулчлалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгад тусгасан.

-Монголбанкны мэдээллээс харахад аялал

жуулчлалын салбарын төлбөрийн тэнцэл жилийн жилд л алдагдалтай гардаг. Монголд ирсэн жуулчдын зарцуулалтыг нэмэгдүүлэхэд ямар бодлого барьдаг вэ?

-Монголд ирж буй жуулчин дунджаар ес хоног аялж, аяллын хугацаанд тээврээс бусад зардалд дунджаар 1460 орчим ам.доллар зарцуулдаг. Энэ бол дэлхийн дундаж. Манайх бага зарцуулалттай улс биш. Гэтэл Европын хот улсуудад өдөртөө багтаад бүх сайхан зүйлийг нь үзэж аялчихаад ямар ч зарцуулалт хийдэггүй, улмаар жуулчдын хэт урсгал нэлээд түгээмэл болсон. Харин Монголд ирсэн жуулчин ядаж нэг хонож байна. Нийт жуулчны 56 хувь нь зохион байгуулалттай аяллаар ирдэг учраас жуулчдын зарцуулдаг мөнгө ч бага биш юм. Төв Азид болон Өвөр Монголд зорчиж буй жуулчид ойролцоогоор гурав хоног аялаад 400 орчим ам.доллар зарцуулдагтай харьцуулахад манайх өндөрт ордог. Мэдээж нэг жуулчны аялах хугацааг уртасгах, давтан ирэх жуулчны тоо болон зарцуулалтыг нэмэгдүүлэх нь манай салбарын барих ёстой гурван гол бодлого. Түүхэн аялал жуулчлалын цогцолборууд барьж буй шалтгаан нь эдийн засгийн үр өгөөж үлдээх зорилготой. Энд Тэмүүжин, Жамуха хоёр ингэж анд барилцаж байсан гээд хол тал дээр ярихад эдийн засгийн үр өгөөж үлдэхгүй. Үүний оронд “Андлалын өргөө” бий болгож, анд барилдах зан үйл хийлгэх замаар хураамж авах, фото зургийн үйлчилгээ, үндэсний хувцас болон нутгийн иргэдийн гар урлалын бүтээгдэхүүнийг худалдан авах боломж бүрдүүлэх замаар дотоодын эдийн засаг, ялангуяа орон нутгийн иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэх юм. Өөрөөр хэлбэл, аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн үйлчилгээ бий болгож байж зарцуулалт нэмэгдүүлэх боломж нээгдэнэ.

-Шашны уламжлал бас аялал жуулчлалын нэг том бүтээгдэхүүн. Энэ тал дээр яам нэлээд ажил хийж эхэлж байх шиг?

-Шашны аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх төлөвлөгөө гаргаж байна. Манай улс Буддын шашны дэлхийн гол төвийн нэг атлаа аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн болгож хараахан чадахгүй байна. Уг нь шашны жуулчлалыг бодлоготойгоор хөгжүүлж, бодлоготойгоор тайлбарлах ёстой. Нөгөөтэйгүүр, шашны аялал бол улирлын хамааралгүй явагддаг ►

Жуулчны бааз, ресорт, тур операторуудын хувьд дотоодын хөрөнгө оруулалт давамгайлж байна

► учраас шашинд суурилсан соёлын бүтээгдэхүүнийг сайжруулах шаардлагатай байгаа юм. Харамсалтай нь, олон жуулчдад хүрсэн “Хүрээ цам” арга хэмжээгээ энэ жил хийсэнгүй. Бид энэ жил “Эрдэнэзуу” хийдийн орчныг нь тохижуулж, задгай театр байгуулахаар ажиллаж байна. Анзаарсан бол жуулчид “Эрдэнэзуу” хийдийг үзэж, үүдэнд нь цайлчихаад Орхоны хөндий рүү шууд явдаг. Тиймээс тэр бүсэд жуулчид аялагчдыг хонох сэдэл төрүүлэх нь чухал учраас задгай театр барьж байгаа. Мөн Хөвсгөл зэрэг гол бүс нутгууддаа соёлын өвийг аялал жуулчлалтай холбосноор соёлыг өв тээгчид, театрууд маань аялал жуулчлалаас орлого олох боломжтой болно. БОАЖЯ аль болох орон нутгийн оролцоог дэмжих замаар аялал жуулчлалыг тогтвортой, байгаль орчинд сөрөг нөлөөгүй хөгжүүлж, нутгийн иргэд өгөөжийг нь хүртэх боломж бүрдүүлэх бодлого баримталж байна.

-Жуулчдын бараг 20 орчим хувь нь зөвхөн долдугаар сард Үндэсний их баяр наадам үзэх гэж ирдэг ч одоо болтол нээлтийн тасалбарын хүртээмжийг шийдэж чадаагүй. Жуулчид сэтгэл дундуур үлддэг байдал хэр удаан үргэлжлэх вэ?

Аялал жуулчлалын дагуул дансны энэ аргаар тухайн бүс нутагт хэдий хэмжээний орлого олж, ямар жуулчин хаашаа явж байна гэх зэргээр жуулчны болоод мөнгөний урсгалыг тооцох боломжтой болно

-Монголын гадаадад танигдсан гол нүүр царай болох наадмыг үзэх гэж зөвхөн долдугаар сард ирсэн жуулчдаас Монгол Улсын эдийн засагт 1.4 сая ам.долларын орлого ордог. Жуулчны компаниудын хүсэлт, тасалбарын эрэлтээр ойролцоогоор 15 мянган жуулчин наадмын нээлт үзэх зорилготой байдаг. Гэвч үүний 10 хувьд буюу

1500 суудлын тасалбар өгдөг байсныг энэ жил нэмэгдүүлж 3500 болгосон. Гэсэн хэдий ч цаана нь 10 гаруй мянган жуулчин наадам үзэж чадахгүй үлддэг хэвээрээ л байна. Тиймээс бид энэ жил Үндэсний соёл амралтын хүрээлэнд долдугаар сарын 11-ий орой Naadam Night арга хэмжээ зохион байгуулж наадмын нээлтэд тоглогдсон урлаг соёлын бүх арга хэмжээг англи хэл дээр хөтлөн явуулж, эрийн гурван наадмын тусгай талбайг засаж, жуулчид зурагаа татуулах гээд Монголын соёл урлаг, өв соёлыг бодитоор мэдрүүлдсэн. Энэ арга хэмжээг тогтмолжуулснаар жуулчид наадмын нээлтэд хошуурах шаардлагагүй болох болов уу.

-Аялал жуулчлалын улирлын хамаарлыг

бууруулахад ямар ажлууд хийж байна вэ?

-Улсын хэмжээнд зохион байгуулдаг аялал жуулчлалын 80 орчим арга хэмжээний 30-ыг нь олон улсын цар хүрээтэй болгохоор манай яам дэмжин хамтарч ажилладаг. Бид Монголд ирсэн жуулчдын үзэж харах зүйлийг олшруулах, соёлын биет бус өвүүдээ сурталчилж, нэг жуулчны зарцуулалтыг нэмэх зорилготой байгаа. Тиймээс ч эдгээр арга хэмжээг 3-4, 9-11 сард буюу аялал жуулчлалын бус улиралд зохион байгуулдаг. Тухайлбал, “Орхоны хөндийн 99 баатар”, “Орхоны хөндийн адуучдын баяр”-ыг үзэхээр ирсэн БНСУ-ын жуулчид тэр орчмын жуулчны баазад 10 хонох зэргээр үр ашиг нэмэгдэж байна. Мөн Дундговь аймагт маш амжилттай зохион байгуулсан 3000 уртын дуучны тоглолт, Говьсүмбэр аймгийн Боржигон наадмуудын цар хүрээг нэмэх бүрэн боломж бий. Гуравдугаар сард Хөвсгөлд зохион байгуулдаг “Мөсний баяр”-т гэхэд дотоод, гадаадын 30 орчим мянган хүн оролцож, орон нутагт 2-3 тэрбум төгрөгийн орлого оруулдаг болсон. Баян-Өлгийд аравдугаар сард болдог “Бүргэдийн баяр”-т зочдын 90 гаруй хувийг гаднын жуулчид бүрдүүлдэг. Энэ мэт бодит үр дүнгүүд байгаа учраас эдгээр арга хэмжээгээ олон улсын түвшинд улам сайжруулахаар ажиллаж байна.

-Жуулчдыг дахин ирэх сэдлийг төрүүлдэг нэг зүйл бол үйлчилгээний чанар. Үүнд хэр зэрэг анхаарч байна вэ?

-Өмнө нь гэр буудал, амралтын газар, жуулчны баазад нэг л ерөнхий стандарт мөрддөг байсан. Одоо эдгээрийг салгаж, тухайн үйлчилгээний газрын онцлогт тохирсон стандарт боловсруулж, батлуулахаар ажиллаж байна. Өмнө хэлсэнчлэн боловсон хүчнийг чадавхжуулж, хүний нөөцийн мэдээллийн сан мөн бүрдүүлж байгаа. Бас нэг хэлэх зүйл болоа аялал жуулчлал болдөлхийтэй хөлнийлүүлэх зайлшгүй шаардлагатай салбар. Хэрэглэгчдийн зан төлөв, эрэлт хэрэгцээний өөрчлөлтөд дасан зохицох хэрэгтэй тул олон улсын аялал жуулчлалын эдийн засгийн тооцоололд хэрэглэдэг гол аргачлал буюу tourism satellite account-ыг нэвтрүүлж байна. Дэлхийн аялал жуулчлалын байгууллагатай хамтран нэвтрүүлж буй энэ ажил олон жил яригдсан ч одоо л ажил хэрэг болж байна. Аялал жуулчлалын дагуул дансны энэ аргаар тухайн бүс нутагт хэдий хэмжээний орлого олж, ямар жуулчин хаашаа явж байна гэх зэргээр жуулчны болоод мөнгөний урсгалыг тооцох боломжтой болно. Тэгэхгүй бол бид одоогоор Монголд орсон, гарсан жуулчны тоо, зарцуулалтаас бусдыг нь тооцож чадахгүй байна. ■

ХЯНАЛТЫН СИСТЕМИЙН ЦОГЦ ШИЙДЭЛ

Та бизнесийнхээ аюулгүй,
найдвартай байдлыг
бидэнд даатга.

**САММИТ КОМПЬЮТЕР
ТЕХНОЛОГИ КОМПАНИ**

IT SOLUTION PROVIDER | МЭДЭЭЛЭЛ ТЕХНОЛОГИЙН
ШИЙДЛИЙГ НИЙЛҮҮЛЭГЧ

☎ (+976) 7505-3535
(+976) 9925-2557

✉ CORPORATE@SUMMIT.MN
🌐 WWW.SUMMIT.MN

📍 САММИТ КОМПЬЮТЕР
ТЕХНОЛОГИ ХХК
ИХ СУРГУУЛИЙН ГУДАМЖ 31/1,
ЧИНГЭЛТЭЙ ДҮҮРЭГ
УЛААНБААТАР ХОТ,
МОНГОЛ УЛС

ОЙН БҮС

- Монгол Улсын нийт газар нутагт эзлэх ойн талбай бага боловч нэг хүнд ноогдох ойн талбай 4.09 га/хүн байгаа нь дэлхийн дундаж буюу 0.54 га/хүн үзүүлэлтээс хавьгүй өндөр байдаг.
- 2018 онд улс, орон нутгийн төсөв болон аж ахуйн нэгж байгууллагын хөрөнгөөр ойн нөхөн сэргээх ажлыг нийт 6027.6 га талбайд хийжээ.
- Жил бүр зохион байгуулдаг бүх нийтээр мод тарих өдрийн хүрээнд 2017-2018 оны хооронд нэг сая гаруй мод, сөөгийг 326,8 га талбайд тарьсан байна.
- Манай улсын ойн сангийн талбай нийт газар нутгийн 11.8 хувийг эзэлдэг бол ойгоор бүрхэгдсэн талбай 7.9 хувийг эзэлдэг. Ойн сангийн нийт талбайн 84.8 хувийг хойд хэсэгт тархсан шилмүүст, навчит ой, 15.2 хувийг нутгийн өмнөд хэсгийн говь, цөлийн бүсэд тархсан заган ой эзэлнэ.
- Монгол орны сэрүүн бүсийн ой навчит болон хусан ойгоос бүрдэх бөгөөд нийт 14.2 сая га газрыг эзэлдэг.
- Самар, жимс, эмийн ургамал зэрэг ойн дагалдах баялгаас жилд 12 сая ам.долларын ашиг олдог.
- Ойн доройтлын улмаас жилд 3.5 сая гаруй тонн нүүрстөрөгч ялгардаг бол тарьмал болон байгалийн ой жилд 21.9 сая тонн нүүрстөрөгчийг шингээдэг.
- Монголын сэрүүн бүсийн ойд ховордсон хөхтөн амьтан, хэвлийгээр явагч, шувуу болон хоёр нутагтан зэрэг 181 амьтны төрөл зүйл амьдардаг.
- Сэрүүн бүсийн ойгоос жилд 142 сая ам.доллартай тэнцэх хэрэглээний мод, түлээ бэлтгэдэг.

Шилжилтийн хөшүүрэг бол хөрөнгө оруулалт

Дэлхийн эдийн засаг сүүлийн 25 жилийн хугацаанд дөрөв дахин өссөн ч байгалийн нөөцийн зохисгүй ашиглалт дэлхийн экосистемийн 60 хувь тогтворгүй болоход нөлөөлжээ. Тогтвортой хөгжил болон ядуурлыг бууруулахад ногоон эдийн засаг гол байр суурь эзлэнэ хэмээн дэлхий нийтээрээ хүлээн зөвшөөрч, манай улс ч энэ давалгаанд нэгдэж Ногоон хөгжлийн бодлогоо баталсан. Гэвч Монгол Улсын ногоон хөгжлийн нийт үзүүлэлтийн үнэлгээ доогуур байгааг олон улсын байгууллагуудын судалгаа харуулж байна. АНУ-ын “Дуал ситизен” ХХК улс орнуудын ногоон эдийн засгийн үзүүлэлтийг манлайлал ба уур амьсгалын өөрчлөлт, үр ашгийн салбарууд, зах зээл ба хөрөнгө оруулалт, байгаль орчин гэсэн дөрвөн асуудлын хүрээнд жил бүр гаргадаг бөгөөд Монгол Улс өнгөрсөн онд 130 орноос 120 дугаарт эрэмблэгдсэн байна. Харин Ногоон

эдийн засгийн холбооноос манай улсын ногоон эдийн засаг руу шилжих үйл явцыг 10-аас 3 оноогоор үнэлжээ. Хэдий тийм ч ногоон эдийн засагт шилжихэд урт хугацаа шаардлагатай. Манай улс энэ чиглэлийн бодлогоо батлаад дөнгөж таван жилийн нүүрийг үзэх гэж байна. Энэ хугацаанд тус бодлогын зургаан стратегийн зорилтын хүрээнд БОАЖЯ-аас дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэжээ.

Бодит ажлууд:

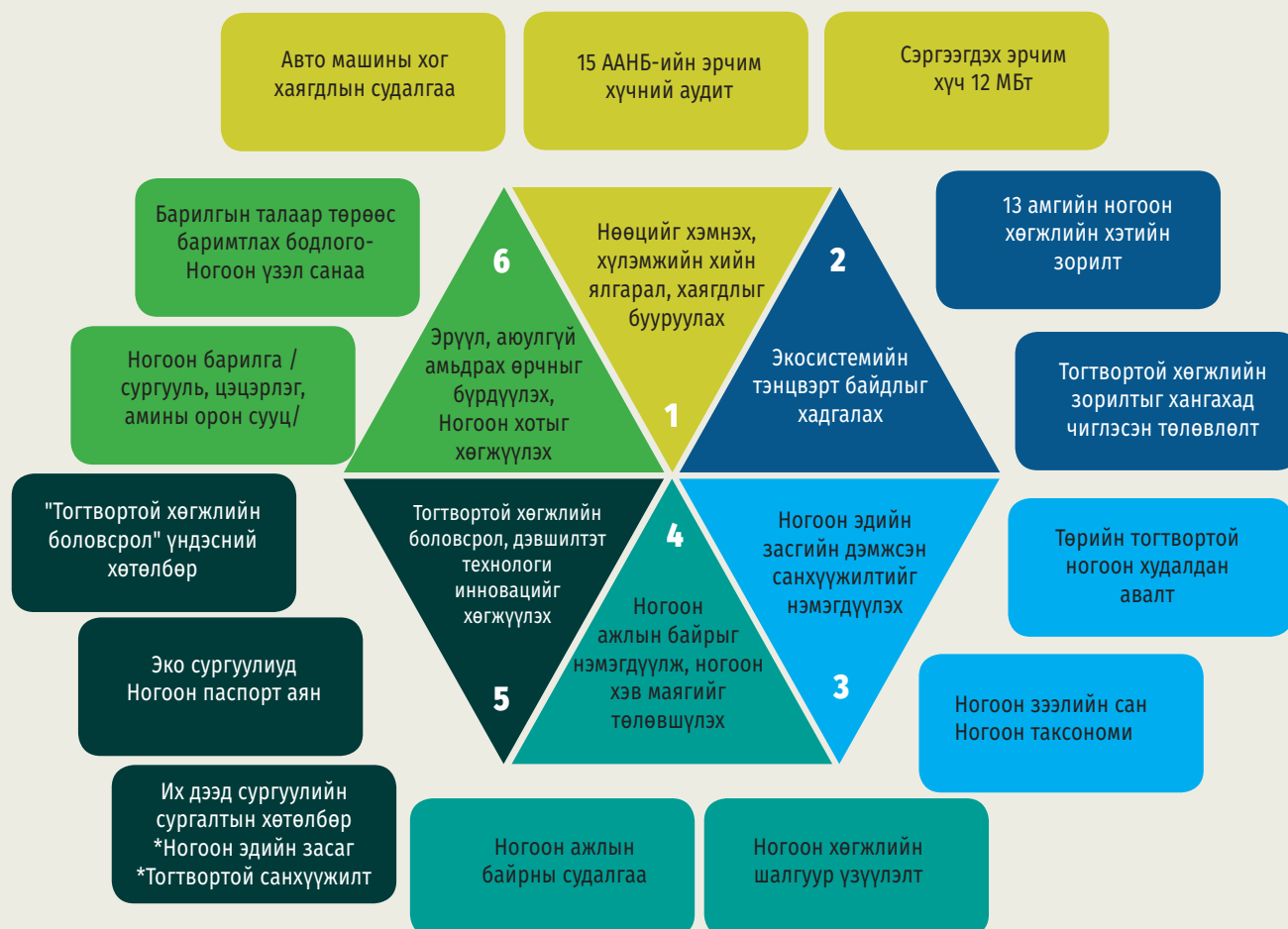
- Байгаль орчинд ээлтэй, нөөцийг хэмнэлттэй ашигласан, орчны бохирдлыг багасгах, байгальд халгүй 41 төрлийн тоног төхөөрөмжийг орлогын албан татвараас чөлөөлж 2018 оны байдлаар нийт 16 ААНБ-ыг 33 тэрбум төгрөгт ногдох татвараас чөлөөлсөн
- Модны импортод татварын хөнгөлөлт

- ▶ эдлүүлснээр 1645 га ой модыг устгалаас урьдчилан сэргийлж хамгаалсан
- Гэр, байшингаа дулаалах, цахилгаан халаагууртай болох, ариун цэврийн байгууламжаа сайжруулахад жилийн 8-9 хувийн хүүтэй ногоон зээлийг ХААН, Хас, Төрийн зэрэг гурван банкаар энэ оны наймдугаар сараас иргэдэд, аравдугаар сараас ААНБ-д эхлэн олгож эхэлсэн
- Монголын ногоон санхүүгийн корпораци (МНСК) байгуулах бэлтгэл ажлыг хангаж НҮБ-ын Уур амьсгалын ногоон санд хэлэлцүүлэхээр хүргүүлсэн
- “Байгаль орчинд ээлтэй технологи нэвтрүүлсэн иргэн, ААН, байгууллагыг урамшуулах журам”-ыг шинэчлэн боловруулж батлуулсан бөгөөд нөөцийг

хэмжнэлттэй, зохистой ашигласан, агаар орчны бохирдлыг бууруулсан, хүлэмжийн хийг бууруулж, эрчим хүчний хэмнэлт хийсэн байгууллага, иргэнд “Ногоон гэрчилгээ”, бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд “Эко тэмдэг” олгохоор заасан

- “Тогтвортой хөгжлийн боловсрол” төслийн нэгдүгээр үе шатны хүрээнд 6000 орчим хүнийг мэргэшсэн сургагч багш бэлтгэх хөтөлбөрт хамруулж, ISO 14001 стандартыг бизнесийн үйл ажиллагаанд нэвтрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж нийслэл болон долоон аймгийн 228 аж ахуйн нэгж байгууллагын 254 хүнийг сургахын зэрэгцээ нийт 292 ЕБС, цэцэрлэгийг эко сургууль хөтөлбөрт хамруулсан ▶

НОГООН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

НОГООН ХӨГЖЛИЙН ЗАРИМ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ

Эх сурвалж: УСХ, БОАЖЯ

► Ногоон эдийн засгийн үзүүлэлт

Ногоон эдийн засгийн төлөөх түншлэлээс 2018 онд гаргасан бодлогын дүн шинжилгээний тайланд ногоон эдийн засагт шилжиж буй нь аюулгүй усны эх үүсвэрт холбогдсон хүн амын тоо буурч байсныг зогсоож, ариун цэврийн байгууламжид холбогдсон хүн амыг өсгөхийн зэрэгцээ нүүрсхүчлийн хийн ялгарлыг бууруулж байгаа зэрэг эерэг өөрчлөлтүүдийг үзүүлж буйг онцолсон. Мөн тус тайланд Монгол Улсын хөгжлийн загвар дээр тулгуурлан барилга, эрчим хүч, ус ба хог хаягдал гэсэн дөрвөн салбарт ДНБ-

ий 2-4 хувийг зарцуулахад гарах үр дүнг таван хувилбараар гаргаж харьцуулсан нь ногоон хөрөнгө оруулалтын ач холбогдлыг тодорхой харуулжээ.

НҮБ-ын Орчны хөтөлбөрийн судлагаагаар ХАА, эрчим хүч, ойн аж ахуй, боловсруулах үйлдвэрлэл, аялал жуулчлал, усны менежмент зэрэг гол салбарт ДНБ-ий хоёр хувийг 2050 он хүртэл зарцуулж чадвал ногоон эдийн засагт шилжих мөрөөдөл биш болно гэжээ. Монгол Улсын байгалийн нөөцийг хамгаалах болон нөхөн сэргээхэд зарцуулсан хөрөнгө оруулалт 2012-2015 оны хооронд 26 хувиар өссөн ч 2016 онд 13 хувиар буурсныг “Монгол Улсын ногоон эдийн засгийн барометр” тайланд дурдсан. Гэвч мэдээлэл, судалгаа дутмагийн улмаас сүүлийн гурван жилд Монгол Улсын ногоон эдийн засагт оруулж буй хөрөнгө оруулалтын хэмжээ тодорхойгүй байна. Энэ мэтчилэн ногоон эдийн засгийн гол шалгуур үзүүлэлтүүд болох Засгийн газрын ногоон худалдан авалтын хэмжээ, шинжлэх ухаан, технологийн судалгаанд зарцуулах хөрөнгийн ДНБ-д эзлэх хувь зэрэг мэдээлэл мөн тодорхойгүй байгаа нь ахиц дэвшлийг хэмжихэд бэрхшээл болж буй. Шинэ бодлого, хуулиуд болон олон улсын санаачлагуудад идэвхтэй оролцох нь шилжилтийн үед чухал байдаг ч дангаараа хангалтгүй тул хэрэгжилт, бодит үр дүнд анхаарах хэрэгцээ буйг дээрх тайлангууд харуулж байна.

Тогтвортой болон ногоон хөгжлийн ойлголтоор иргэдийн дунд 2016 онд явуулсан судалгаанд хамрагдагсдын 56 хувь энэ талаар сонсож байсан буюу тодорхой хэмжээний мэдлэгтэй гэж хариулсан бол дадал зуршлын хувьд ус, цахилгаанаа хэмнэх, хогоо ил задгай хаяхгүй гэх зарчмыг хамгийн өргөн баримталдаг бөгөөд өөрсдийн оролцоо болон үйл ажиллагаагаараа тогтвортой хөгжлийг хангана гэдгийг ухамсарласан эерэг хандлагатай байжээ. Ногоон хөгжил нь зөвхөн байгаль орчны хамгаалал бус хүмүүсийн амьдралын чанар, нийгмийн тэгш байдал, үйлдвэрлэл, нөөцийн зохистой хэрэглээ зэрэг өргөн хүрээний асуудлыг хамарсан төр, хувийн хэвшил ба иргэдийн хамтын оролцоогоор биеллээ олох зорилго юм. ■

2020 BuildMongolia

АНХНЫ ОЛОН УЛСЫН БАРИЛГА, ЗАМ ТЭЭВЭР,
ЭРЧИМ ХҮЧ, ХҮНД ҮЙЛДВЭРИЙН ҮЗЭСГЭЛЭН

2020.04.14-16

БУЯНТ УХАА СПОРТЫН ОРДОН

www.buildmongolia.com

ЭРТ БҮРТГҮҮЛЭХ НЬ ИЛҮҮ АШИГТАЙ

15% ХӨНГӨЛӨЛТ

+ АШИГТАЙ БАЙРЛАЛ

**МОНГОЛ УЛСЫН ХАМГИЙН ТОМ
БҮТЭЭН БАЙГУУЛАЛТЫН ҮЗЭСГЭЛЭН
ХАМГИЙН ТОМ ДЭД БҮТЭЦИЙН САЛБАРУУД
НЭГЭН ДЭЭВЭР ДОР**

ЗОХИОН БАЙГУУЛАГЧ:

EXPO MONGOLIA

ИВЭЭН ТЭТГЭГЧ БАЙГУУЛЛАГА:

БАРИЛГА ХОТ
БАЙГУУЛАЛТЫН ЯАМ

ЗАМ ТЭЭВЭРИЙН
ХӨГЖЛИЙН ЯАМ

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМ

УУЛ УУРХАЙ ХҮНД
ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ

МЭДЭЭЛЛИЙН ТҮНШ:

Mongolian
Economy

PLANT & EQUIPMENT

Нэвтрэх эрх

НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн дарга асан Бан Ги Мүнд Ногоон паспорт дурсгав. 2019.08

Улс даяар 50 гаруй мянган өрх байгаль хамгаалагчтай болж, цагаан сар, наадам зэрэг уламжлалт баяраа цэвэрхэн тэмдэглэхийг бие биедээ уриалж, бас аймаг, дүүргийн хамгийн хөл хөдөлгөөнтэй газруудад хүүхэд томчууд нийлэн модлог ургамлын цэцэрлэг байгуулж байгаа нь өөрийн эрхгүй анхаарал татна. Энэ нь монголчууд байгальдаа хандах хандлагаа өөрчлөх замаар улс орнууд тогтвортой хөгжлийг сонгосон шинэ эринд нэвтрэх эрх болж байна.

“Ногоон паспорт”

Монголчууд 2019 оны эцэс гэхэд нийтдээ 1.6 сая литр ус, найман сая КВт эрчим хүч хэмнэж, 33.4 мянган га талбайд ирээдүйн их ойн үрийг суулгаж, 18 мянган ам.доллартай тэнцэх хүлэмжийн хийн ялгарлаас урьдчилан сэргийлсэн байна. Энэ бол улс даяар 543 ЕБС-ийн 50 мянган сурагчийн “Ногоон

паспорт”-оор баталгаажсан тоо юм. Ногоон паспорт нь монгол хүүхдүүд ус, эрчим хүчээ хэмнэж, хог хаягдлаа ангилан ялгаж, байгальд ээлтэй аялаж, орчноо цэцэгжүүлж, хаягдал зай хураагуурыг тусад нь ангилдаг байгаль орчны боловсролтой иргэн болж төлөвших гол хөтөч. Өсвөрийн сурагчид бүтэн жилийн турш байгаль орчинд хэрхэн хандсанаа есөн үзүүлэлтээр хэмжиж, цаашлаад гэр бүлдээ нөлөөлөх замаар томчуудад байгальдаа хандах эерэг хандлагыг төлөвшүүлэх нь “Ногоон паспорт” аяны гол зорилго. Энэ эрчээрээ явсаар 2022 он гэхэд ЕБС-ийн 778 сургуулийн 168 мянган сурагчийг өсвөрийн байгаль хамгаалагч болгохоор ажиллаж байна. Үүний үр дүнд НҮБ-ын Тогтвортой хөгжлийн зорилтоо бүрэн биелүүлэх цаг хугацаа буюу 2030 он гэхэд өсвөрийн байгаль хамгаалагчдынхаа ачаар манай улс 44 сая литр ус, 324 сая КВт эрчим хүч хэмнэж 42 мянган хүлэмжийн хийн ялгарлаас сэргийлж чадна. Үүнээс үүдсэн байгаль орчны хэмнэлт нь жилд 12 ▶

Увс аймаг. "Ногоон паспорт-Ногоон төгөл" цэцэрлэгт хүрээлэнгийн нээлт. 2019.06

► тэрбум төгрөгөөр хэмжигдэж буй юм. Салбарын яамны бодлогоор өсвөрийн байгаль хамгаалагчдын хэрэгжүүлж буй энэхүү нөлөөллийн аяныг Дэлхийн ногоон байгууллагаас богино хугацаанд үр дүнтэй хэрэгжиж байгааг нь үнэлэн 2018 онд БОАЖ-ын сайд Б.Цэрэнбатыг “Ногоон элчин сайд”, Цэнгэг усны нөөц, байгаль хамгаалах төвийг “Ногоон алим”-аар өргөмжилсөн юм.

Ногоон бодлогыг дэмжихээр дэлхий даяар ногоон хөрөнгө оруулалт жилээс жилд тэлж байна. Ногоон бондын зах зээл гэхэд 2018 онд 521 тэрбум ам.доллараар хэмжигдэж буйг Дэлхийн эдийн

засгийн чуулган мэдээлсэн. Ногоон мөнгөний энэ урсгалыг татах арга хэрэгсэл нь “Ногоон паспорт” аян бөгөөд өргөн уудам газар нутагт тэр бүр хүрч ажиллаж чаддаггүй байгаль хамгаалах төрийн бодлогыг хүүхдүүдийн тусламжтай хэрэгжүүлж, олон нийтийн хандлагыг өөрчлөхөөр зорьж байна. Энэ хүрээнд 2019 онд “Ногоон паспорт”-оо амжилттай хөтөлж, үеийнхнээ манлайлсан 21 аймгийн шилдэг сурагчид 08.30-наас 09.05-нд Бээжин хотод аялж, Хятадын ногоон хөгжилтэй танилцсан байна. Тэрчлэн уг санаачлагыг НҮБ-ын ЕНБД асан Бан Ги Мүүн дэмжиж, БНСУ-д өсвөрийн 10 байгаль хамгаалагч “Ногоон паспорт”-оо танилцуулаад иржээ. “Ногоон паспорт”-ыг олон улсад цуурайтуулсан хамгийн том арга хэмжээ бол МУИС-ийн Байгаль эх лицей сургуулийн сурагч НҮБ-ын “Уур амьсгалын өөрчлөлтөд залуучуудын оруулах хувь нэмэр” чуулганд оролцож, даян дэлхийн хүүхэд залууст “Ногоон паспорт”-ын туршлагаа танилцуулсан юм.

Хотын ой

Шинэ эринд нэвтрэх паспортын эзэд 3.5 га газарт тухайн бүс нутгийн онцлогт тохирсон 10-18 зүйл модлог ургамлын суулгацыг хашаа хамгаалалт, сүүдрэвч, иж бүрэн усалгааны системийн хамт нийслэлийн дүүргүүд болон аймаг тус бүрт байгууллаа. Уг ажил “Ногоон паспорт” аяны хүрээнд ►

“Ногоон паспорт”-ын үр дүнгийн төсөөлөл (2018-2030)

УС

44 сая литр³
хэмнэнэ

ЭРЧИМ ХҮЧ

324 сая КВт хэмнэнэ

МОД

1.4 сая ургана

CO2

42 000 тонн сэргийлнэ

2027 оноос жил бүр 12 тэрбум төгрөг хэмнэнэ

Эх сурвалж: УСХ, БОАЖЯ

"Хоггүй цэвэрхэн Монгол" аяны хүрээнд Хяргас нуур орчмыг цэвэрлэв. 2019.08

- БОАЖЯ-аас өсвөр үеийнхнийг цөлжилт, элсний нүүдэл, уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг мод тарих ажилд биечлэн оролцох, улмаар ойг танин мэдэх, ойн мэргэжлийг сонирхон судлахад нь дэмжлэг үзүүлэх зорилготой юм. Санхүүжилтийг мөн л өсвөрийн байгаль хамгаалагчид манлайлан оршин суугчидтай хамтран төсөл бичих замаар олон улсын болон нийгмийн хариуцлагаа ухамсарласан томоохон компаниуд, төрийн байгууллагуудаас босгосон юм.

“Ногоон паспорт”-
ын үр дүнд жилд 12
тэрбум төгрөг хэмнэнэ

Хоггүй, цэвэрхэн Монгол

Нийслэлийн есөн дүүрэг, 21 аймагт Хоггүй цэвэрхэн монгол аяны хүрээнд аж ахуйн нэгжүүд орчиндоо хогоо цэвэрлэх, хогийн савтай болох, ангилах гэх мэт үе шаттай хөгжүүлэлт хийж байна. Уг аян жилд хоёр удаа буюу монголчуудын уламжлалт баярын үеэр “Цэвэрхэн наадацгаая”, “Цэвэрхэн шинэлцгээ” гэсэн хоёр дэд хэсэгтэй хэрэгжиж буй бөгөөд

ард түмний сүсэг бишрэл, байгаль хамгаалах ёс заншилд нь тулгуурлаж буйгаараа онцлог. БОАЖЯ Гандантэгчинлэн болон бусад сүм хийдийн төлөөлөлтэй хамтран овоо, уул усаа тахихдаа хадаг уяхгүй байх, идээ өргөхдөө савлагаанаас нь салгах нь зөв гэх зэргээр эргээд ямар нэг байдлаар өөрсдөд нь нөлөөлөхөөс сэргийлэхийг сурталчилж байгаа аж. “Цэвэрхэн шинэлцгээ” аянаар Сэлэнгэ аймагт орших Ээж мод, Ээж хад, Хийморийн овоо орчмын хур их хогийг цэвэрлжээ. Харин “Цэвэрхэн наадацгаая” аянаар Оюутны холбоо, нийслэлийн Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн санхүүжилтээр Хүй 7 худаг, Төв цэнгэлдэх, Богдхан уул, Туул гол орчмын аялагчдад цэвэрхэн баярлахыг уриалахын сацуу идэвхтнүүд 100 гаруй тонн хог түүжээ. Мөн Монголын уулчдын үндэсний холбоо, нийслэлийн Байгаль орчны газар хамтран хүрээлэн буй орчны хог хаягдлыг цэвэрлэх “Нэг-уулчин - нэг уут хог” аян зохион байгуулж, Төв аймгийн Манзушир хийдийн орчмын 146 шуудай хогийг түүн, буулгажээ. ■

PRODUCT WARRANTY

Монгол ардын дуунд "Хадны завсар хавчуулагдсан Халиуны зулзага хөөрхий"... гэх үг байдаг. Эх халиу загас агнахаар явахдаа зулзагануудаа алга болохоос сэргийлж хадны завсраар бүсэлхийгээр нь хавчуулан орхидог байж. Халиуны зулзага бэлхүүс нарийн, бөгс өргөн тул эхийгээ иртэл хавчуулагдсаар байдаг аж. Монголчууд хүнд нөхцөлд байдалд орсон үеэ "Хаданд хавчуулагдсан Халиуны зулзага"-тай зүйрлэн ярих нь олон. Грек хэлний ridsikon, Латин хэлний ridsicare гэдэг үг нь хадны завсар хавчуулагдсан гэх утгатай ба risk буюу эрсдэл гэх үгний язгуур болсон байдаг. Эрсдэл гэх ойлголт нь XIII зууны үеэс мөрийтэй тоглоомтой холбоотойгоор бий болсон. Мөрийтэй тоглох үед хүсээгүй үр дүн буюу тааварлашгүй хохирол гарахыг эрсдэл гэж үздэг байж. Орчин үед ч үндсэн утга агуулгаа алдаагүй байна. Тэгэхээр эрсдлийн онцлог бол тааварлашгүй, хүсээгүй үр дүн бас хохирлоор хэмжигддэг байх нь. Эрсдлийн хамрах хүрээ нь өргөн ба байгалын гамшгаас эхлээд улс орон, байгууллага, хувь хүн хүртэл бүх зүйлс өртөж болдог.

Байгалын гамшгийн эрсдэлд байгаль экологи, ан амьтан, улс, хот даяараа хохирч үлдэх нь бий. Улс орон, систем ч мөн адилтай эрсдэлтэй нүүр тулдаг. 1986 онд Украин байрлах Чернобылын цөмийн цахилгаан станцад болсон ослын хохирол нь 7 тэрбум доллараар үнэлэгддэг. Хор хохирлыг барагдуулах ажиллагаанд 600 мянган хүнийг дайчилсан ба цацрагийн хор нь өнөөдөр ч байсаар байна. Эрсдэл ийм л том хор хохиролтой.

Бизнесийн орчинд ч эрсдэл хаа сайгүй байдаг. Үйлдвэрлэгч, үйлчилгээ үзүүлэгчийн зүгээс эцсийн хэрэглэгчид чанаргүй бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ хүргэх нь хэрэглэгчийн хувьд эрсдэлд тооцогдоно. Шилдэг компаниуд хэрэглэгчийг хохиролгүй болгох ухаалаг арга бодож олсон нь "Баталгаат хугацаа" байлаа.

АНУ-д XIX зууны сүүлээр худалдаалсан бүтээгдэхүүний чанарыг баталсан ойлголт бий болж эхэлсэн ба XX зууны эхээр хүнсний бүтээгдэхүүнд "Баталгаа" өгч эхэлснээр "Warranty" гэх ойлголт бизнесийн орчинд дэлгэрчээ. Баталгаа нь нэг талаас хэрэглэгчийг хохиролгүй болгох ойлголт боловч үйлдвэрлэгч талаас бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнийхээ чанарыг батлан тунхаглаж байгаа хэрэг юм.

Сүүлийн 50-иад жилд фрайнчайз гэх үзэгдэл бий болж дэлхий даяар хүчтэй тархаж байна. Зөвхөн Монголд нэвтэрсэнээс дурдвал Shangrila, Ramada, Coffee Fellows, Circle K, E-Mart, Pizza Hut, Hard Rock Cafe гээд 30 гаран болж байна.

Франчайзын хүчтэй тархалтын шалтгаан ердөө чанарын баталгаа,

стандартчилагдсан үйлчилгээ. Дэлхий аль ч өнцөг буланд тухай зочид буудал, түргэн хоол, кофешоп, жижиглэн худалдааны дэлгүүрүүд нь нэг төрлийн амт, орц, үйлчилгээг санал болгодог юм. Зах зээлийн ширүүн өрсөлдөөн дунд хэрэглэгчийг хэн их халамжилж чадсан нь тэсэж үлддэг хуультай. Чанарын баталгаа, баталгаат хугацаа бол шилдэг брэндүүдийн зах зээлд дээр тэсэж үлдэх нэг хэрэгсэл болоод удаж байна.

"Warranty" нь Монгол хэлэнд "Баталгаат хугацаа" гэж буудаг. Өөрөөр хэлбэл үйлдвэрлэгч чанарыг тодорхой хугацаанд батлан даах буюу бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнд материал, хийцийн согог илэрвэл хэрэглэгчийг хохиролгүй болгодог. Энэхүү амлалт нь баталгааны хуудас эсвэл гэрээгээр зохицуулагддаг. Баталгааны гэрээ, хуудсанд юуг үйлдвэрлэгч хариуцах, юуг хариуцахгүй талаар болон нэхэмжлэл гаргах хугацааг маш тодорхой заасан байдаг. Өнөө үед бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний онцлогоос шалтгаалаад баталгаат хугацаа нь 3 сараас 1 жилийн хугацаатай байна.

Caterpillar® корпорац болоод түүний дилер болох "Вагнер Ази Тоног Төхөөрөмж" компаниас машин, сэлбэг худалдан авсан тохиолдолд баталгаат хугацаа 1 жилээр үйлчилдэг. Өөрөөр хэлбэл та шинэ экскаватор худалдан авсан тохиолдолд бүтэн нэг жилийн хугацаанд үйлдвэрийн согог, доголдол гарсан тохиолдолд үнэ төлбөргүйгээр засварлуулах, солиулах боломжтой байдаг.

Харин сервис буюу засвар үйлчилгээний хувьд 3-аас 6 сар хүртэл байна.

"Extended warranty" буюу "уртасгасан баталгаа" гэх баталгааны нэг төрөл байна. Онцлог нь нэхэмжлэл гаргах хугацааг сунгадаг хэдий ч ердийн баталгааны гэрээний нөхцлөөс илүү хязгаарлагдмал байдаг. Энэ төрлийн баталгаа нь даатгал шиг хэлбэрээр ажилладаг ба тодорхой хэмжээний хураамж төлсөнөөр баталгаат хугацаа уртасдаг. Уртасгасан баталгааг автомашин, уул уурхайн тоног төхөөрөмж, цахилгаан бараа үйлдвэрлэгч нар ашиглах нь олонтой.

Caterpillar® брэндийн машинуудад мөн дилерээс уртасгасан баталгаа санал болгодог. Та тодорхой хэмжээний хураамж төлсанаар шинэ машиныхаа жилийн баталгаат хугацааг 2 жил хүртэл сунгаж (8000 мото/цаг) болдог. Уртасгасан баталгаа нь таны сая, сая долларын үнэт хөрөнгө оруулалтыг багахан хураамжаар хамгаалж байгаа учраас тоног төхөөрөмжийг зөв ашиглах ухаалаг шийдлүүдийн нэгт зүй ёсоор тооцогддог.

Эцэст нь эрсдэл хэзээд байдаг ч санаагаа бүү чилээ.

БАТАЛГААТ ХУГАЦАА:

ШИНЭ БҮТЭЭГДЭХҮҮН	12 CAP
СЭЛБЭГ	12 CAP
ЗАСВАР ҮЙЛЧИЛГЭЭ	6 CAP

ЭРСДЭЛ ХЭЗЭЭД БАЙДАГ Ч САНААГАА БҮҮ ЧИЛЭЭ

7018-7588
www.wagnerasia.com

© 2019 CAT, Caterpillar-ийн шар өнгө болон Вагнер Ази Тоног Төхөөрөмж ХХК-ийн лого, бүтээгдэхүүний таних тэмдэг зэрэг нь Caterpillar-ийн худалдааны тэмдэгт, албан ёсны өмч бөгөөд ямар нэгэн зөвшөөрөлгүйгээр хэрэглэх, хуулбарлахыг хориглоно.

WAGNER
ASIA EQUIPMENT LLC

CAT